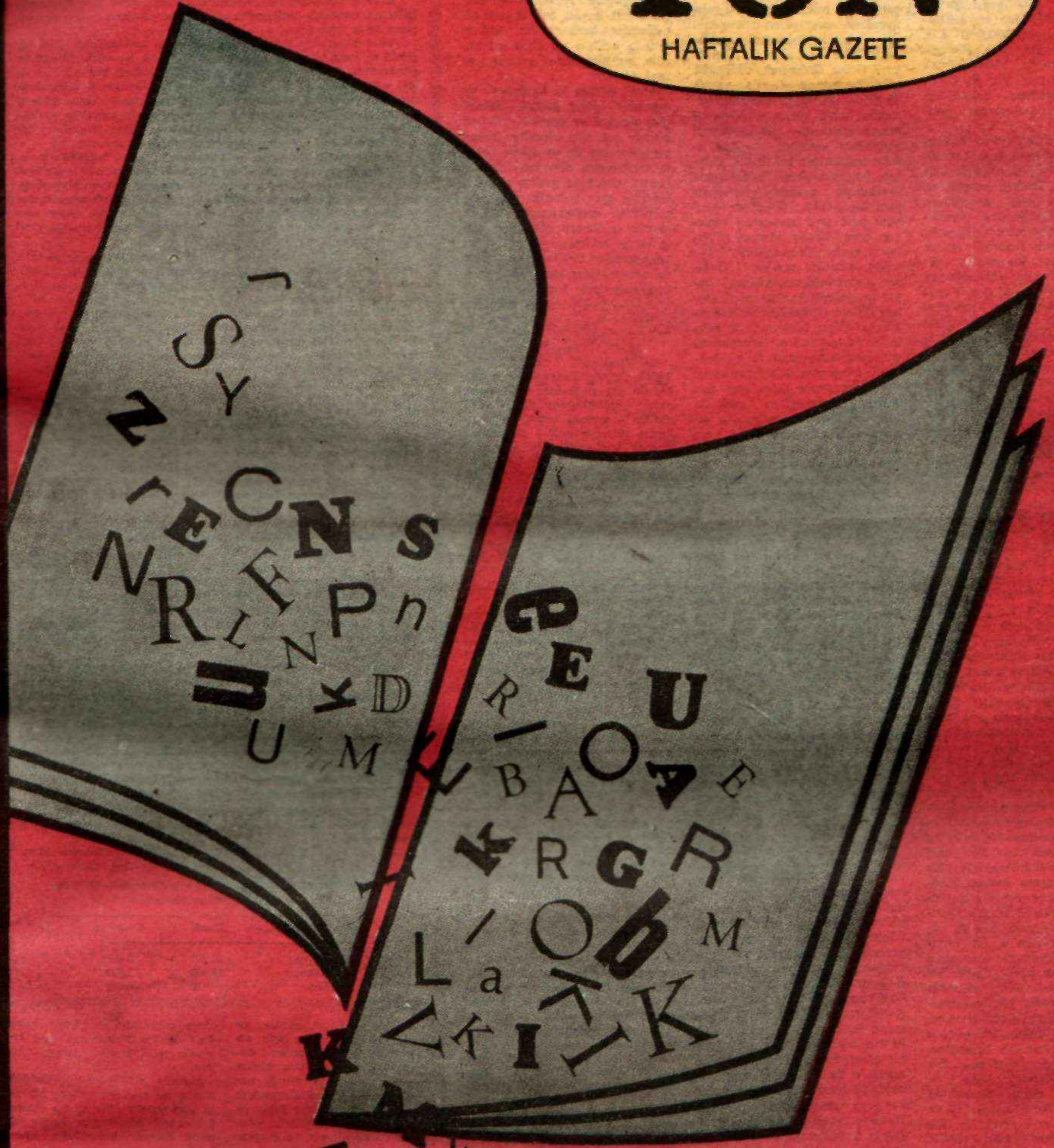
DEMİREL TİPİ KALKINMA *Yazan :* **Doğan Avcıoğlu**

YÖN

HAFTALIK GAZETE

Yıl: 4 - Sayı: 136 5 KASIM 1965 125 kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

İlâç Ticareti

Son sekiz on senedir Amerikan, İngiliz ve Türk literatüründe yüksek doz Vit D (Vitamin - D) alımına bağlı zehirlenme vakalarına sıkça dikkat çekilmektedir. Bulantı, kusma, huzursuzluk ve kilo almama ile kendini belli eden böyle vakalara halen daha çoğumuz eski alışkanlıklarımızın tesiri altında veya ailelerin arzusuna uyarak, «Diş, kemik, süt» iğnesi adı altında 15 - 20 günde bir tekrarlanmak kaydı ile 600,000 I.Ü. lik Vit D 2 - D 3 leri gelişi güzel vermekteyiz. Yine birçok arkadaşlarımızın Vit, K, C, B, D, ve kalsiuma bağlılıkları Cortison ve türevlerinden ileridir.

Bu günün yeni çocuk hekimleri (Bilhassa Hacettepe ekolü) *bizler Vit D'yi çok titizlikle* kullanmaktayız. Bizlere hergün en azından 3 - 4 anne, çocuğunun dişlerinin geçiktiğinden, kemiklerinin zayıflığından şikâyetle; o kör olası diş iğnesini ısrarla istemektedirler. Biz büyük bir sabırla her anneye «Diş İğnesi» adı altındaki yüksek doz Vit D nin yan tesirleri ve zararları yanında 6 ilâ 14 ay arasında diş çıkaran çocukları normal kabul ettiğimizi anlatmağa çalışmaktayız. Annelerin yanıldıkları nokta kendi çocuğunu Ayşe hanımınki ile kıyaslamasıdır. Bu ise doğru değildir. Çocuğun gelişmesinde ailevi, kalıtsal, vücutsal ve doğumdan önceki annenin beslenmesi, doğumdan sonra bizatihi çocuğun beslenmesi gibi daha birçok etkenlerin payı vardır. Her anne kendi çocuğunu haliyle olduğu gibi kabul etmeli ve onun kakasından çişinden tutun da kilo alması ve diş çıkarmasına kadar her şeyini yaşıtları şöyle dursun aynı devreyi atlatmış kardeşleriyle bile kıyaslamamalıdır.

Bu arada bir aylıktan onsekiz aya kadarki devrede çocuğun günlük ihtiyacı olan 400 - 1000 ünite Vit D yi her çocuk hekimi hastasına ağız yolunu tercihle, tavsiye etmektedir. Bizim memleketimizde anne ve inek sütü ile beslenen çocuklarımıza bu miktar Vit - D yi vermek şarttır. Yüksek doz Vit D yi ancak çocuklarda ailevî bir hastalık olan ve nadir rastlanan Vit D ye refrakter rachizim vakalarında kullanmaktayız.

Bu gün maalesef hekimlik ve eczacılık mesuliyetsiz bir israf içindedir. Hekimlerimizin bir çoğu hastalarının baskısı altında ezilmekte ve mesleki benliklerini yitirmektedirler. Ya viziteden olma kaygusundan ya da hiç luzum yokken «...bir vitamin bile yazmadı.» denmesin diye esas hastalığı iyi edici sebebe bağlı tedavinin yanında; burun akıntısına, göz yaşarmasına, hafif tahriş öksürüğüne ve hatta ilerde zuhur edebilecek herhangi bir hastalık belirtisine, yazdıkları ilâçlar silsilesine bir de vitamin eklemektedirler.

Özekllikle sağlık sigortasına sahip şanslı kurulllardan çıkan reçeteler tüyler ürperticidir. Bir fabrika işçisinin onbeş günlük güç karşılığına eş, beş kalemlik reçeteler karşısında Eczacıların gözleri başka parlamakta, iki kalemlik, ucuz Türk malı vicdanlı reçeteler ve sahipleri başka muameleye tabi tutulmaktadır. Normal eczane kâr haddi % 20 - 25 olarak bilinmektedir. Halbuki bu gün peşin para ile birazcık ilâç firmalarının isteğine göre mal satan eczacıya firma % 40 - 50 nisbetinde kâr imkânı vermektedir. Böylece beliren ilk fırsatta eczacı size danışmaya dahi lüzum hissetmeden viedani hiç bir sakınca görmemektedir.

Bütün meslekdaşlarımdan bir eczacı patronunun teşbihine kulak vermelerini rica edeceğim. Eczacı patron anlatıyor; «... Ne garip değil mi? Randevu evi çalıştıranlarla sermayeleri arasındaki ilgi, bizlerle doktorlar arasındaki ilgiye ne kadar da benziyor? Onlar tükenerek, didinerek çalışırlar biz de afiyetle yeriz» Teşbihin iğrençliği yanında hekimler kendi içlerinde kuvvetli olamadıklarından böyle harici asalaklara yataklık ettiğimiz esefle beliren bir hakikattir. Böylece her gün bizim kanalımızla vatandaşın yamalı gömleğine yeni bir delik ilâvesiyle yeni yeni pırıl pırıl eczaneleri besleyen ecüş bücüş bilimsel (!) laboratuvarlar türemektedir.

Bu meslekte sayıları 150 kişiyi geçmeyenlerin, yüksek hayat seviyeleri. Apartmanlar, otoları dillere destandır. Ve zannedilir ki diğer binlercesi de böyledir. Öte yandan patronların yatlarından veyahut ta kurdukları tröslerden söz açılamaz. Çünkü eczaneye giden her fert parasının karşılığında kucak do lusu ilâç alır. Aczacı bedava verecek değil ya! Ama % 50, ama % 20 ile; bu bir ticarettir. Hekime vizite bile veremeyen hasta, eczaneye giderken mutlaka borç, harç birşey bulur da gider. Parası çıkışmayan müşterisine ikramda bulunmuş eczacı, nadirdir. Bu işin mali yönüne sigara yakımı kadar ışık tutmaktır. Bundan daha önemlisi halkımızın eczacılarımızın mesleki yükümsüzlükleriyle karşı karşıya bulunmalarıdır. Onların bu kara kaplı kitaplarında «ilâçların ekserisi ancak doktor reçetesi ile verilir» der. Morfin gibi bazı maddeler de tabibler odasından tasdikli özel reçetelerle alınabilir. Hal böylerken bundan bir müddet önce partilerimizin birinin genel başkanı alel usul bir kâğıt parçasına yazdığı nembutali (uyku ilâcıdır) kapıcısı ile aldırabilmiştir. Bu nembutali gelişi güzel veren eczacı hakkında soruşturma yapıldığını zannetmiyorum.

Hele eczacı kalfalarının hali bir adam kalfa diye tutulur. Zamenin yersiz olduğunu söyleyenlerden, çantalarında çevrelerindeki doktorların belirli hastalıklarda en çok kullandıkları ilâçları hastalara yalan yanlış verenlerden tutun da; süt çocuklarına günaşırı «Difteri - Boğmaca Tetanus» aşısı yapanlara varıncaya kadar neler var! Kasabalardaki kalfalar ise eczacıdan önce gelir. Her eczaneye halkın bildiği nüfuzlu lalettayin bir adam kalfa dile tutulur. Zamanla o da kalfa olur ama; pir olur. Patronuna metelik vermez her şeye onun kadar vakıftır. Hattâ eczacıyı tehdit bile eder. Böyle kalfalarının esiri olmuş eczacılar az değildir. Patronlarının kârına ortak olan kudretli kalfalarımız mevcuttur...

Eczacılar birliği diye bir kurul var mıdır, bilmiyorum. Varsa bile şu bizim tabibler odası gibidir. Adı, aidatı var; aktivitesi yoktur. Aidatını dahi toplamaktan âciz bir kuruldan ne beklenir? Hiç. Bu neden böyledir? O da ayrı bir yazı konusu.

İngiltere'de tebibler odasına kayıt olmadan ve senelik aidatını bir defa da ödemeden hekimlik yapılamaz. Ayrıca hayvanları koruma cemiyetinin yanı sıra hekımleri koruma cemiyeti yer alır. Yabandan gelen hekime oraya da üye olmasını ısrarla söylerler. Zira oralarda insan sağlığına, para ödediği nisbetle fert hayatı çok değerli olduğundan: herhangi bir şikâyet anında hekimi tıp ehlinden kurulu bir jüri önüne çıkarır ve sual ederler.

Ümit edelim ki hekimler ve eczacılar diğer meslek erbabı gibi vicdanî ve meslekî yükümlerinde çok titiz olsunlar. Yakın bir gelecekte de şu adları olup ta fonksiyonu olmayan kurullarımızı işler hale getirir ve dertlerimize çare bulacak gür sese erişirsek mesleklerimiz daha şuurlu ve itibarlı olacaktır. Hele bu iş hekimler, Veterinerler ve eczacılar birliği ile kardeşce ve aynı anlayış içinde birleştirilirse enfes olur kanısındayız.

Dr. Neşet Bilâloğlu

Sözde milliyetçilere

Siz Kimsiniz?

T.O.D.M. Federasyonunun politika ile uğraştığından yakınarak onları kötülemeğe çalışırken kendinizin o çamura tamamen battığınızı gösteren delili (Seçimlere doğru baş vesika) ile verenler değil misiniz?

Üç-beş çıkarcının yazılarını bizim gibi tarafsız kalmış, asıl görevi dışına çıkmağı gereksiz görenlere göndermekle ne umdunuz? Onları kabuğu dışında olanlardan habersiz, gözleri gerçekleri göremiyecek kadar kör mü sandınız? Böylece kendinize, kendi dünyanıza başkalarını katabileceğinizi mi hayal ettiniz?

Bir öğretmenler grubunun, kendilerini bir kısım siyasilerin çığırtkanları olarak ortaya atmaları mesleğimizin şerefi ile nasıl bağdaşır? Bir öğretmen kurulunun yayınları arasında sokak politikacılarının kin ve ihtirasları mı dile getirilir?

Diyorsunuz ki T.O.D.M.Federasyonu solcular tarafından işgal edilmiştir. Ortanın solu komünizme kadar uzanır. Kendinizi de buna karşılık milliyetçi, sağcı ve Atatürkçü tanıtıyorsunuz.

Bugün artık matematik bir gerçek olarak sağcılığın muhafazakârlık ve gericilik olduğu anlaşılmıştır. Atatürk ise «Durma demek geriye gitmek demektir» diyebilen bir reformcu ve ilericidir. Atatürk'çü olmak her halde Atatürkçüyüm demekle olmaz. Bugün için hissi Atatürk'çülük, yerini gerçekçi ve bilimsel Atatürkçülüğe bırakmıştır. Bu sebeptendir ki, bilimsel Atatürk'çülük kapsamına girmesine hiç bir zaman olanak bulamıyacak bu görüşlerinize, gerçek adını koyun. Atatürk'ün arkasında Atatürkçülüğü hançerlemekten uzakta kalmanızı salık vereceğiz.

Biraz da milliyetçiliğinizi eleştirelim: Evet, milliyetçiliği kendilerine bayrak yapan, Milliyetçi öğretmenler Bu yurtta ulusunu sevenler yalnız sizler misiniz? Bu büyük sevgiden ötürü ulusa ne gibi hizmetleriniz oldu? Asıl görevini olan öğretmenlikte, milliyetçi olduğunuzu nasıl gösterdiniz? Kaç okulda eğitim sistemimizi geliştirecek olan yeni uygulamalar yaptınız? Eğitimimizde görülen aksaklıklar ve bunların elde filme yollarının neler olduğunu düşündünüz mü? Bu konuda ne gibi raporlar hazırladınız? Bunca okuma yazma bilmiyen insanların aydınlanması için, okulsuz ve öğretmensiz olan yerler için neler düşündünüz? Toplumun önderi olarak, aydın sayılan kişiler olarak bu amaçlar etrafında nasıl örgütler kurdunuz? Zenginlere açık olan okullarda kaç fakir işçinin, kaç yoksul köylünün okutulmasını sayundunuz ve gerçekleştirdiniz?

Evet siz, Milliyetperverler, halkımızın çoğunluğunun nasıl şartlar altında bin bir dertle inlediğini de her halde görüyorsunuzdur. Her halde çağdaş medeniyetteki yerimiz de herkes tarafından iki kere iki gibi bilinmektedir. Bütün bu sorunların artık geçmişle öğünmekle, nutuk ve palavra edebiyatı ile çözülemiyeceğine herkes inanmıştır. İşte bugünün milliyetçilik anlayışı budur.

Sizlerin milliyetçilik sözlüğünüzde bu saydıklarımızın bir teki bile yoktur; Sizler, bu sözlere tahammül edemiyecek kadar yönünü yitirmiş, bulunduğu aydın topluma uyamamış, meslekte bir hiç olmanın verdiği ezikliği başka yerlerden edineceği desteklerde arıyan, güçsüz ve sadece adı milliyetçi olan kişilersiniz.

Evet. Bilmem anlatabildim mi sizlere. Siz kimsiniz?

Atagün Kılınç
Ortaokul Müdürü
Trabzon - Maçka

Otomontaj Sanayii Üzerine

YÖN'ün 134. sayısında otomontaj soygunu hakkında, Arif Alp adlı bir montajcının Plânlama Teşkilâtına yazdığı bir yazı yayınlandı. Faal olan dört firmadan, Türk Otomotiv Endüstrisini de soyguna katılmakla suçluyor.

Yazıda bir çok konularda kendisine tamamen hak vermemek imkânsız. Yazdıklarının hepsi diğer firmalar için tamamen doğru.

Türkiye'de milli motor endüstrisinin (motorlu araç) gelişmemesinde bu soygunculuk başta gelen sebep.

Komşu devletlerle durumumuzun mukayesesi için, Birleşmiş Milletler İstatistik Yıllığından çıkardığım çizelgeyi de yazının sonuna ilâve edeceğim.

Türk Otomotiv Endüstrisinin durumu hakkındaki ufak bir etüdü üç ayda bir yayınlanmakta olan Silâhlı Kuvvetler Dergisine gönderdim. Bir örneğini (maalesef müsveddesi, hoş görün) de size gönderiyorum. Bu yazıyı incelemek zahmetinde bulunursanız, durumu daha iyi kavrayacağınıza inanıyorum. Arzu ederseniz Çayırova'daki fabrikayı da ziyaret etmeniz mümkün. Orada büyük kolaylık göreceğinizi ümit ediyorum. Diğer firmaların bir çoğu da o civarda. Mukayese etmek imkânı da mevcut.

Ayrıca bütün dünyada, oto endüstrisi olan memleketlerde, *bildiğiniz üzere oto sanayii muhtelif fabrikalar arasında* iş bölümü yapılarak imalâtta kolaylık ve fabrikaların daha rasyonel bir şekilde üretimde bulunmaları mümkün olmaktadır. Bir fabrika motor ve teferruatını, diğeri şoför mahalli ve karöseri, bir diğeri şasi ve teferruatını ve bir başkası dişli kısımlar v.s. gibi düzenleri imâl ederler.

Türk Otomotiv Endüstrisi Şirketi bu önemli hususu memlekette gerçekleştirebilmek için diğer firmalara iş birliğini mükerreren teklif etmişse de herhangi bir olumlu neticeye ulaşamamıştır. Sebepleri malûm tabiî.

Bay Arif Alp, iki firmaya ortak olduğuna göre, durumu bizden daha iyi bilmesi gerekmektedir. Sayın Arif Alp'ın ortak olduğu firmalar, dört duvar ve üstü kapalı binalardan ibarettir. Buralarda imalât için hemen hemen hiç bir makina yoktur. Sorarsanız, sipariş verilmiş, presler, makinalar yoldadır ve yakında Türkiyeye gelecektir. Haddizatında onlar, örtülü bir ithalât müessesesinden başka bir şey değildirler. Ve her birinin kazancı oldukça yüksektir. İstanbulun en mutena yerlerinde lüks genel müdürlükleri mevcuttur. Ama montaj yerinde montajı tamamlanan ve satışa hazır olan otoların muhafaza edildiği yerin çatısı iyi olmadığından araç yağmur altında satışını beklemektedir (Bu müessese Tuzla bölgesindedir). Buralarda yalnız montaj yapılır ve ufak kaynak işleriyle ve boyacılıkla uğraşılır. Fakat bizden yakın zamanda kopmuş Mısır tepkili jet uçağı imâl eder, füze çalışmalarına önem verir. Onlara ne bundan... Türkiye sömürge olmuş, ne çıkar! Bütün hesaplar kâra dayanır. Problem, zarar edilmesin düşüncesi üzerinde oturtulmuştur.

***Bence sayın Arif Alp, ya senelerden beri yaptığı* işlerden vicdan azabı duyuyor, ya da Türk Otomotiv Endüstrisi Şirketinin çok sür'atli gelişmesinden endişe ederek, kendi şirketlerinin zarar etmesinden korkuyor (Bidayette imzaladıkları mukavele hükümlerine riayet etselerdi, zarar etmeleri için sebep mi vardı?**

Tavsiye ettiği şekilde bu müesseseler devletleştirilirse yaptığı yatırımı kurtararak zarardan kurtulmayı ve fazladan elde edeceği kârı düşünüyor!

Mesele incelenip Türk kamu oyuna açıklanınca, tabiî gerçekler bütün yönleri ve korkunçluğu ile ortaya çıkacaktır. Sahsen devletleştirme olmasın demiyorum. Olsun. Türkiye gibi imkânları mahdut bir memlekette 14 firma olur mu hiç? Belki de birçok büyük devletlerde bile imkânsızdır bu. Ama Türkiye'de akla gelen herşey olur. Niçin olmasın?.. Devletleştirilsin, ama gerçekler ortaya konsun. Ça[illegible]ın, gecesini gündüzünü memleket hizmetine vakfetmiş, yüzlerce iyi niyetli ve vatansever evlâdımıza ve yüzde 80'i ile Türk olan milli bir müesseseye iftira edilmesin. Hızlı ve rasyonel çalışması sabote edilmesin!

1970 - 75 senelerinde imâl edilecek olan Türk motor ve kamyonunu sevinç, hasret ve umutla beklerken, yine sukutu hayale uğramıyalım.

Selman Akın
(Kur Alb.)

NAKİL ARACI ÜRETİMİ (1963 yılı Birleşmiş Milletler İstatistik Yıllığından alınmıştır)

Memleket	Binek	Kamyon
Romanya	10.000	5.000
Yugoslavya	13.000	7.300
Türkiye	0	0

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES: Yazı İşleri: Sümer sokak No: 16/8 Yenişehir — ANKARA
Telefon: 17 69 89 — İstanbul Bürosu (Satış İlân ve Abone İşleri): Mollafenari Sok No. 32 Cağaloğlu — İstanbul Tel: 22 95 70 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L. Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İLAN: Beher sütunda santimi 25.— T.L. dır. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez

BAKIŞ

«EVET» ve «HAYIR»...

Türkiye gibi az gelişmiş bir ülke nasıl kalkınır?

Bu soruyu bir iş adamına yönelttiğiniz zaman vereceği cevap üç aşağı beş yukarı bellidir: Kalkınmak için sermaye lâzımdır. Türkiye'de ise bugün sermaye yoktur. O halde ne yapmalı? Dışarıdan sermaye ithal etmenin çaresine bakmalı, yollarını araştırmalı Hem biz dünyada yalnız yaşayamayız. Batının büyük devletleri ve özellikle Amerika ile daha sıkı fıkı, daha içli dışlı münasebetlere girmeliyiz Yabancı sermayeye kolaylıklar göstermeliyiz. Devletçilik kötüdür, zararlıdır, pahalıdır ve Batılı kapitalistin yadırgadığı bir usuldür Yerli kapitalistle yabancı kapitalistin işbirliği Türkiyede hârikalar yaratacaktır. Elverir ki bu iş için ortam yaratılsın, sermaye ürkütülmesin, yıkıcı tenkitlere paydos densin, gerisi kolaydır.

Bu tekerleme üstüne siz iki soru ortaya atabilirsiniz:

«Türkiye yüz yıldanberi bu usulle kalkınmaya çalıştı, neden başarı kazanamadı?»

«Türkiyede iktisadi tenkitler Anayasanın verdiği bir hak olduğuna göre sermaye hareketleri tenkitlerden nasıl uzak tutulacak? Yani daha başka deyişle sermaye nasıl ürkütülmiyecek?»

Elbette bu sorulara cevap gelmiyecektir Ya da iş adamlarından pek samimi olanlar açıkça:

«Bu işler demokrasiyle beraber yürümez kardesim» deyip işin içinden çıkacaklardır.

Menderes devrinde iktisadi tenkit yok *gibiydi*. Buna rağmen 27 Mayıs'a vardı. Nurlu Ufuklar'ın ucu... Şimdi daha önceki derslerden hiçbir ders almamış olanlar yeni teşebbüslere geçmek üzeredirler. Sızan haberlere göre Türkiye'nin İsmet Paşa deyimiyle «açık pazar» haline getirilmesi için yabancı temsilcileriyle uzlaşmaya varmak üzere konuşmalar başlamıştır.

NE İSTİYORLAR?

Mesele basittir. Yabancı kapitalistler işbirliği konusunda bugünkünden de daha ötede imkânlar ve yabancı sermayeye bugünkünden *daha ötede imtiyazlar istiyorlar*. Vergi muafiyeti, yabancı ülkelerde modası geçmiş fabrika ve techizatın Türkiyeye satılması, Mr Ely Maden Kanunu Tasarısının yürürlüğe konması, dış yardımlarda kesinlikle özel sektörden özel sektöre yardım, verilecek kredilerin kontrolü için yabancıların yönetiminde bir kurul, Plân Hedeflerinin tesbitinde iş adamlarına yetki, ve yabancı sermayenin kontrolünün sermayeyi ürkütmiyecek bir biçime konulması...

ÖZEL SEKTÖRDEN ÖZEL SEKTÖRE...

Bu lâfın Türkçesi yabancı iş adamıyla yerli iş adamı arasında ortaklık olacak demektir. Gerçi şimdi de böyle ortaklıkların sürüsüne bereket... Ama öyle anlaşılıyor ki bu usul bütün borçlanma ve yardım münasebetlerini kapsayan biçimde ele alınacaktır. Bugüne kadar zaten çoğu yardımların şartlı olması ve kapitalizmin koşullarını da Türkiyeye sokması Türkiyeye kabul ettirilmişti. Sermayesi devlet hazinesinden çıkan Ereğli Demir - Çelik'in özel teşebbüs olması bu tutumun bir âbidesi idi. Çukurova Elektrik Anonim Şirketi'nin sermayesi gene devlet hazinesinden çıkıyor, Dünya Bankasının açtığı krediye devlet kefil oluyor; ama şirket özel teşebbüs biçiminde boy gösteriyordu. Bunun gi*bi sayısı çok kuruluş* Türkiyenin her yanında kapitalizmin kaleleri olarak devlet kardımıyla ve eliyle kuruluyordu. Yabancı özel teşebbüsü destekliyen *bir Petrol* Kanunu ve yabancı sermayeyi destekliyen bir Madenler Kanunu tasarısı yapılıyordu.

Çünkü dışarıdan bu işleri finanse eden merkezler böyle istiyorlardı.

Şimdi bu tutum daha da açık seçik ve daha da geniş olarak yürürlüğe konmak isteniyor. Bir takım yabancı devletler dışarıdan Türkiyeye bu konuda bir takım direktifler veriyorlar. Karsılarında bu direktifleri kabul edecek bir siyasi iktidar bulmuşlardır. Böylece yabancı kapitalistlerle yerli kapitalistler arasındaki sıkı fıkı işbirliği Türkiyede kapitalizmin kökü dışarıda bir akım olarak gelişmesini *daha büyük parlaklıkla gözler önüne* serecektir.

Nurlu Ufuklara doğru ikinci Dünya Savaşından sonraki bu ikinci açılış Türkiye'nin yarınlarına neler hazırlamaktadır?

SAFLIK NE DEMEKTİR?

Saflık şu demektir: Bir Amerikan iş adamıyla bir yerli iş adamının karsılıklı masaya oturduklarında ille de Türkiyenin çıkarlarını gözeten bir ticari anlaşmaya imza atacaklarına inanmak demektir.

Pazar Türkiye pazarıdır. Kazanmak isteyen iki adam bu pazarın sömürülmesinde anlaştıkları anda Nurlu Ufuklara doğru bir yeni iş kurulmuş ve bir yeni adım atılmış demektir. Ama kendileri için... Türkiye'nin geçmiş yıllardaki büyük kazıkları hep böyle anlaşmaların *sonucunda memleket topraklarına* kök salmıştır. Amerikan darısı işliyen nişasta fabrikalarından, Amerikan gazozu ticaretine kadar türlü işler böyle kurulmuştur.

«Özel sektörden özel sektöre yardım» ilkesi bu soydan gelişmenin Yardım Konsorsiyumu tarafından Türkiyeye daha hızla tavsiye edilmesidir.

SONUÇ

Süleyman Demirel ve arkadaşlarının tutumları Türkiyede yüz yıldanberi tekrar tekrar iflâs etmiş usullerin bir daha denenmesinden *başka bir şey olmıyacaktır*.

İş adamlarının istedikleri de budur.

Yabancı kapitalist ile yerli kapitalist, devleti âlet ederek ve devlet hazinesini destek edinerek Türkiyede daha büyük hızla icrayı faaliyete başlıyacaklardır.

Ancak bu madalyanın bir yanıdır. Madalyanın öteki yanında daha başka şeyler görünüyor: Türkiyede bütün bu gelişimle beraber Anayasa çerçevesi içinde bir de tenkit özgürlüğü yürüyecektir.

Gerçi yan baskılar, gizli baskılarla bu tenkit özgürlüğü çürütülmek istenecektir. Ama o tehlikeli tecrübeyi Türkiyede bir daha tekrar etmek isteyenlerin hayırlı sonuçlara varamıyacağı açıktır Rüzgâr ekenlerin fırtına biçtikleri bir ülkedir Türkiye... Yabancı devletlerin öğütlerine göre düzenlenecek bir iktisadi politikayı Türk aydınları kamu oyunun gözleri önüne serecek ve eleştireceklerdir. Türkiyeyi *«açık pazar» haline getirmek* isteyen Petrol Şirketlerinden maden şirketlerine, turizm şirketlerinden gazoz şirketlerine kadar bütün yabancı sermaye fırsatçıları ve yerli ortaklarının çevirmek istedikleri dolaplar teşhir olunacaktır.

Türkiye bugün **Düyunu Umumiye** baskısı altındaki Osmanlı İmparatorluğu derekesine düşürülmüştür O zamanın **Devleti Muazzama**'sı verine geçen bugünkü kapitalist azmanı devletler, ellerindeki konsorsiyumlar ve yardım örgütü adı altında düzenlenmiş kurumlarla Türkiyeyi iktisadi kontrolları altına almışlardır

Onların her dediklerine **«Evet»** diyecek kimseler bulunabilir ve *hattâ bunlar iktidara bile geçebilirler*.

Ama onlara **«Hayır»** diyecek olarlar da vardır Türkiyede...

Ve yarınlar **«Hayır»** diyecek olanlarındır

Çünkü son yüz yıllık tarihimizde hep böyle olmuştur

Çünkü Türkiye'nin şerefli bir millet olarak yaşayabilmesi ancak bu haysiyet kırıcı tutuma **«Hayır»** demekle mümkündür.

İlhan Selçuk

HÜKÜMET PROGRAMI

DEMİREL'İN REÇETESİ:

Yerli - yabancı özel teşebbüs elele vererek Türkiye'yi kalkındıracaktır

Türkiyede Hükûmet Programları, yerine getirtilmesi zorunlu bir formaliteden ibarettir. Seçim beyannameleri gibi hükûmet programlarına da bütün tatlı lâflar konur, sonra unutulur... Nitekim AP. çoğunluğundaki Ürgüplü ekibinin programında, hükûmetin seçimleri hazırlamaktan başka hiçbir şey yapamıyacağı herkesçe bilindiği halde, bir sürü reform tedbirleri yer almış. CHP.'liler *hayretle* «*Aaaa*, bu bizim programımız» demişlerdi. Bu bakımdan Demirel Hükûmeti programına da, olduğundan fazla önem vermemek gerekir. Fakat yine de kabul edilmelidir ki, Demirel programı, şimdiye kadar gördüklerimizden çok daha samimi bir *vesikadır*. Demirel, kalkınma formülünü açıkça söylemektedir: «Yerli-yabancı sermayeye her türlü imkânı vereceğiz. Devlet, onlara azamî ölçüde yardımcı olacak ve Türkiye de böylece kalkınacaktır.» Bu samimiyetinden dolayı Demirel Hükûmetine *teşekkür edilmelidir*. Fakat programdaki bir sürü yalan unutulmamak şartıyla. Meselâ herkese iş, mesken, okul, sosyal adalet ve kalkınma ve memur maaşlarına zam vaadeden bir programda, kamu giderlerinin kısılacağı iddiası, kuyruklu bir yalandır. Mülkiyet *hakkına dokunmadan* toprak reformu yapma görüşü, tatlı bir yalandır. Atatürk ilkelerini *esas alan bir dış politika tezi*, tebessüm uyandıran bir yalandır. Merkez Bankası bağımsızlığı fikri, klâsik bir yalandır. Petrol ve madende «millî menfaatlere uygun politika» teskin edici bir yalandır. «Devlet sektörü, vatandaşın mutluluğu çabasında onu destekliyecektir» formülü, devlet eliyle milyoner yaratma politikalarını maskeleyen yaldızlı bir yalandır. «Bugün kâr olmadan hiçbir iktisadî sistemin yaşamasına imkân olmadığı tecrübelerle sâbit olmuştur.» «Tarihte hiçbir millet otarşi yoluyla kalkınmayı başaramamıştır», «Plânlama ile devletçilik arasında ilgi yoktur» gibi uydurmalar, Prof. Aydın Yalçından menkul yalandır. «Basında monopolleşmeyi önleme» iddiası, AP.'nin en etkili destekleyicisi Hürriyet'in basında hızla monopole gittiğini unutarak söylenmiş *münasebetsiz* bir yalandır.

Daha bir sürü yalanı alt alta sıralamak mümkündür. Fakat bu yalanların ötesinde yatan bir gerçek *vardır: Eski iş adamı Demirel*, özel sektöre istediği tâvizleri vermektedir: Şikâyet ettiğiniz vergiler mi? Kaldıracağız. Servet beyannamesi mi? Bu işi bitmiş bilin. Vergilerin ilânı mı? Ticarî mahremiyeti gerçekleştireceğiz. Sermaye piyasası mı? Derhal. *Devlet teşebbüslerinin devri mi?* Buyrun alınız.

Demirel, İnönünün müteşebbisleri ve serbest meslek sahiplerini, devlet gelirlerinde ciddî bir artış sağlamamakla beraber, fena halde ürküten bütün tedbirlerine karşıdır. İş adamlığından *gelme Başbakan*, «Ticarî mahremiyeti ortadan kaldırarak, iş hayatında güvensizlik yaratarak müteşebbisleri, ihtisası olmayan kişilerin mânevî baskısı altında bırakan usullere son vereceğiz» sözlerini rahatlıkla söyliyebilmektedir

Yabancı sermaye konusunda da Demirel kesindir: Hiçbir ülke yabancı sermayesiz kalkınamaz, demektedir. Tabiî ki bunun tam tersi doğrudur. Tam bir otarşik kalkınma örneği veren Sovyetler Birliği ve Çin'i bir tarafa bırakalım. *Pek özendiğimiz Japonya*, Ondokuzuncu Yüzyılda, ancak emperyalizmin sermaye ihracından mâsum kalabildiği için hızla kalkınabilmiştir. Güney Amerika, *Afrika, Osmanlı İmparatorluğu*, yabancı sermaye istilâsına uğradıkları için yarı sömürge halde geri kalmışlardır. Dış yardımlar, ancak kendi kendini kalkındırabilecek ve yabancı sermayenin zararlarından korunabilecek güce gelmiş yönetimler elinde yararlı olabilir. *Ne var ki*, eski Morrison temsilcisi, iki iki dört eder kesinliği ile ispatlanmış bu gerçeklere kapalıdır. Devlet Plânlama Teşkilâtının ısrarlı uyarmaları, Demirel'i etkilememektedir. DPT, Amerikanın ve öteki Konsorsiyum üyelerinin tehlikeli yeni plânları karşısında, yetkililere tehlike çanlarını çalmıştır. Konsorsiyum üyeleri, «Borcunuz çok, ödeyemiyorsunuz. Size daha az borç verelim. Yerine özel yabancı *sermaye yollayalım*» görüşüyle ortaya çıkmıştır. DPT. ispatlamıştır ki, kredinin en kötüsünün maliyeti bile, tatlı kâr peşinde koşan özel yabancı sermayeden kat kat düşüktür. Ama yabancı sermaye hayranları kör bir taassupla direnmektedirler. Konsorsiyum *tuzağına düşmeye hazırdırlar*. İkinci bir tuzak, sözde teknik yardım maskesiyle, yatırım projelerinin değerlendirilmesinde yabancılara sığınmaktır. Amerikalılar, *tatlı tatlı*, «*Projeleri beraber değerlendirelim*» demektedirler. Bu tatlı sözler, «plâna ancak bizim büyük şirketlerin ilgilendiği projeler girsin» anlamını taşımaktadır.

Demirel Hükûmeti, Devlet Plânlama Teşkilâtının ikazına rağmen, bu iki tuzağa düşmeye gönüllüdür. Yeni iktidarın, «yabancılar bizi kalkındırsın» inancını, *milletçe çok pahalıya ödeyeceğimizden* şüphe edilmemelidir.

Programda bir de, Hitler ve Mc Carthy'nin ün kazandırdığı tehlikeli formüller vardır: «Hürriyet düşmanlarına hürriyet yok» denilmektedir. Çağımızda hürriyetler daima bu formülle yok edil*mektedir*. «*Son zamanlarda açıkça* harekete geçtiği görülen zararlı cereyanlara karşı kanunları gaye ve ruhuna uygun olarak tatbik etmek» görüşü de, savcıların ve hâkimlerin görevlerini yapmadığı anlamına geldiği ölçüde, yargı organına müdahaleyi gerekti*rebilecek tehlikeli sözlerdir*. Aynı şekilde Radyo konusunda «Anayasa hükümlerine aykırı ve millî politika ile çelişmeli ve kamu düzeni bakımından zararlı bir şekilde faaliyette bulunmasını önleyecek tedbirler» den söz edilmesi hürriyet düzeni ba*kımından endişe verici*dir. Fakat başlangıçta da, dediğimiz gibi, programların Türkiyede hiçbir önemi yoktur. Söylenen sözler ne olursa olsun, yabancı sermaye ile onun içerideki tabiî müttefiki olan komprador ve toprak ağalarına dayanan bir kalkınma *politikası*, üslûp değişse de özü bakımından, Menderes denemesinin çok daha güç şartlarda tekrarı olacaktır. Demirel tarihi, 1950 ye kadar değil, ancak 1955 e kadar geri götürebilir.

Demirel programı, geçen haftanın büyük ayaklanmasına rağ*men*, tabiî ki, AP. *Grupunda her* hangi bir ciddî tenkide uğramadı. Âsilerden AP. Genel Başkan Yardımcısı Osman Turan, programı «amansız» sol tehlikesine karşı yeteri kadar tedbir getirmediği, daha organize kabine kurulmadığı için» tenkid etti. Etem Kılıçoğlu, millî bakiyeci Hasan Dinçer ile Seyfi Öztürk'e yüklendi. Nihat Akay, «Komünizmden başka *aşırı cereyan yoktur*» dedi ve program bir iki âsinin dışında büyük oy çoğunluğu ile onaylandı. Şimdi beş muhalefet partisinin sözcüleri, programı neden beğenmediklerini açıklayacaklardır.

Demirel'in Mecliste okuduğu metinde, ilk metinde yer alan «Sovyetlerle olan kültür anlaşmasının yürürlüğe konacağı» hakkındaki bölüm nedense yer almadı!. Meclis'te muhalefetin sessizce dinlediği programda «müteahhitlik» müessesesinin geliştirilmesi» *sözü geniş tebessümlere* yol açtı. Keza, Başbakan Yardımcısı olduğu ilk günlerde Demirel'in bilmediğini söylediği Bandoeng ilkelerine bu defa «sadakat» tan bahsedilmesi de tebessüm yarattı. «Millete af vaadi» ise çok alkışlandı.

Programdaki tatlı lâflara rağ*men millî petrol dâvasının nasıl* bir âkıbete uğrayacağı «Devlet ve yabancı şirketlere şart ve imkân eşitliği» ibaresiyle su yüzüne çıkıyordu. Keza madenler de «serbest rekabeti sağlayan hükümler» sözünün belirttiği gibi gözden çıkarılıyordu.

BİLGİÇ - DEMİREL ÇEKİŞMESİ

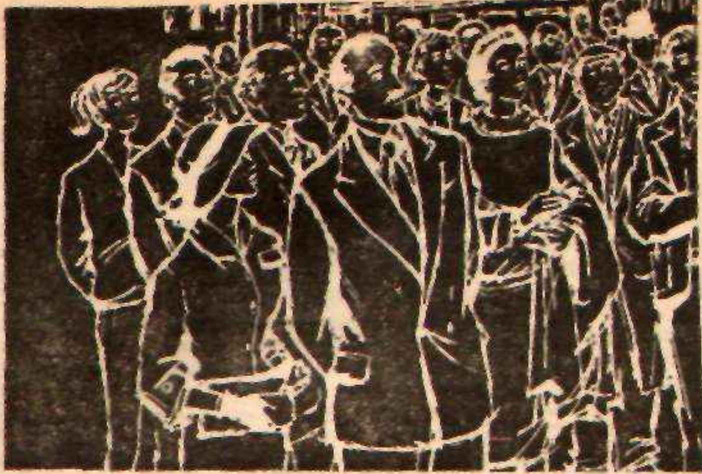
AP. Grupunun ayaklanması, tek seçicinin gururu bir yana bırakarak Bilgiç'ten yardım istemesi ve «Kabinenin seçilişinde hatâ ettim. *Gerekince düzeltiriz*» diyerek ekibinden bazı kişileri harcaması üzerine tatlıya bağlandı. Esasen ihtiyatlı *Bilgiç de*, AP. Grubu ayaklanmasının kontrolü aşan bir gelişme göstermesinden ürkmüştü, uzlaşmaya hazırdı. Bu sebeple birbirinden nefret eden ve eninde sonunda karşı karşıya gelecek olan iki eski arkadaş, meseleyi tatlıya bağladılar. Birkaç *gün önce*, «*Mesele*, Bilgiç meselesi olmaktan çok daha ötede, milletin ve partinin mukadderatı meselesidir» diyen Bilgiç, «millet ve partinin mukadderatı ile saplaşmasını» daha sonraya bıraktı. Ateşli muhaliflerden Etem Kılıçoğlu ve Osman Turan'ın *sözleri unutuldu*. Kılıçoğlu «Hükûmetin beğenilmemesinde ana sebep, Genel Başkanın tüğüzün bir maddesini esas alarak, her şeyi kendisinin en iyi yapabileceği düşüncesiyle hareket etmiş olmasıdır... Bu düşünce, Türk politikasının gelmiş geçmişini az *çok inceleyenlerin bildiği tehlikeli* gidişin başlangıcıdır» diyordu. Osman Turan, «Bilgiç-Demirel değil, Demirel-Teşkilât ihtilâfı var» iddiasındaydı.

Demirel, Bilgiç'i yumuşatırken «asker müdahalesi ihtimali» ni bir koz olarak kullanmaktan geri kalmadı. AP'nin İnönü'de gördükleri ve son derece şikâyetçi oldukları bu «rejim teminatçılığı» modasına Bölükbaşı'dan sonra Demirel de başvuruyordu!.

Mesele tatlıya bağlandı, ama AP.'de ne zaman patlak vereceği kestirilemiyen ciddî bir buhranın belirdiği görüldü. Bakan olamıyan bir Safa Yalçuk, bir Muammer Baykam gibi tiplerin ve mizacı *itibariyle muhalif kalmaya* mahkûm Aydın Yalçın'ın homurtuları önemli değildir. Şimdilik derinlerde kalan buhran, AP.'nin Demirelci büyük iş çevresi kanadıyla, muhafazakâr küçük kasaba eşrafı kanadı arasındadır. AP.nin Demirelci büyük iş çevresi kanadıyla, muhafazakâr küçük kasaba eşrafı kanadı arasında AP.'de kümelenen milliyetçi ve mukaddesatçı akımın Amerikancı olmayan kişilerini de bu ikin*ci gruba katmak gereklidir*. Birinci kanadın lideri Demirel, ikinci kanadın ise Bilgiç'tir. Partinin şimdiye kadar bütün çilesini muhafazakâr kanat çekmiş, fakat iktidar günleri yaklaşınca egemenlik, büyük iş çevrelerine ve masonlara kayar gibi görün*müştür. Demirel, partiye rengini* veren muhafazakâr kanadın varlığını hiçe sayan bir aldırmazlıkla kabine kurunca, bu ikiliğin yarattığı derindeki huzursuzluk, birdenbire patlak verdi. Muhafazakâr kanat, partideki uzlaşmaz ikiliğin henüz bilincine varmış *değildir*. Ancak mukaddesatçı - milliyetçilerden maddî çıkar peşinde koşmayı reddeden Galip Erdem gibi birkaç kişi tersliğin farkındadır. Mason-büyük iş ada*mı tutumu ile mukaddesatçı-mil*liyetçiliğin asla uzlaşmıyacağını gören Galip Erdem, AP.'nin kriz günlerinde «Bunun böyle olacağını biz önceden biliyorduk» diye yazmaktaydı. Henüz pek az kişinin farkına vardığı bu uzlaşmazlık, olayların etkisi altında muhafazakâr kanadın bilinçlenmesiyle önem kazanacaktır. Öyle görünür ki bu bilinçlenme, daha hayli zamana ihtiyaç gösterecektir.

Sadettin Bilgiç ile Süleyman Demirel
Biribirinden nefret eden dostlar...

A.P.'Yİ TUTAN BASINDA DEMİREL - BİLGİÇ KAVGASI!...

Demirel .. Bilgiç çekişmesi, AP.'yi tutan basını ikiye böldü. Bilgiç'i sadece Bâbıâlide Sabah ve Yeni İstanbul destekledi. Son Havadis, Adalet, Haber, Zafer, Dünya ve Hürriyet ile Yeni Gazete, Bilgiç'e fena halde yüklendiler. Tarafların görüşlerini kendimizden bir şey katmadan yayınlıyoruz:

DÜNYA, Bedii Faik — Politikada hiç denenmemiş genç bir adam, yeryüzünde hiç kimsenin uğramadığı kadar iğrenç bir hakaret batağından geçmek bahasına, öne atıldı ve kavimin Firavun işkencesinden kurtaran bir Musa gibi sahile ulaştırdı. Her AP'li için şimdi ilk vicdan borcu, bu selâmette şüphesiz en büyük mesuliyeti taşıyana yardımcı olmaktır. Bakan olamadım diye her şeyi kendinden bilip huysuzluk çıkartmak değil.

YENİ GAZETE — Demirel İsa ile Musa arasında kalmayı tercih etmemiş, 1965 yılının gerçeklerine ve siyasi ihtiyaçlarına uygun akıl yoluna gitmiştir.

Demirel'in bu mantığı elbette ndedir. Ve bu mantık ilk meyvesini bir gün geçmeden vermiştir. Önce Ordunun başı, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay, bizzat Başbakanlığa giderek, Demirel'e tebriklerini bildirmiştir. Demirel, kısa bir süre sonra, gene bunun kadar kıymetli bir tebrik daha almıştır. Ana muhalefet partisinin yaşlı lideri İsmet İnönü de, tıpkı Sunay gibi, bizzat gelerek, Başbakan Demirel'e başarılar dilemiştir. Elbette bunlar geçirmekte olduğumuz demokratik hayat tecrübeleri içinde, çok önemli ve hayırhah gelişmelerin ifadesidirler.

Hiç kimse şüphe etmesin ki, eğer Demirel, özellikle Bilgiç'in isteklerine uygun bir yol tutmuş bulunsa idı, dünkü tebriklerin hiç birine muhatap olmayacaktı.

SON HAHVADİS, Orhan Seyfi, Orhon — AP'nin şerefle iktidara getiren muzaffer Genel Başkan tenkitçilere: «Münekkidini hatamızla çiğneyip ezeriz!..» diyebilir.

DÜNYA, Falih Rıfkı Atay — Demirel'e karşı bir bunlar (Bilgiççiler) cephe almışlardır, bir de komünistler! Hele bu sonuncular «kudurasıya»! Sadece komünistlerin çıldırmışça sövüşleri bile, Demirel politikasına eyimserce bakanları, şimdilik haklı çıkarmaz mı?

ADALET — Büyük eserine ihanet edenleri hangi sebeple ve kimler olursa olsun, Türk Milleti asla affetmiyecektir.

ZAFER — AP ülkücülüğünü kaybettiği gün, herşeyi kaybedeceğini bilmelidir.

BABIALİDE SABAH, Galip Erdem — Zararı yine ancak Dr. Bilgiç'in feragatiyla hafifleyebilecek büyük bir hata işlemiş demektir. İyi ama, tek taraflı fedakârlık, ne zamana değin sürecektir... Biz Dr. Bilgiç ve arkadaşlarının tam desteği sağlanmadığı müddetçe, herhangi bir AP iktidarının başarı kazanacağına inanmıyoruz.

Prof. Aydın Yalçın
Ruhen muhalif!..

HABER, Atıf Sakar — İçimizdeki şeytan, o ezeli düşmanımız.. Yine meydana çıktı...

İnsanların his ve ihtiras gibi en hassas noktalarını kurcalamayı meslek edinen bu Allahın belâsı, şimdi AP saflarında sinsilikle varlığını hissettiriyor.

BABIALİDE SABAH, Galip Erdem — Son bir söz: Umduğumuzu asla bulamadık. Fakat, günlük siyasetin küçük hesapları bizi ilgilendirmediğinden, gerçeği saklayamıyacağız. Doğrusu şu ki: Beklediğimizi bulduk.

SON HAVADİS — Cumhuriyet kuşaklarının ilk hükûmetini kurmak AP'ne nasip oldu.

TERCÜMAN — AP bu gaflet yüzünden çökmekle de kurtulamıyacak; bednâm olacaktır bednâm.

SON HAVADİS, Orhan Seyfi Orhon — «Ümmidi bu milletin gömülmez, «Beyhude bu gayretin mezarcı!»

YENİ İSTANBUL — Demirel, bu şepgenç adamın muvaffak olmasını samimiyetle arzu ve temenni edenleri endişelendirecek kadar fazla konuşmuştur. Şimdilik endişeler tahakkuk etmemiştir, ama her gün birkaç gazeteciye beyanat vermenin tehlikeleri hususunda da bu tecrübesiz başvekilin dikkati de, lüzumu kadar çekilmemiştir.

YENİ İSTANBUL, Bir İstanbul Efendisi — Mehmet Turgut'a gelince...

Vekillikte adamakıllı yıpranmış ve yaptığı gaflarla gerek kendi şahsını, gerek Adalet Partisini söz altında bırakmış olan bir genç adam olarak onun hem kendi şahsının selâmeti, hem de Adalet Partisinin başının dinçliği bakımından Enerji ve Tabii Kaynaklar Vekâletini kendiliğinden kabul etmemesi lâzımdı. Böylelikle Demirel'i de müşkül vaziyette bırakmamış olacaktı.

Lâkin Mehmet Turgut bazı politika inceliklerini ve dostunu düşmanını —evet bilhassa bunu— anlıyamıyacak kadar zekâsı ağır kanlı işleyen bir zat.

Demirel'i müşkülde bırakmakla bir nevi ihanet icra ettiğini anlamıyor vesselâm.

YENİ İSTANBUL, Bir İstanbul Efendisi — Maarif! İşte bizim en büyük gediğimiz bu... Bilmem bu hususta yeni başvekilin bir düşüncesi, ciddi niyetleri var mı, yoksa şimdiye kadar olduğu gibi bu vekâleti idareten mi yürütecek?

YENİ İSTANBUL, Bir İstanbul Efendisi — Aman Sadettin Bey... Dikkat!.

SON HAVADİS — İşte pusudaki beş muhalif partiye mükemmel bir lokma!.

SON HAVADİS — Gazetelerin taze haberlerine göre Adalet Partisi grubu içinde bir «genç fikirli miletvekileri» hisleri varmış. Ötekiler ihtiyar fikirli mi? Bu ne demek? Olsa olsa «ilericiler - gericiler» diye yorumlamak gerekir.

YARIN (Aydın Yalçın'ın dergisi)—(Demirel) Planlama Teşkilâtı ile bizzat kendisi meşgul olacaktı. Ancak buna nasıl vakit ayıracağı pek belli değildi.

YARIN, Ziya Termen — Bugün siz küçük bir grubun inhisarı altında gibisiniz. Hemen hemen aynı insanlarla temas ediyorsunuz. Bunları sizin yakınınız olarak biliyorsunuz. Bu kimseler tıpkı bir çiçeğin etrafında dolaşan balarılarına benzerler. Bu insanların sizin etrafınızda dolaşmakta maksatları, çiçekten bal almak isteyen arılar gibi sizden menfaat temin etmektir.

BABIALİDE SABAH — Bir kabine kuruluşunda gözönünde tutulması gereken objektif kıstas nedir? (......) Kabineyi iktidar koltuğuna getiren milli hâdisenin muhtevası (......) Bilgiçsiz bir kabine bu vasfa lâyık mıdır? (......)

Partisinin ve dolayısiyle Demirel'in başarısı için elinden geleni fedakârlık derecesinde yapmış olan Bilgiç bu haliyle zulüm ve şer kuvvetlerinin karşısında daima hilim ile cevap veren cefakâr ve vefakâr ve her devir ve her devranda da fedakâr Türk halkının sembolü olmaya hak kazanmıştır.

BABIALİDE SABAH — Bir kere şurasını hatırlatalım ki, tek seçicilik her zaman hatâlı değildir. Meselâ İtalyan tek seçicisi Pozzo zamanında İtalyan milli takımı karşısına çıkan bütün takımların kale ağlarını delik deşik etmiştir.

BABIALİDE SABAH, Ergun Göze — Kabineyi beğenmiyenler arasına bazı kabine üyelerinin bile katılacağı muhakkak.. Aksini düşünmek kabinede bir tek basiretli adam yok demeye müsavi. (......)

Bütün bunlara rağmen bu kabinenin hiç mi tutulacak tarafı yok diye kendime sorunca yok diyemiyorum. Var tabii.. Bu kabine solcuların ve İnönü'nün karşısında müdafaa edilir. Tutulur. Ama bu şeref de sadece bu kabineye inhisar etmez. Hele bu kabineyi sırf bu yüzden tutmak hasma mahkûmiyetten öte bir mâna taşımaz.

BABIALİDE SABAH — Bu kabine, meçhullere fazla yer vermekle, seçimlerin kazanılmasındaki çok belirli mânayı zehirlemektedir. Ayrıca seçtiği meçhul şahsiyetlerle, devlet silsilei meratibi de zedelenmektedir. Çünkü meçhuller eser sahibi değildir ve sadece Sayın Demirel'in teskiyesi ile onları malum olarak kabul edemeyiz.

HABER (Demirel'in eski iş arkadaşı İzzettin Turanlı'nın gazetesi) — Bilgiç yanlış yoldadır.. Unutmamalıdır ki herkesin uyanık bulunduğu sırada, uyku sersemliği içinde bulunmak, insana bir daha uyanmak fırsatı vermiyebilir.

1966 YILI PPOGRAMINA GÖRE GELİR DAGILIŞI

Başbakan, seçim beyannamesine uygun şekilde Hükümet Programını hazırlamıştır. Ozel teşebbüsçü ve yabancı sermayeci program, zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapacak niteliktėdir. Ne var ki ortada bir de Kalkınma Plânı vardır. Plânın amaçlarından biri de, gelir dağılışındaki adaletsizlikleri düzelterek zengin ile fakir arasındaki mesafeyi daraltmaktır. Bu güzel temenni 1966 Programında da belirtilmiştir. Plânın temennisini bir «hoş sada» olarak yayınlamaktayız:

Gelir dağılımı politikasının uygulanması, bugüne kadar yeterli etkileri doğurmuştur denemez.

a. Vergilendirme yolu gelir dağılımı yönünden istenen sonuçları verecek karakterde değildir:

Vergilendirme gelir dağılımının en etkili ve önemli silâhıdır. Oysa ki Gelir Vergisi istisna ve muafiyetler ve zirai vergilendirmede Türkiye'nin tarımsal bünyesine uygun vergileme tekniğinin bulunmaması yüzünden, vergi adaleti, dolayısiyle vergi yükünün ödeme gücüne göre âdil dağılımı sağlanamamıştır. Gelir Vergisi sadece ücret ve maaşlardan gerçek miktarı ile toplanmış, tüccar, büyük çiftçi ve sanayiciden arzulanan gelir, kamu sektörüne aktılamamıştır.

Diğer yandan bilhassa vasıtasız vergilerin gelir dağılımındaki olumlu ve arzulanır nitelikleri ve ağırlıkları büyük olduğu halde ülkemizde vasıtasız vergiler istenen ölçüde artmamış, vasıtalı vergiler ise önemli bir gelişme göstermiştir. Gerçekten vasıtasız vergilerin gayri sâfi milli hâsılaya oranla 1962'de yüzde 4.23; 1963'de 4.38; 1964'te 4.56 olduğu halde vasıtalı vergilerin gayri sâfi milli hâsılaya oranları aynı yıllarda sırasıyla yüzde 6.65; 9.04 ve 9.40 olmuştur.

b. Kanun yoluyla gelir dağılımına etki, istenen ölçü ve nitelikte değildir:

Kanun yoluyla gelir dağılımına etki yapmak anılan ölçüde kalmış, bilhassa Toprak Reformunun çıkarılamaması en etkin âletin kullanılmaması anlamını taşıdığına göre, dağılım politikasından arzulanan sonucun alınmasını geciktirmiştir.

c. Fiyatlandırmanın gelir dağılımı politikasının bir âleti olarak kullanılması.

Yukarıda fiyat politikasının hangi alanda ve ne gibi ürünler için gelir dağılımına etki yapacak yönde kullanıldığı belirtilmiştir. Ancak şu hususa özellikle işaret etmek gerektir ki toprak reformu yapılmadan tarımsal ürün fiyatlarının ayarlanması yoluyla gelir dağılımına olumlu yönde etki yapmak mümkün olmıyabilir. Ülkemizdeki toprak dağılımının oransız olduğu saptandığına, piyasaya zirai ürün sevkeden çiftçiler de daha ziyade büyük çiftçiler olduğuna göre destekleme fiyatları yoluyla çiftçilere aktarılan gelirler, düşük gelirlilerden ziyade yüksek gelirlilerin gelirlerini arttırmakta ve istenmiyen ters sonuçlara götürmektedir.

Gelir dağılımına etki yapan faktörlerin başında toprak dağılımı gelmektedir. Toprak reformuna 1966 yılında başlanması plânın gelir dağılımında güttüğü hedeflere varabilmek için zorunludur. Böylece gelir grupları arasındaki dikey dağılıma ek yatay dağılım da sağlanmış olacaktır. Ziraat sektöründen alınan dolaysız vergilerin önemsizliği ve fiyat politikasının bazan tersine işleyen tedbirleri gözönünde tutulursa, toprak reformu ile sağlanacak yatay gelir dağılımı hem adaletin sağlanması yönünden, hem de toprağın daha iyi işlenmesi ve veriminin arttırılması sonucunda kalkınma amacı yönünden çok yararlı olacaktır.(......)

1966 yılında da, önceki yıllarda olduğu gibi vergilendirme aracılığı ile gelir dağılımı politikası izlenecektir. Bu arada Gelir Vergisinin özellikle tarım kazançlarının vergilendirilmesine özge hükümlerin vergi adaletini sağlama ve kalkınma için bu sektörlerden devlete fon aktarımını geliştirme yönünde değiştirilmesine, iyileştirilmesine çalışılacaktır.

Eğitim imkânının her fert için sağlanması sosyal gruplar arasında fırsat eşitliğinin yaratılması yönünden de çok önemlidir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması özellikle orta öğretim seviyesinde parasız yatılı öğrenci okutma uygulamasının arttırılması ve yüksek öğretimde de burs verilen öğrenci sayısının artırılması ile sağlanacaktır.

Başkanlık Divanı meselesi

AP. Anayasaya aykırı olduğunu bile bile, Başkanlık Divanı meselesinde dayatmaktadır. Halbuki AP., daha işin başında bütün muhalefet partilerini karşısına almaya hiç niyetli değildir. Nitekim bir başkanvekilliği vererek Bölükbaşının partisini yanına çekmeyi denemiştir.

AP.'yi Anayasaya aykırı bir direnmeye iten temel neden, Başkanlık Divanında çoğunluğu elinde tutmak ve böylece Meclis gündemine hâkim olabilmek endişesidir. CHP. ise, usta bir taktikle ve öteki muhalefet partilerini de peşinden sürükleyerek, AP.'nin Başkanlık Divanında çoğunluk sağlamasını önlemeye çalışmaktadır. AP., Anayasayı çiğneyerek bütün muhalefeti karşısına almak, ya da Divanda çoğunluğu kaybetmek gibi güç bir duruma düşmüştür. Eğer Pazartesi günü Mecliste yeteri kadar AP. milletvekili bulunsaydı, AP. birinci şıkkı gerçekleştirmiş olacaktı. Yeter çoğunluk elde edilmediğinden meselenin çözülmesi Çarşambaya kaldı.

Çarşamba günü, Meclis toplantısından önce Feyzioğlu ile görüşen Muhittin Güven, AP'nin Başkanlık Divanında çoğunluktan vazgeçtiğini bildirmiş, ama Mecliste AP'ye çoğunluk veren önerge okunmuştur. Bunun üzerine başta İnönü, bütün muhalefet Meclisi terketmiş ve yeter çoğunluk kalmadığından AP önergesi oylanacacıştır. AP, öyle görünür ki, Anayasayı ihlâl ettiği gibi çok kötü ve tehlikeli bir başlangıca kararlıdır.

●

Kıbrıs meselesi

Demirel, Hükûmet programını okurken Kıbrıs konusunda, «Türk cemaatine müteveccih yeni baskı ve tecavüzlere karşı müsamaha göstermemekte devam edeceğimize ve meselenin olup bittilerle tasfiyesine asla razı olmıyacağımıza dair değişmez kararımızı tekrar açıkça belirtmeyi lüzumlu bulmaktayız» derken, Kıbrıs'ta Rumlar üç yerden tekrar tecavüze geçiyordu. Çarpışmalarda iki taraftan da ölü ve yaralılar vardı. Anlaşıldığına göre, Makarios, bir damla Türk kanı akıtıldığı takdirde derhal müdahaleden bahseden yeni hükûmetin niyetinin ne dereceye kadar ciddi olduğunu deniyordu. Geçensayımızda da belirttiğimiz gibi, Demirel Hükûmetinin karşısına çıkan ilk ciddi imtihan Kıbrıs meselesi olacaktır.

siyasi notlar

Senato Başkanlığı

Öyle görünür ki, Ürgüplü, Demirel'in azizliğine uğradı. Ürgüplü'nün Senato Başkanı seçilmesine gerçekten çalışacak yerde, AP'nin öfkeli Senato Grubuna «Ürgüplü'yü seçiniz» diye bir mektup göndermekle yetindi. Mektup, Demirel'in de kolayca tahmin edebileceği üzere, aksi tesir yaptı. Grup, «Ürgüplü önce partiye girsin» diyerek, alafranga aşırı sağcılardan Celâl Ertuğ'u aday gösterdi. AP dışındaki senatörler de Ürgüplü'ye fazla iltifat etmediler. Kulis fena çalıştı. Neler, neler söylendi... Kimi Ürgüplü'nün oğlunu Fazıla ile nişanlamakla Osmanlı Hanedanını hortlattığını, kimi Ürgüplü'nün Türkiyede komünist partisi kurulmasını tasvip etmekle, AP'nin umdelerine aykırı davranışta bulunduğunu ileri sürdü. Kampanya etkili oldu ve ilk turda 25 oy alan Ürgüplü, seçimden çekilmek zorunda kaldı. Ve sonra sonu gelmez turlar başladı. AP, Celâl Ertuğ'da direndi, geçen seçimlerin büyük maratoncusu AP'li Enver Aka da partisinden gelen ikaza rağmen yarışı sürdürdü. Böyle çekişmeli bir seçimin galibi, belki de beklenmedik bir gün Cumhurbaşkanı olacaktır.

Yabancı basında Demirel

Demirel Hükûmeti, Asya — Afrika Konferansının tehiriyle, milletlerarası plânda daha ilk günden bir yenilgiyle karşılaşmaktan kurtuldu. Bandoeng ilkelerini bilmediğini söyleyen Demirel, Dışişleri Bakanları Konferansında, Türkiyeyi Cezayire yeni gitmiş bir elçi ile temsil ettirerek, yenilgiyi aranır bir tutum takınmıştı. Bereket konferans geri kaldı. Ama Demirelin dış basına verdiği bir sürü mülâkat devam etmektedir. Bunlardan ciddi **Le Monde'da** yayınlananı, **Le Monde**'un ciddi okuyucularını güldürecek niteliktedir. Demirel'in bir soruya verdiği cevap şudur: «Biz antikomünistiz. Zira olmak zorundayız. Kanunlarımız bu yöndedir.» Kanunlar yapmaya gelen bir iktidar partisi lideri, «Ne yapalım kanunlarımız bu yönde, mecburuz» diyebilmektedir. **Le Monde** muhabiri, «Sizin seçmenleriniz olan bazı iş çevreleri, Ortak Pazara karşı» diyor, Demirel'in cevabı, «Partimize yakın sayılan bazı iş çevrelerinin varlığı aslâ bahis konusu olamaz» şeklindedir.

Mülâkattan bir iki pasajı yayınlamakta fayda gördük:

«Soru — Seçim sırasında genellikle komünistlere, özellikle TİP'e karşı büyük bir düşmanlık gösterdiniz. TİP'in Türkiye geleneklerine ve düşünce tarzına yabancı bir teşekkül olduğunu söylediniz. Şimdi Parlâmentoda da temsil edilen bu partiye tam faaliyet serbestisi tanıyacak mısınız, yoksa Sosyalist Dergi **YÖN**'ün bazı makaleleri ile Bizim Radyo yayınları arasında mukayeseler yapan partinize çok yakın bir gazetenin yayınlarının işaret ettiği üzere TİP'in faaliyetine özel bir nezaret mi göstereceksiniz?

Cevap — Biz antikomünistiz. Antikomünist olmaya mecburuz. Zira kanunlarımız bu yöndedir. İnançlarımız da öyledir. Bu konudaki fikirlerimizi tam bir açıklıkla belirttik. Hiç bir partiye karşı düşmanlık göstermedik. TİP'e büyük bir düşmanlık beslediğimiz görüşünü kabul etmiyorum. Partimize yakın gazete meselesine gelince, AP'nin organı olan hiç bir gazete yoktur. Kişilerin ve gazetelerin yazdıkları, sadece onları bağlar. Türkiyede partilerin görevleri ve yetkileri, Anayasada ve Partiler Kanununda açıkça çizilmiştir. Bu kanunlar çerçevesinde, gerçek ve hükmî şahıslar Türkiyede hürdür. Bu hürriyetler suiistimal edilirse, kanunlar uygulanır. Uygulama yolu ve metodu kanunlarda gösterilmiştir. *Başka bir şey düşünülemez.*

Soru — Seçmenleriniz arasında saydığınız bazı iş çevreleri, Türkiyenin Ortak Pazara katılmasının fayda ve sakıncaları üzerinde tereddüttedirler. Sizin görüşünüz ne? Ortak Pazara karşı genellikle nasıl bir politika izlemeyi düşünüyorsunuz?

Cevap — Partimize yakın sayılan bazı iş çevrelerinin varlığı asla bahis konusu olamaz. AP Türkiyedeki bütün iş çevrelerinin bütün menfaatleriyle millî menfaatlerin bütününü göz önünde tutar. Türkiyenin Ortak Pazara hızla intibakı, onun sanayileşmesinde ve gelişmesinde önemli bir husustur.

Soru — Bugünden 1969'a kadar Atlantik Paktının tâdili *meselesi söz konusu olacaktır.* Bildiğiniz gibi General de Gaulle anlaşmanın değiştirilmesini istemektedir. NATO'nun kuruluşundan beri şartların değişmesi, üyelerin NATO içinde daha eşit ve daha bağımsız davranmalarını gerektireceği düşüncesinde misiniz?

Cevap — Bugünden 1969'a kadar daha dört yıl var. Bu sebeple, *çok uzun vâdeli bir mesele* için tahminler yapmak imkânsızdır. Türkiye, NATO üyesidir. İnanıyoruz ki, NATO ile ilgili meseleler, teşkilâtın içinde tartışılarak çözülecektir.»

Halbuki İnönü Hükûmetinin, NATO'da eşitlik ve bağımsızlık diye bir dâvası vardı. Demirel, «eşitlik ve bağımsızlık hakkında, dört yıl önceden tahmin *yapmak imkânsızdır»* demektedir!

Tabiî Senatör Celâl Bayar!.

Demirel, Amerikalıların da tavsiyesine uyarak, Bayar ekibinden dikkatle uzak durmaktadır. Ama «iade-i itibar» peşindekilerin söz anlamaları, öyle görünür ki, kolay olmayacaktır. Basında falsolu sesler çıkarmaya başlamıştır. Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat'ın sahip bulunduğu Ege Ekspres gazetesinde çıkan bir yazı, Celâl Bayarın Senatonun tabiî üyesi olduğunu iddia etmektedir. Yazı sahibi avukatın gerekçesi şudur: «Bir eski cumhurbaşkanı olan, bu sıfatı kendisinden ayrılmasına imkân bulunmayan ve 5435 sayılı Emekli Sandığı Kanununa istinaden münhasıran cumhurbaşkanlığından emekli aylığı alan, bu suretle eski cumhurbaşkanlığı sıfatı bukuken bir daha sâbit olan sayın Celâl Bayar, Anayasanın neşri tarihinden kendisine tanıdığı bir hakla Cumhuriyet Senatosunun hâlen tabiî üyesidir... Eski cumhurbaşkanı olan sayın Celâl Bayar hakkında tabiî üyesi bulunduğu Cumhuriyet Senatosu tarafından üyeliğinin düştüğüne dair bir karar verilmediği için, valnız Adalet Divanının kesinleşen kararıyla üyeliği sona ermez. Hattâ sayın Celâl Bayarın bu üyeliği hâlen devam ettiği için, giymiş olduğu ceza hükmünün infaz dahi edilmemesi kanunî bir icaptır... Hakkındaki cezanın infazı Anayasamıza aykırı bir durum arzetmektedir. Cumhuriyet Senatosuna düşen vazife bu çelişik hâli gidermektir.»

Bayarı Senatoya oturtma çabalarının yanı sıra, Son Havadis'te Refik Koraltan'ın «Seçimi biz kazandık» edâlı bir mektubu yayınlanmıştır: «Asil Türk Milleti, son seçimlerde bir defa daha şahlandı. Varım, bensiz, benim itimadım olmadan iktidar kurulamaz. Zorla kurulsa da ömrü kısa olur düsturunu gerçekleştirdi.

Celâl Bayar
Yassıadalılar sahnede!

Her türlü tezvir, iftira, yıkıcı, parçalayıcı davranışları yenerek bir defa daha iktidarı sevdiğine, güvendiğine verdi ve böylece medenî bir davranışla sevdiklerini millet mümessili olarak millî irâdenin tecelligâhı Türkiye Büyük Millet Meclisinde şiddetle muhtaç olduğu sükûn, huzur ve emniyetin kurulması için vazifelendirdi.

Millî bünyede her türlü fitne ve fesat ile yapılmak istenen tahribata da meydan vermedi ve bir defa daha demokratik idarenin millî bünyemizde en sağlam temel üzerinde kurulduğunu geçici yıkıntılara rağmen gösterdi.»

Şimdi bir de tamamen sıhhatte gözüken Bayarın raporu meselesi vardır. Rapor, 7 Kasımda son bulmaktadır. Rapor uzatılmazsa Bayarın hapishaneye dönmesi gereklidir. Bayarın avukatı Orhan Cemal Fersoy, «Bu konuda hiçbir teşebbüste bulunmaya mezun değilim» demiştir. Bilindiği gibi, Bayar hâlâ kendisini «meşru» cumhurbaşkanı saymak eğilimindedir. Hayatının son günlerini tam bir «iade-i itibar fikri sâbitiyle geçirmektedir. Eski patronlardan kesinlikle uzak durma politikası izleyen Demirel, Bayarın çıkartacağı güçlükleri atlatmakta büyük zorluklarla karşılaşmaya namzet gözükmektedir.

Fark meselesi

Bir sosyalist parti lideri, Cumhuriyet Bayramında Anıt Kabire frakla mı gitmeliydi, yoksa lâcivert bir günlük elbise yeterli miydi? Millî bayramın en önemli tartışma konusu bu oldu. AP'nin yabancı sermayeci, milliyetçi ve mukaddesatçılarından Süreyya Sofuoğlu gazetecilere meselenin önemini şu sözlerle belirtti: «Rusyada Frak, smokin giyilmez. Temenni ederim ki Mehmet Ali Bey, herhalde elbise diktiremediğinden törene günlük kıyafetle katılmıştır. Yoksa maazallah başka bir zihniyetle frak giymemişse bu çok kötü bir şeydir» Tabii ki milliyetçi ve mukaddesatçı milletvekilinin *müslüman Cezayir'de* ve Pakistan'da törenlerde nasıl giyindiğinden haberi yoktu.

Kurtuluş Savaşının kalpaklı Atatürküne frakla saygı! Eğer frak giymekle Batılılaşmak mümkün olsa bir diyeceğimiz yok. Amerikada ve Avrupada millî kıyafetiyle dolaşan Nehru, sömürgecilerin fraklı maymunlarından her halde çok daha Batılıdır.

TİP lideri Aybar, Anıt Kabire, *günlük lâcivert elbise ile gitmekle* iyi bir çığır açmıştır. Temenni olunur ki öteki siyasî parti liderleri de, içinde kendilerini pek rahat hissetmedikleri frak merakından kurtulsunlar. Hiç değilse beyaz yerine siyah kravatlar Anıt Kabire gitmek gibi Türkeş'in başına gelen yanlışlıklardan kurtulmuş oluruz.

Gazetelerde fraklı İnönü, Ulay'ın yanında smokinli Türkeş ile günlük siyah elbisesi ile Aybar'ın resmini gören Batılılar, verdiğimiz Batılılaşma manzarasına her halde çok gülmüşlerdir.

Gençliğin sesi

Cumhuriyet Bayramı ve Üniversitelerin açılışı, AP. iktidarının ilk günlerinde, gençliğin sesini duyurmasına vesile oldu. *Cumhuriyet Bayramı dolayısiyle* TMTF Genel Başkanı Ahmet Ketenci, özetle şu konuşmayı yaptı:

«Yaslıdır Anadolu: Çünkü caddelerine hürriyet getiren, neşe getiren, gurur getiren şerefli Türk Mehmetçiğine nazaran adam ezip de bunun hesabını Türk mahkemelerinde vermeyen yabancı askerlerden ve kutsal tepelerin arkasında bulunan yabancı üslere Türk Subaylarının dahi girmemesinden yaslıdır.

Yaslıdır Anadolu: Büyük ulusumuzu karanlık akibetlere sürüklemek, Millî Petrolümüzü, Madenlerimizi yabancılara peşkeş çekmek isteyen ve Demokrasiyi halkı aldatarak iktidara gelmek olduğunu zanneden bazı politikacıların kutsal Parlamentomuzda kol gezeceklerinden yaslıdır.

Bütün Dünyaya sesleniyorum:

Bizim savaşımız bir kurtuluş hareketi, emperyalizm ve sömürücülere karşı, sömürülmeye karşı bir protesto hareketidir, ister Batının, ister Doğunun ideolojik emperyalizmi olsun kesin olarak karşısında olmak ulusal ve kaçınılmaz görevimizdir. Türkiye ne Batılıların Doğu sınırındaki hudut karakoludur ne de Doğuluların insanca yaşama düzenine aykırı olan sistemlerinin kol gezebileceği ülkedir. Türkiye Türklüğün ve Türklerin diyarıdır.

Biz, «yurtta sulh cihanda sulh» prensibine inanan bir ülkenin gençleri olarak hem kişisel özgürlüğümüz, hem de ülkemizin iktisadî özgürlüğü için barış ve özgürlüğü seven ülke gençleri ile ortak bir platformda mücadele etmeliyiz, hatta hükûmetimiz millî kurtuluş savaşı yapan ülkelerin yanında olmasa bile Türk gençliği bütün bağımsızlık savaşlarının yanında olmalıdır.»

Ankarada da Yücel Akıncı, Başbakan Demirel'in önünde üniversitenin açılışı dolayısıyle konuştu. Demirel'in tam metnini istediği bu konuşmada Yücel Akıncı özetle şunları söyledi:

«27 Mayıs eserimizdir. Atatürk devrimlerine dönüşün kesin ifadesidir. En ufak sapmanın mes'ullerini kahredeceğimizin bilinmesinde fayda vardır.

Ekonomik ve siyasî özgürlüğe sahip bir Türkiye istiyoruz. Elimiz boş kalacak diye, haysiyetinden fedakârlık yapacak idare ve idareciler istemiyoruz. Biz karşılıklı saygıya dayanmıyan uluslararası anlaşmaları bile, sadece kendilerinin emniyetinin garantisi sayanların, bize dost olmadıklarına kaniyiz. Biz vatanımızda başkalarının emniyetine tahsis edilen, hâkimiyetimiz dışında bir yer istemiyoruz. Kapitülâsyonların zerresini hatırlatan bir davranış bizi karşısında görecektir.»

Ahmet Ketenci
Gençlik sesini duyurdu

CİA'nın marifetleri

Kırdığı ceviz bini aşan CIA, yavaş yavaş Amerikan kamu oyunun da meselesi haline gelmeye başlamıştır. Washington'da yayınlanan The New Republic dergisi, CIA'nin marifetlerini şöyle anlatmaktadır: «CİA'nın maceraları, daha az eğlenceli ve çok daha pahalı olmakla beraber, James Bond'un numaralarına yakın bir reklâma hemen hemen kavuşmuştur. İran Hükûmetini devirme iddialarını inkâr için CIA hiç bir şey yapmadı. Guetamala'daki hükûmet darbesinin ve Küba'daki başarısız istilânın baş plâncılığının kendisine affedilmesini reddetmedi. Başkan Kennedy'nin dış ülkelerdeki büyük elçilere birer mektup göndererek, bulundukları ülkelerdeki bütün Amerikan faaliyetlerinin onların yetkisine girdiğini belirtmek zorunda kalması hayli üzücüdür. Birçok büyükelçi, dürüst olmayan bir yalanlama yerine, gerçekten bir şey bilmemenin daha tatlı olacağı düşüncesiyle, yetkilerini kullanmayı tercih etmekteydi. 1963'te Büyükelçi Lodge, New Yort Times'a göre faaliyetlerini haber toplama ve değer-

Başkan Johnson
Boğa tokuşturuyor

lendirme ile sınırlandırmayarak işleri karıştıran Vietnam'daki CİA şefinde güçlükle kurtulabildi. Bu yıl bir sürü garip olay patlak verdi. Şubatta Başkan Sukarno, CIA'yı memleketinin iç işlerine karışmakla suçladı. Nisanda Endonezya Basını, memlekete izinsiz girme suçuyla hapsedilen 14 Filipinlinin CIA casusları olduğunu açıkladı. Kısa bir süre önce Fransa, bir nükleer güç tesisi üzerinde uçan Amerikan uçağını yakaladı... Daha sonra Singapur Başbakanı Lee Kuan Yew'in suçlamaları geldi. 1960'ta Singapur'da bilgi satın almaya çalışan bir CIA ajanının tevkif edilmesi üzerine Amerika olayı örtbas *etmesi için* Başbakana 3 milyon Dolar rüşvet teklif etmişti... Geçenlerde Santo Domingo'da General Wessin y Wessin geceyarısı —ki mütevazi bir Dominiklinin evine gitmek için uygunsuz bir saattir— bir CİA yetkilisi tarafından ziyaret edildiğini ve Dominiki terketmek şartıyla, evine 50 bin Dolar teklif olunduğu açıklandı.

200 binden fazla insan kullanan *ve yılda birkaç milyon* Dolar harcayan bu dev teşkilât daha iyi denetlenemez mi? Ne kamu oyu, ne Kongre, ne de Hükûmet meseleyi umursamaktadır. CIA'nın para yardımlarından yararlanan Amerikan bilginleri ve akademik kuruluşlar, CİA'yı tenkide isteksizdirler.»

Şimdi düşününüz, âlimleri ve üniversiteleri dahi parayla satın alan birkaç milyar dolar bütçeli ve 200 bin personelli dev bir teşekkül, azgelişmiş ülkelerde her işe burnunu sokmakta, hükûmetler kurmaktadır. CIA, dostluk maskesi altında bir kısım azgelişmiş ülkelerin millî güvenlik teşkilâtını şubesi haline getirmiştir. Ve CIA için Amerikaya «evet efendim» demeyen her şahıs ve teşekkül komünist zanlısıdır.

Dostluk perdesiyle gizlenen bu

gerçekleri, bilmem ki ne zaman göreceğiz?

CIA'nın kırdığı potlar o kadar büyüktür ki, Başkan Jonfson dahi, nihayet mesele ile ilgilenmeye başlamıştır. Amerikanın büyük gazetelerinden New York Herald Tribune'un yazdığına göre, Başkan Johnson, FBI polis teşkilâtına, *Lâtin Amerikada ve dünyanın* geri kalan bölgelerinde, CIA'dan ayrı olarak siyasî olayları izlemesini ve CIA'nın hareketlerini kontrol etmesini emretmiştir. FBI Başkanı Hoover de, Vietnam Savaşı aleyhindeki son öğrenci nümayişlerini komünistlikle suçlayacak kadar *dehşetli bir polis şe*fidir. Fred Cook adlı bir Amerikalı yazarın son kitabı FBI'nin nasıl faşist metodlarla yürütüldüğünü ve ne büyük gaflar yaptığını delilleriyle ortaya koymuştur. Şimdi sabıkalı FBI, sabıkalı CIA'yı kontrol edecektir! Beyaz Saray *tab'atıyla haberi yalanlamış*tır. Ama New York Herald Tribune haberinde ısrar etmekte ve bu konuda ilgi çekici ifşaatta bulunmaktadır: «Başkan Johnson, Dominik krizi sırasında, CIA tarafından kendisine verilen bilgilerin çok hatalı, mübalâğalı olduğunu öğrenmiş. *CIA'ya* ceza olarak, bu ülkeye FBI memurları gönderip işin içyüzünü tahkik ettirmiştir. CIA raporlarında meselâ komünistlerin ilk anda 1500 kişinin kafasını kopardığını bildirmiş, fakat bu olayın aslı çıkmamıştır. Başkan, aynı zamanda geçen Nisan ayında Juan Bosch'un devrilmesine yol açan CIA faaliyetlerinin de hatalı olduğunu, diğer ülkelerde de benzer hataların işlendiğini tesbit etmiştir. CIA halen memleket dışında işlere benzer şekilde, Amerika içinde de geniş istihbarat faaliyetlerine girişmiştir. Bu durum Başkanın canını sıkmıştır.

Beri taraftan, FBI'nın küçük grupları Başkana her zaman gerçekleri bildirmiş ve girişilen bir çok hükûmet devirme teşebbüslerinin boşa çıkacağını, başarısız olacağını, haklı olarak önceden haber vermiştir.

Başkan Jonhson, yeni emri ile FBI'nin (olağanüstü haller hariç) CIA'nın yaptığı hükûmet devirme, istilâya hazırlık, silâhlı müdahale, iç savaşlara teşebbüs gibi işlere karışmamasını, sadece kendisine her ülkedeki durumu, doğru dürüst bir şekilde doğrudan doğruya kendisine bildirmesini istemiştir.»

Demek ki Johnson, her taşın altında kızıl gören bir polis teşkilâtını ayni şekilde her taşın altında kızıl gören başka bir polis teşkilâtıyla kontrol ettirmek istemektedir. Kırmızı gördü mü kendinden geçen iki boğanın tokuşturulmasından da herhalde Mc Carthy'cilikten başka sonuç çıkmıyacaktır. Başkan Johnson, faşist metodlarla çalıştığı için şiddetle tenkit edilen iki gizli emniyet teşkilâtını demokratik kontrol altına alacak yerde, ikisini döğüştürme yolunu seçmektedir.

Bütün bunlar Amerikanın kötü gidişi hakkında, Amerikan gençliği ve aydınları da dahil, bütün dünyada duyulan endişeleri haklı olarak arttırmaktadır.

Dünyada açlık!

Dünyanın büyük bir açlık felâketiyle karşı karşıya bulunduğunuğunu belirten raporlar çoğalmaya başladı. Azgelişmiş ülkelerde geniş araştırmalar yapan ünlü ve dürüst İsveçli iktisatçı Myrdal, «Beş ya da on yıl içinde bir dünya felâketinin» haberini vermektedir. Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Teşkilâtı, hâlen gün*de 10 bin kişinin açlıktan öldüğü*nü hesaplamaktadır. Ayrıca doğrudan doğruya açlık yüzünden değilse de, açlığın sebebiyet verdiği hastalıklar dolayısiyle milyonlar ölmektedir. Chester Bowles, Amerikan Senatosu Altkomitesinde yaptığı bir açıklamada «Tarihin en büyük felâketi olan dünya açlığı yaklaşmaktadır» demiştir. Yirminci Yüzyılın son otuz yılının en önemli olayı açlık olacaktır.

Yeryüzünün ancak yüzde 3.5'u ekime elverişlidir ve 35 yılda dünya nüfusu bir kat artacaktır. Çare? Doğum kontrolu gibi aldatmacalarla zaman öldürülmektedi. Silâhlanmaya giden yüzmilyarlarca doların, aç dünyanın kalkınması için seferber edilmesini düşünen henüz yoktur.

Türk petrolü İzmit'te

İlk yerli ham petrolün, TPAO.'nun pek yakında tamamına sahip olacağı İpraş Rafinerisine gelmesi dolayısiyle geçen hafta İzmitte bir tören yapıldı. Batman şilebi 6 bin tonluk Türk petrolü ile rıhtıma yanaşmıştı. Vanayı vali açtı ve gemideki ham petrol rafineriye doğru akmaya başladı. TPAO Genel Müdürü İhsan Topaoğlu, bu vesileyle yaptığı heyecanlı konuşmada, «Uzun yılların hayali gerçekleşti. Pipe-line da bitirildikten sonra her şey tamamlanmış olacaktır.» dedi. Kocaeli'nin AP'li milletvekili Süreyya Sofuoğlu ise, *törenden «ölülerimizi* anmak» için yararlandı: «İnşallah istihlâkimizin tümünü vatan petrolü ile karşılaştırız. Bu vatan topraklarından çıkan petrolümüzü yine milli rafinerimiz aracılığı ile hizmete sunarız. Petrollerimizin gelişmesinde hizmeti geçen *ölülerimizi hürmetle anarım*».

İpraş'ın Amerikalı Müdürü Puchell ise konuşmamayı tercih etti. Ama yanına yaklaşan bir gazeteciye de, «Türkiye için Amerikan sermayesi ve tekniği şarttır.» demekten kendini alamadı. Amerikalı müdür bir de benzetme yaptı: Türkiye yeni doğmuş bir çocuktu. Nasıl çocuklar yalnız başlarına yemek yemeyi beceremezler, büyüyünceye kadar annelerinden yardım görürlerse Türkiye de ayni şekilde bazı şeyleri öğrenme durumundaydı.

Rafinerilerde Türk petrolünün işlenmesi elbette sevinç verici bir olaydır. Yalnız ne var ki, petrol boru hattı yapılmadığı müddetçe Batman petrolünü İzmit'te işlemek, ekonomik bakımdan pek câzip gözükmemektedir. Yabancı petrolün İpraş'a maliyeti ton başına *140 lira civarındadır. Halbu*ki Batman petrolünün İzmit'e getirilmesi ton başına 130 lira nakliye ücreti gerekmektedir Batman - İskenderun kara nakliyesi pahalıdır. Mesele, ancak pipe-line yapılınca çözülebilecektir

İhsan Topaloğlu
«Pipe-line şart»

Yabancı petrol şirketlerinin yeni mârifeti

Kâmuran Erdinç yazıyor:

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının İzmir'de kurmak istediği *Rafineri tesislerine* yabancı petrol şirketlerinin «olamaz» itirazı milli petrol dâvamıza inanan bazı çevrelerde, bilhassa aydın gençlik arasında üzüntü uyandırmıştır.

Bağımsız devlet anlayışı ile asla bağdaşamıyan, Max Ball'un hazırladığı Petrol Kanununa dayanarak yapılan bu itiraza ve istismarcı yabancı petrol şirketlerinin bütün gayret ve çabalamalarına rağmen her şeyi ile öz be öz Türk olacak olan bu Rafineri İzmird'e mutlaka kurulmalıdır ve kurulacaktır.

Bilindiği gibi Petrol Kanunu tesis kurma müsaadesi vermeyi, daha doğrusu izin verme yetkisini evvelemirde Petrol Dairesine vermiştir. Bu daire Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının müracaatına pekâlâ «EVET» diyebilirdi, fakat bunu dememiş ve günün politik sebep ve tesirleri altında *kalarak işi başından atmış ve Ba*kan Mehmet Turgut'a havale etmiştir. Mehmet Turgut da günün şartlarına göre, elbette yabancı petrol şirketleri haklıdır, bu rafineri kurulamaz diyemiyecek ve işi hakeme havale edecekti. Nitekim öyle yapmış ve bugünlük *işin içinden sıyrılmasını* bilmiştir.

Bizim burada esas dokunmak istediğimiz nokta tesis kurma konusunda bu işin evveliyatıdır.

Şöyle ki:

Bugün L.P.Gas tesisleri sadece İzmit İpraş rafinerisinde mevcut ve faaliyettedir. Shell, Mobil ve BP'nin müştereken sahip oldukları ATAŞ rafinerisi henüz L.P.G. üretimine geçmemiştir, ancak bu şirketlerin L.P.G. tesislerini kurmak üzere Petrol Dairesine müracaatla izin alınadan çok önce gerekli malzemeyi ithal ettiği ve tesislerin yüzde seksenini ikmal et*tikten sonra* Petrol Dairesinden müsaade talebinde bulunduğu Petrol Dairesi kayıtları ile sabittir.

Bu şu demektir, kanunen evvelce müsaade alınacak ve izin verildiği takdirde malzemeler ithal olunacak ve tesis kurulabilecektir.

Kanunun âmir hükmü böyle olduğu halde ATAŞ Rafinerisi sahipleri olan sömürgeci şirketler kanunu hiçe sayarak Petrol Dairesinin aczi ve bilgisizliği dolayısiyle evvelâ tesisi kurmuşlar, bilâhare âdet yerini bulsun kabilinden izin talebinde bulunmuşlardır.

Yabancı petrol şirketlerinin Türkiyede cari kanun ve mevzuata rağmen yaptıklarının bu ne ilkidir ne de sonuncusudur.

O halde Petrol Kanunu değiştirilinceye kadar başka bir deyimle, bu kapitalist ve sömürgeci şirketlerin canına ot tıkanıncaya kadar Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının hareket tarzı şöyle olmalıdır:

Milli çıkarlarımız ve milli ekonomimiz yönünden İzmir'de bir rafineri kurulmak istendiğine göre derhal arazisi alınmalı, malzemeleri getirilmeli ve tesis bir an evvel tamamlanarak Petrol Dairesi Reisi ile Enerji Bakanı kordelâ kesmek üzere rafinerinin açılış merasimine davet olunmalıdır, ancak merasime gelirken «tesis kurma müsaadesini beraberlerinde getirmeleri» şartı ile.. Zira bu işin başka çıkar yolu yoktur.

PORTRE

SAYIN CEMAL GÜRSEL

Nimet Arzık

Nice nice coşkunluk ve coşkularımızın arasında, bir de ihtilâl coşku ve coşkunluğu duyduk içten...

O coşku ve coşkunluğun içindeyken sayın Cumhurbaşkanı Cemal Gürselin *portresini* çizmeğe çalışmıştım. Sıra «coşkusuz» portrelere geldi: e zamanlar coşkusuz...

1960 ihtilâlinde, sayın Cemal Gürsel İzmirdeydi, bir nevi sürgünde. Ankaradan törensiz ayrılmıştı. Emekliliğine iki ay kalmıştı. Başkente dönmiyecekti. Bir orgeneralin bunca törensiz ayrılmasına göynü razı olmıyan bir avuç sadık dost *tarafından uğurlanarak... (Sayın Gürsel unutma*mıştır herhalde o bir avuç adamı!)

Zamanın hükûmeti orgenerale azcık küskündü de!

Orgeneral Tunaboyluyu da bir zamanlar, bu cins küskünlüklerden ötürü, törensiz ayırmışlardı ordudan...

Zamanın hükûmetinin yerine geçen «yeniler», memleketin başına kendilerini getirince, öz be öz gençliklerinden ürktüler: millet onları tanımıyordu. Omuzlarının yıldızsızlığı, orduya karşı omuzlarını çökertiyordu üstelik!

Düşündüler taşındılar. Tekrar düşündüler tekrar taşındılar: bir «büyüğe» ihtiyaç vardı. O zamanlar kıdem bakımından akla gelebilecek Ragıp Gümüşpala. Nedense akıllarına gelmedi. İttifakla Cemal Gürselin isminin üzerinde duruldu. Ve Cemal Gürsel özel bir uçakla İzmirden getirildi:

Omuzundaki yıldız miktarı yeterliydi.

Orduda, Ağa Cemal diye kendini saydırmış ve sevdirmişti.

Zamanın Millî Savunma Bakanına, gidişatı *yeren yazılar iletmişti.*

... Ve Cemal Gürsel İzmirden geldi... Ve 1961 senesinde tek aday olarak Cumhurbaşkanlığına ittifakla getirildi: tabiî Ali Fuat Başgil, «İkna» yoluyla cumhurbaşkanlığından vazgeçmişti de.

Cemal Gürsel üniformasını çıkardı: nice hayrını gördüğümüz demokratik rejim başlamıştı.

Biz siviller kendisini pek tanımıyorduk. Bilgimizi gazetelerden *derliyorduk:* «çiçek sever» dediler. «Devlet başkanı maaşını reddetti» dediler. Bunlar gazete havadisiydi.

★

Sayın Cemal Gürsel Erzincanlıdır. Topçudur, Birinci Büyük Harbe katılmıştır. Filistinde, İngilizlere esir düşmüştür. Kurtuluş Savaşında bulunmuştur: cesurdur. Esaret yılları kendisini hiç bir şekilde etkilememiştir ki kendisinde İngiliz dilinin bile hâtırası kalmamıştır.

Sempatiktir. Hayatın suyunu iyi bilir. Karşı tarafa canı isterse kendisi hakkında istediği imajı verebilir. Babacandır. Dengesi güç bozulur. Merhametlidir: kimsenin gözyaşı dökmiyeceği konularda gözyaşlarını tutamadığı olmuştur. Hafızası, kendisine iyilik edenlere de, fenalık edenlere de karşı kuvvetlidir: onlara karşı tutumu hiç değişmez.

Bu son beş sene, rolü uzlaştırıcı, yatıştırıcı, dengeleyici olmuştur. İsmet Paşa gibi, güç ve güçlü bir başbakanı sonuna kadar, ve sonundan sonra, idare etmesini bilmiştir.

Bu idare hayli zorlu olmussa bile!

Bu zorluğa ait, dönen dolaşan örneklerden biri... Yakıştırma da olabilir. Yalnız yakıştırmalar, gerçeğe çok yaklaşır da bazen...

Dönen dolaşan şu:

Uçüncü Koalisyon kurulurken sayın Gürsel, İsmet Paşayı ve C.H.P.'nin iki ağır topu Feyzioğlu ile Aksal'ı Köşke davet etmiş.

İsmet Paşa, Gürselin kabineyi kurma teklifini önce reddetmişmiş. Ondan sonracığıma, sayın Gürsel:

— «Öyleyse, bir başbakan tavsiye edin» dediğinde, Paşa:

— «Etmem!» diye keşmiş, «amma, istemediğimiz bir başbakan gelirse, onu da sabote ederiz» diye eklemiş.

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel

(Allah Lillâh aşkına İsmet Paşa der mi bunu?.) Maamafih, buna yakın sahneler olmuştur. Olmaması imkânsızdır. Sayın Gürsel bu çetin sahneleri son derece soğukkanlılıkla idare etmiş ve bu soğukkanlılığın neticesini de almıştır.

Sayın Cemal Gürsel son derece sağlam bir insandır: aklı selimini ve tevazuunu kaydırmağa, ne şan, ne şöhret, ne şarkın büyüklere karşı eğik büyük muamelesi muvaffak olmuştur.

Kendisine: «İsmet Paşa yerine göz dikmiş» dedikleri olmuştur. İsmet Paşaya karşı, dış tutumunda en ufak bir değişiklik olmamıştır. Tabiî iç tutumunda da.

Kendisine: «Atatürkten büyüksün. Onun etrafında, parlak bir ekip vardı, senin etrafında kimse yok» dedikleri olmuştur. Gülümseyip geçmiştir.

Kendisine: «İsmet Paşa 22 Şubatta yorganın altında tirtir titremiştir» dedikleri olmuştur. (Burda İsmet Paşaya bütün sevgisizliğime rağmen süngü gibi dikilirim: İsmet Paşanın ölçemiyeceğim büyüklükte kusurları olabilir, ama İsmet Paşa başına taş yerken de cesurdu, 22 Şubatta da cesurdu. Bazen o kadar cesur olmamasını dilediğimiz oldu. Olmadı mı?) Sayın Cemal Gürsel buna da gülüp geçmiştir...

Kendisine üçlü bir grubun etkisi olduğu söylenir: Sadi Koçaş, Osman Köksal, Nâsır Zeytinoğlu.

Bunlarla herhalde, dostluk bağlarıyla bağlıdır, etkiye gelince pek bilemeyiz.

Bildiğimiz bir şey varsa sayın Cemal Gürsel, tarihin önündeki misyonuna son derece inançlıdır.

Zaten tarihî misyonlarına inançlı kişilere ihtiyacımız vardır.

Başbakan Süleyman
Bir deneme d

DEMİREL TİPİ KALKINMA

Yabancı firmalar çıkarına plânlama denemesi

Doğan Avcıoğlu

PLANI YABANCILAR YAPACAK

«Plân değil, pilâv istiyoruz» sloganıyla ün kazanan bir partinin iktidara gelmesiyle, plânın iyice kuşa dönmesinden endişe ediliyor. Aslında plân konusunda olanlar çoktan olmuştur.

Kalkınma Plânı, «kapitalist ülkelerin sağlayacakları kredilere dayanarak millî çıkarlara uygun bir plânlama yapılabilir» tarzında *büyük bir hayal üzerine kurulmuştur. Hayal* çabuk çökmüştür. Yabancı ülkeler, ancak kendi firmalarının çıkarları ölçüsünde yardım vermeye yanaşmışlardır. Halbuki plânda yabancı firmaların işlerine gelmiyen bir sürü temel sanayi projeleri vardı. Konsorsiyum üyesi ülkelerin, bu projelerin finansmanını reddedişleri, ya da projeleri, firmalarına peşkeş çekmek için çeşitli entrikalara ve hattâ kendi aralarında mücadeleye girişmeleri, proje güçlükleriyle birlikte, Kalkınma Plânının suya düşüşünün temel nedeni olmuştur.

Şimdi yeni iktidarın başı, «Kalkınmamızı sağlamak *için dışarıdan para bulmak* mesele değildir» demektedir Demirel bu görüşünde haklıdır. Dışarıdan para her an bulunabilir. Ama ekonominin yabancı firmalar çıkarına plânlanmasını kabul etmek şartıyla.

Amerikan Yardım Teşkilâtı (A.I.D.), esasen uzunca bir süredir, Plânda yer alacak projeleri plânlamaya tâlipti. Devlet Plânlama Teşkilâtı, bu yolda el altından tekliflerle karşılaşmaktaydı. YON'ün 104. sayısında A.I.D.'nin Plânlama Teşkilâtı nezdindeki eski uzmanı Cohn'un, Amerikan şirketleri için son derece câzip bir teklifini yayınlamıştık. Teklif şöyle idi:

«Biz A.I.D. olarak sektör çalışmaları yapıyoruz. Aynı iş iki defa oluyor. Buna ne lüzum var? Bırakın sektör çalışmalarını anahatlarıyla biz yapalım, teferruatıyla siz uğraşın. Hem böylece çok daha kolay dış yardım alırsınız. Zira biliyorsunuz ki biz yardımı, plânı, projeyi inceledikten sonra veriyoruz. Bu yüzden zaman geçiyor, işler uzuyor. Sektör plânlarını biz hazırlarsak işler kolay olur»

Aynı teklif daha önce, bize yardım veren O.C.C.D. Konsorsiyumuna dahil ülkelere mensup iş adamlarının O.E.C.D. nezdindeki B.I.A.C. adlı komitesi tarafından yapılmıştı. Türkiyede şark prensleri gibi ağırlanan B.I.A.C. grubu iş adamları hazırladıkları raporda — ki bu şaheser rapor, Odalar Birliği tarafından yayınlanmıştır — maksatlarını şöyle açıklıyorlardı: «O.E.C.D. Konsorsiyumu yardımının en etkili kullanılışını sağlayacak en *iyi yol, onun, esas itibariyle, yerli—yabancı* özel teşebbüsün geliştirilmesine yöneltilmesidir... Devlet teşebbüsleri, yabancı teknik yardımdan mümkün olan en geniş ölçüde yararlanmalı ve onların yapılarında, yabancı yatırımcılarla işbirliğini sağlayacak değişiklikler yapılmalıdır.» Bu teklif, açık Türkçeyle, «Bizim devletlerimizin verecekleri yardım ancak biz iş adamları yararına kullanılabi*lir» demekti. O.E.C.D., B.I.A.C.* çılara tercüman olarak «Size krediden çok, özel yabancı sermaye sağlayalım» demektedir. DPT. bu teklife, en kötü yatırım kredisinin dahi, yabancı sermayeden çok daha avantajlı olduğunu hesaplarla göstererek karşı çıkmıştır. Maliye Bakanlığı ise, bu B.I.A.C. tuzağına kanmış gibidir. BIAC. grubu dövizlerin, özellikle yabancı sermaye kuruluşlarının ihtiyacına ayrılmasını dahi istiyor ve bu tavsiyeye DPT nezdindeki OECD uzmanı Prof. J. Bhagwati bir karşı raporla sert bir cevap veriyordu: «Tavsiye, yabancı teşebbüsler lehine *imtiyazlı muamele isteme anlamına gel*mektedir. Bu ayırıcı imtiyazlara, yabancı şirketler, ne kendi ülkelerinde, ne de başka ülkelerde sahip değillerdir. Yerli teşebbüslere onlardan imtiyazlı muamele yapılmasına şiddetle karşı koyan yabancı firmaların, kendi yararlarına imtiyaz elde etmekte hiç bir sakınca görmemeleri gariptir.»

YABANCI ŞİRKETLERİN *VİZESİ*

O tarihlerde bu tekliflere fazla itibar edilmedi. Fakat tatlı kâr peşindeki BIAC. grubu boş durmadı. Hükümetleri üzerindeki nüfuzunu *kullanarak, Türk Kalkınma Plânının* arzulamadıkları yönde gelişmesini frenledi. O kadar ki, şimdi Konsorsiyum üyesi ülkelerin temsilcileri Amerikan Yardım Teşkilâtının «sektör plânlamasını biz yapalım» teklifini yenilemektedirler. Yardım vericiler, «Plânın ilk hazırlanışında uyuduk. Bundan böyle, önce yatırım projelerini göreceğiz. Plâna bizim tasvibimizden geçen projeler alınacak» demektedirler. Bu maksatla, malî konsorsiyumun yanı sıra, bir «teknik konsorsiyum» kurulacak. projeler bu teknik heyetçe geliştirilecektir ve ancak BIAC. grubundan «vize» alan projeler Kalkınma Plânına alınacaktır. Yani plânı biz değil, BIAC. grubu, başka bir deyişle yabancı büyük şirketler yapacaklardır. Bunun için güzel bir gerekçe de bulunmuştur: «Plân, projelerin gecikmesi yüzünden aksıyor. Proje yapmayı beceremiyor*sunuz. Proje hazırlama işinde size yardımcı* olalım.»

17 Ekim tarihli Neue Zürcher Zeitung gazetesi, Türkiyedeki yabancı çevrelerden aldığı bu haberi, sâfiyetle vermektedir: **«Zaferi kazanan partiye, Batının yardımı beklenmektedir. Hattâ Amerikanın söz verdiğinden daha fazla yardım yapacağı, memleketin sükûn içinde olması halinde batı özel sermayesinin de geleceği kabul edilmektedir. Yalnız yardım paraları değil, aynı zamanda «Karma İktisat Komisyonları» şeklinde teknik müşavirlik ve kontrol de hükümetin emrine âmadedir. Bu komisyonlar, yardım paralarının *kullanılmasını kontrol edecekler*dir»**

YARDIMIN BEDELİ

Demek ki cendere iyice daraltılmakta, «teknik müşavirlik» aldatmacasıyla, yabancı firmalar hesabına plânlamaya gidilmek istenmektedir.

Devlet Plânlama Teşkilâtı bu tehlikeyi görmüş ve DPT uzmanları, 1966 yılında nisbeten daha az dış yardıma dayanan bir program hazırlamaya yönelmişlerdir. Ne var ki, Yüksek Plânlama Kurulunda Demirel, «Hesaplarınızı, dış yardım miktarını arttırarak yapın» direktifini vermiştir. DPT Müsteşarı Memduh Aytür, bu görüşün yanlışlığını anlatmaya çalışmışsa da, anlaşılıyor ki *sözleri etkili olmamıştır.* «Plân kitap yazmak değil, en iyi alternatifi bulup ortaya çıkarmaktır» diyen Demirel, «yardımlar artacak» oltasına yakalanarak, en iyi alternatifin yabancı tekellere yaslanmak olduğu görüşünü muhafaza etmiştir. Ürgüplü, gider ayak, dış yardımların artacağı müjdesini vermiştir. Hiç şüphe edilmesin bunun karşılığı, yabancı emlâk firmalarının sahillerimizi yağma etmesi, petrolde ve madende yeni tâvizler, bir ithalât imtiyazından ibaret olan montaj ve ambalaj sanayiinde tatlı gelişmeler ve Kıbrıs meselesinde uysallık olacaktır. Washington'da yayınlanan The New Republic dergisi, 30 Ekim 1965 tarihli sayısında, Amerikan yardımlarının nasıl kullanıldığının ibretle okunacak bir örneğini vermektedir. Arjantin ve Peru, Amerikan petrol şirketlerinin aşırı imtiyazlarını kısıtlayıcı bazı tedbirler almışlardır. Bunun üzerine Amerikan yardımı derhal azaltılmıştır. Hâlen Arjantin, petrol şirketleriyle yeniden anlaşmaya vararak, yardıma hak kazanma yolundadır. The New Republic bu olayı şöyle belirtmektedir: ***«Johnson yönetimi, dış yardımı* Amerikan petrol şirketlerinin imtiyazlarını, ya da mukavelelerini fesheden hükümetleri, anlaşmaya zorlamak için kullanmakta devam etmektedir. Dışişleri Bakanlığı, petrol ve yardım arasındaki *ehrhangi bir bağı* reddetmekle beraber, Arjantin ve Peru'ya verilecek AID kredilerinin. Amerikan şirketleriyle anlaşmaya varıncaya kadar bekletildiği herkesin bildiği sözde bir sırdır.»**

Kapitalist ülkelerin yardımları, dost ülkelere, hattâ çiftlikleri saydıkları azgelişmiş ülkelere dahi, nüfuzlu büyük firmalarının hizmet ettiği ölçüde gitmektedir. Konsorsiyum, İnönü'den esirgediği kredileri, Demirel'e daha cömertçe verecektir. Ama yabancı tekeller, bunun karşılığını mutlaka isteyeceklerdir.

Şimdi bu konuda daha açık bir fikre *varmak için üç yıllık plânlama denemesinin* bilânçosuna bir göz atalım:

YATIRIMLAR NEDEN AKSIYOR?

Uç yılık plânlama denemesinde arzulanan kalkınma hızına bir türlü ulaşılamamıştır. 1963 yılında normalin üstünde hava şartları yüzünden yüzde 7,5 olan kalkınma hızı, normal mahsul yılı olan 1964 te yüzde 4,3'e düşmüştür. Devlet İstatistik Enstitüsünün ilk tahminlerine göre, 1965 yılı kalıknma hızı yüzde 4,6 dır. Sanayi alanında, hiç bir zaman Plânın öngördüğü hedeflere erişilememiştir. Sanayi alanında, plân, yılda yüzde 12,6 oranında bir gelir artışı tesbit etmişti. Artış, 1963'te yüzde 8,1964'te yüzde 8,6 dır. İnşaatta da pân hedeflerinin yarısına ulaşılabilmiştir. 1962—64 döneminde, hedefe nazaran geri kalış, tarımda yüzde 22,5, sanayide yüzde 33,3 ve ulaştırmada yüzde 28,9'dur.

Plân hedeflerine ulaşılamayışın temel nedeni, yatırım programlarındaki ciddî aksamadır. 1961 fiyatlarıyla Kalkınma Plânında, kamu sektörü için 1963 ve 1964 yıllarında 12 milyar 314 milyon lira yatırım yapılması öngörülmüşken, ancak 9 milyar 251 milyon liralık yatırım gerçekleştirilebilmiştir Geride kalış, 1961 fiyatlarıyla 3 milyar 62 milyon lirayı bulmaktadır. Kamu yatırımlarının yüzde olarak gerçekleşme oranı yüzde 75,1'dir. İmalât sanayiinde ise ilk iki yılda yatırımların ancak yüzde 58'i gerçekleştirilebilmiştir. Madencilikte bu oran, yüzde 69,4 tür.

Ozel sektör yatırımları hakkında bilgi yoktur. Plânda yer alan özel sektör yatırımlarının hedefleri geçtiği iddiası 1964 yılı raporunda da belirtildiği üzere, ciddî bir araştırmaya dayanmamaktadır. DPT 6322 özel sanayi firması tesbit etmiş ve bunlardan 2347 tanesine anket formu göndermiştir. Ancak, değerlendirilebilecek nitelikte 980 cevap alın

TABLO I – Büyük Sanayi Projelerinin Uygulama Durumu (Bin TL.)

Büyük Sanayi Projeleri	Dış Projenin	Toplam Maliyeti	1965 Programı Dış	1965 Programı Toplam	1964 Ödeme durumu Dış	1964 Ödeme durumu Toplam
Pipe - line	190200	287600	36000	64400	1708	3597
Petrol - kimya	244000	305300	75900	90900	41	629
Vacuum	86639	110390	——	11700	——	890
Azot tevsii	231998	349376	29700	44571	784	2296
Kraft Selülozu	107501	187218	20832	36167	——	3000
Sülfat Selülozu	160351	273000	10300	21111	——	——
Mihaniki hamur	98649	160000	2500	4630	——	——
TOPLAM	1119334	1674874	175232	273487	2533	10394

Kaynak: DPT 1964 yılı raporu

n Demirel
daha!..

mıştır. Bu cevaplar, bütün özel sanayide çalışan işçi sayısı ile anketi cevaplandıran işyerlerindeki işçi sayısı oranına göre genişletilerek imalât sanayiinde özel yatırımlar kabaca hesaplanmıştır. Özel sektörün diğer alanlardaki yatırımları hakkında ise, hiç bir istatistik bilgi yoktur. Bu sebeple, plânda gösterilen *özel sektör yatırım miktarları, ezbere rakamlardır.* Pek muhtemeldir ki, özel sektör yatırımları da plân hedeflerinin gerisinde kalmış bulunsun. Muhakkak olan Kalkınma Plânının itici gücünü teşkil eden temel sanayi yatırımlarının gerçekleştirilememesi yüzünden, plânın öldürücü bir darbe yediğidir.

1964 uygulama raporu, yatırımların gecikmesiyle ilgili olarak, çeşitli sebepler arasında, belli başlı üç sebep üzerinde durmaktadır:

«(1) Proje hazırlığı safhasındaki gecikmeler. Elde bol sayıda projenin ve alternatif projelerin mevcut olmayışı.

(2) Kamu yatırımlarından özellikle endüstri yatırılarındaki gecikmeler.

(3) Dış finansman temininde karşılaşılan güçlükler, bunun sebep olduğu gecikmeler.»

1966 programı ilk müsveddesinde de «İmalât sanayi yatırımlarında özellikle dış finansman güçlükleri ve proje hazırlama çalışmalarının yetersizliği dolayısıyle yüzde 42 kadar geri kalınmıştır» denmektedir.

1964 Yılı Uygulama Raporu, meseleyi biraz daha derinleştirerek şu hükme varmaktadır: «Proje hazırlığı ve dış finansman sağlanmasından doğan gecikmelerin ağırlığını belirtmek amacıyla aşağıda Tablo 1. de verilen uygulama sonucuna bakmak lâzımdır. Tabloda 1964 döneminde ele alınması gereken ve dönem içinde proje yatırımı ile ilgili ödeme yapılamıyan projelerin mali portesi gösterilmiştir. 1 Milyar 675 milyon lira toplam maliyette olan ve büyük *sınai projeleri* 7 projenin dış finansman ihtiyacı 1 milyar 119 milyon liradır (yüzde 71). Bu sınai projelerin ortalama büyüklüğü 240 milyon lira olup, tabloda da görüleceği üzere, 1964 yılında toplam 273 milyon 487 bin lira ödenmesi programlanmış, buna karşıt 10 milyon 397 bin lira ödenebilmiştir. Gerçekleşme oranı yüzde 3,8 dir. Dış ödemeler bakımından gerçekleşme durumu incelendiği takdirde, 1964 programında dış ödemenin 175 milyon olmasına karşıt, 2 milyon 533 bin lira ödendiği, gerçekleşmenin yüzde 2,4 olduğu görülür. Bu, büyük projelerde yatırım kabiliyetinin önemli derecede dış finansman teminiyle ilgili olduğunu göstermektedir.»

Demek ki Plânın belkemiğini teşkil eden Pipe-line, Petrokimya, Vacuum, Azot tevsii, Kraft selülozu, Sulfat selülozu, Mihaniki hamur gibi büyük sanayi projeleri için 1964 yılında 273 milyon lira harcanmak gerekirken, dış kredi yokluğu yüzünden ancak 10 milyon lira harcanabilmiştir! Bu, plânın sabote edilmesi demektir.

SANAYILEŞMENIN SABOTAJI

Konsorsiyum üyelerinin büyük sanayi projelerinin finansmanını sağlamaktan nasıl dikkatle kaçındıklarını bir iki örnekle ortaya koymak faydalı olacaktır. Ünlü petrol boru hattı projesini ele alalım. Boru hattı projesi, Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından, Bakan Çelikbaş'ın şiddetli muhalefetine rağmen, 1964 programına alınmıştır. 1964 ve 965 yılında bir ödeme yapılamamıştır. Projeyi *1966 yılında hangi sürprizlerin beklediğini* pek yakında göreceğiz.

Boru hattı işi, yılda 25 milyon dolar döviz tasarrufu sağlamaya ve Türk petrol üretimini kontrol altında tutmaya imkân veren çok kârlı ve stratejik bir teşebbüstür. Türk petrolünü hemen işletmeye niyetli görünmeyen yabancı petrol şirketleri, boru hattı işini baltalamak için ellerinden geleni yapmışlardır. Mobil Petrol Dairesine başvurarak, «Türk ekonomisine bir şey kazandırmıyacak olan ham petrol nakli işinin, hafif petrol rezervlerinin tesbitine kadar geciktirilmesini» istemiştir. Shell, «TPAO'nun kötü petrolüne, kendi iyi petrolümü karıştıramam. Hiç değilse boru hattına ortak olalım» diye diretmiştir. İnönü Hükümeti, bu direnmelere aldırış etmemiş ve TPAO'nun tek başına boru hattını inşa etmesini kararlaştırmıştır. Ne var ki mesele bu kadar basit değildir. Yabancı *petrol şirketlerinin taleplerinin* reddi üzerine, başlangıçta boru hattı projesinin finansmanına katılmayı teklif eden ve bu düşünceyle AID ithalât listesine pompa ve teçhizatı alan Amerikan Yardım Teşkilâtı, kredi vermekten vazgeçmiş ve pompaları da ithalât listesinden çıkarmıştır! Şimdi esas itibariyle Maliye Bakanlığının sağlayacağı dövizlerle bu hayati proje gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Amerikan Hükümeti ve petrol şirketleri İnönü Hükümetince çizilen milli petrol borusu politikasını değiştirmek için Demirel'i, herhalde ağır baskı altında tutacaklardır. Bu baskı, ancak toplumun sağlam kuvvetlerinin uyanıklığı ile önlenebilir.

Son derece kârlı ve önemli bir yatırım projesi olan Petro—Kimya Sanayii teşebbüsü de aynı şekilde yabancı tekellerin sabotajına uğramıştır. Petro—Kimya kompleksinin ön proje hazırlığına 1962 yılında başlanmış ve proje Çelikbaşın muhalefetine rağmen 1964 programına alınmıştır. Ne var ki, milli şirket eliyle kurulduğu takdirde pazar kavbına yol açacak *olan bu kârlı teşebbüse* bir Amerikan firması el koymak istemiştir. Bakan Çelikbaş Amerikan firmasının tekliflerini kabul ettirmek için elinden gelen çabayı göstermiştir. Çelikbaşın kabine dışı bırakılması üzerine Petro—Kimya işi TPAO'ya verilmiştir. Fakat bu büyük projenin dış finansmanını sağlamak büyük güçlükler yaratmaktadır. Maliye Bakanlığı dış finansman meselesini çözebilmiş değildir. Konsorsiyum üyeleri ise, *kendi şirketlerine pazar kaybettire*cek böyle bir projenin finansmanına hiç de hevesli değillerdir.

Kütahya Azot tevsi projesinin, dış finansman işi hâlâ askıdadır. Karft selülozu ve karft kâğıdı projesi ise Alman—Fin mücadelesine sahne olmuştur. Lokomotif işinde olduğu gibi, yabancı firmaların nüfuzlu yerli temsilcileri, işi kapatmak için çekişmişlerdir. Bu yüzden iş uzamış ve 1964 Uygulama Raporu, «Gecikme nedeni, dış kredi temininde güçlükler dolayısıyle ihalenin yapılamayışıdır» sözleriyle durumu belirtmiştir.

Görülüyor ki, Konsorsiyum üyeleri, milli sanayi projelerinin finansmanına kolay kolay yanaşmamaktadırlar. En azından bu tesislere kendilerinin sahip olmalarını istemektedirler. Bu yüzden plânın en önemli projeleri, plân döneminin sonuna yaklaşılmasına rağmen askıda kalmıştır. Batılı müttefikler, sanayileşmemize karşıdırlar, halbuki Kalkınma *Plânı*, hızla sanayileşmek için yapılmıştır. Bu terslik, aleyhimize sonuç vermiştir. Kapitalist ülkelerin bizim sanayileşmemizi sağlamak amacıyla kredi vereceklerini hayal ederek, plânlamaya kalkışmak romantik bir davranış olmuştur. Sonradan farkedilen bu acı gerçek, 1966 programında şu sözlerle belirtilmektedir: «Yüz liralık yatırımın sanayie gideni ancak 28 liradır. Bunun başlıca sebebi, tek veya çok taraflı bütün milletlerarası kredi veren müesseselerin veya ileri ülkelerin sanayi projelerimiz yerine sanayi dışına kredi vermeyi belirli şekilde tercih etmeleridir. 1966 da 14,5 milyar liralık yatırım için 2 milyar 813 milyon lira dış obrç alınacaktır. Bunların ancak yüzde 7'si sanayi yatırımlarımızla kullanılabilecektir.» Yol, elektrik enerjisi gibi altyapı yatırımlarına nisbeten kolay kredi veren Konsorsiyum üyeleri, büyük sanayi projeleri bahis konusu olunca yan çizmektedirler. Nitekim Konsorsiyumun çok kasıtlı şartlı kredileri, büyük ölçüde aksamıştır.

KONSORSİYUM YARDIMLARI

Avrupa Para Anlaşması ve Para Fonu gibi milletlerarası teşekküllerin, «para kolaylıkları»ndan ibaret olan kısa vâdeli kredileri sayılmazsa, Konsorsiyum üyeleri 1963 yılında, borç ve hibe olarak, 188 milyon 750 bin dolar taahhütte bulunmuşlar fakat bunun o yıl içinde ancak 117 milyon 600 bin doları kullanılabilmiştir. 1961 yılında taahhüt 188 milyondur, kullanılabilen miktar ise 104 milyon *dolardan ibarettir.* Konsorsiyum yardımı, BIAC grubu raporunda da açıkça belirtildiği üzere, büyük yabancı şirketlerin çıkarlarına hizmet amacıyla verildiği için, pazarlıklar çok uzamakta ve anlaşmaların imzası, milli çıkarlarımıza aykırı bir sürü şartın kabulüyle mümkün olmaktadır. 1964 Uygulama Raporunda, bu durumdan şu sözlerle şikâyet edilmektedir:

«— Çalışmaların temposu ağırdır. Özellikle *1964 yılı katılma payları, 24.6.1964 tarihin*de belli edilmek istenmesine rağmen, toplam olarak kesin miktar ancak Kasım ayında anlaşılabilmiştir.

— Aynı şekilde, iki taraflı anlaşmaların imzası, çeşitli nedenlerle gecikmekte, hattâ müteakip yıla intikal etmektedir.

— Bu durum, kredilerin yıl içinde kullanılma oranını, geniş ölçüde etkilemektedir. Konsorsiyum üyelerinin (IMF ve EMA hariç) belli ettikleri katılma paylarının 1963'te yüzde 62,3'ü, 1964 de yüzde 55,3'ü o yıl içinde fiilen kullanılabilmiştir.

— *Konsorsiyum üyelerinin konvertibl döviz* olarak yaptıkları nakit (cash) yardımları, üye katılma paylarının 1963 te yüzde 11,9'unu ve 1964 te yüzde 2,7'sini teşkil etmektedir. (Yani yardımlar, para değil mal şeklindedir.)

— Buna karşılık bağlı, yani ancak krediyi açan memleket üzerinde kullanılabilecek yardımların üye katılma paylarına oranı, 1963 te yüzde 51'e 1964 te daha da artarak *yüzde 64,8 e ulaşmaktadır.*

— Bir kısım üye memleketlerin açıkları ve kalkınma kredisi şartlarından çok uzak ihracatçı kredileri (supplier's credit), bu niteliklerinden ötürü hâlen kullanılmamış durumdadır.

— Borç ertelemelerinin üye yardımları içindeki payı, 1963 yılında yüzde 6,1 ve 1964 yılında 7,4'tür.»

Tabii ki bu kadar hasis çıkarlarla verilen *yardımlara dayanarak* girişilmek istenen bir plânlama denemesi, daha işin başında dejenere olma yolunu tutmuştur.

PROJE TUZAKLARI

Kalkınma *Plânının aksamasında*, dış finansman güçlükleri gibi, proje hazırlanmasındaki gecikmeler de önemli rol oynamıştır. Plânın hazırlanma döneminde, proje meselesi biraz küçümsenmiş ve proje yetersizliği yüzünden yatırımlar geri kalmıştır.

Memleketimizde, önemli yatırım projeleri, başta Amerikan şirketleri olmak üzere, yabancı firmalar tarafından yapılmaktadır. Birkaç yerli firma ortaya çıkmışsa da bunlar, *Amerikan mühendislik firmalarının komisyoncuları* olarak çalışmaktadırlar.

Projelerin yabancılara yaptırılması, her bakımdan yabancılara teslim etmek demektir. Bu bakımdan, savaş plânlarını düşmana hazırlatan kumandanın acıklı durumunu hatırlatmaktayız. Bir defa, projeler için büyük miktarda döviz ödemekteyiz. Sonra baş vurduğumuz mühendislik firmaları, Türkiye'de tatlı kârlar sağlamak isteyen büyük yabancı *şirketlerin emir kulu şubeleri olarak* çalışmaktadırlar. Projede, ileri sürecekleri şartlarla, ihalenin istedikleri yabancı firmaya verilmesini gerçekleştirebilecek durumdadırlar. Gerçi Amerikan yatırım kredilerinde, işin hangi firmaya verileceği, projeyi hangi firmanın yapacağı yardım alan ülkeye peşinen empoze edilmektedir. *Fakat bu halde de,* mühendislik firması ihaleyi alan şirkete fâhiş kârlar sağlayacak pahalı projeler hazırlayabilmektedir. *Mühendislik firmaları* azgelişmiş ülkelerde büyük yabancı tekellere, tekniğin zırhına sığınarak soygun kârları hazırlamayı çok iyi bilmektedirler. Kurulacak tesislerin, yabancı firmalarla rekabetini önlemek için, proje yapan firmaların uygun olmıyan bir kapasite ve gelişme yeri seçtikleri çok görülmüştür. Menderesin Amerikalı müşavir dostu Thornburg, Karabükü görünce, «Almanların Türklerin başına böyle bir belâyı dolamak istemelerinin sebebini kestirmek mümkündür, şüphesiz ki onlar, Türk pazarlarında Essen çeliği satmayı düşünmüşlerdir» demiş ve bu sözlere raporunda da yer vermiştir. Aynı mantıkla, Ereğli Demir—Çelik tesislerinin yüksek maliyetinin bir Amerikan sabotajı olup olmadığını sormak gerektir.

Kapitalizmin bütün bu kirli oyunları yok sayılsa dahi, yabancılara proje yaptırmak, birçok halde *lüzumsuz yere en pahalı* teknolojiyi ithale rıza göstermek demektir. Zira yabancı mühendislik firmaları, kendi ülkelerindeki pahalı teknolojiye göre yetişmişlerdir. Bunun içindir ki kalkınma iddiasında olan bir memleket önce yatırım projelerini kendisi yapmayı öğrenmelidir. Ne var ki Konsorsiyum üyeleri şimdi bir de teknik konsorsiyum kurarak, projelerin hazırlanma ve yürütülmesini tam kontrol altına alacaklardır!

DEMİREL TİPİ KALKINMA

Görüldüğü gibi konsorsiyumun kredilerine dayanan plân, kısa sürede Nasreddin Hocanın kuşuna dönmüştür. Gerçek bir plânlamanın ilk şartı, her bakımdan kendi kaynaklarına *güvenmektir.* Bununla dış yardım alınmasın demek istemiyoruz. Kalkınma Plânında yer almak şartıyla, bir kısım projelerin şartsız finansmanı elbette yararlıdır. Yalnız şartsız ve plâna uygun dış yardım alabilmek için şartlı yardımları reddebilecek güce sahip olmak gereklidir.

Halbuki şimdi, «Y[illegible] kapılarımızı açacağız. Kalkınmamızı sağlamak için dışarıdan para bulmak mesele değildir» diyen bir iktidar iş başındadır. *Bu iktidar dışarıdan para bulacaktır.* Yalnız bu para Asya, Afrika ve Güney Amerika'daki yarı sömürge ülkelere ne kadar refah kalkınma ve bağımsızlık sağladıysa, Türkiye'ye de ancak o kadar sağlayacaktır.

Menderes denemesi gibi Demirel denemesi de tam bir iflâsla sonuçlanmaya mahkûmdur.

TABLO II – 1965 YILI KONSOR SİYUM YARDIMLARI (Bin dolar)

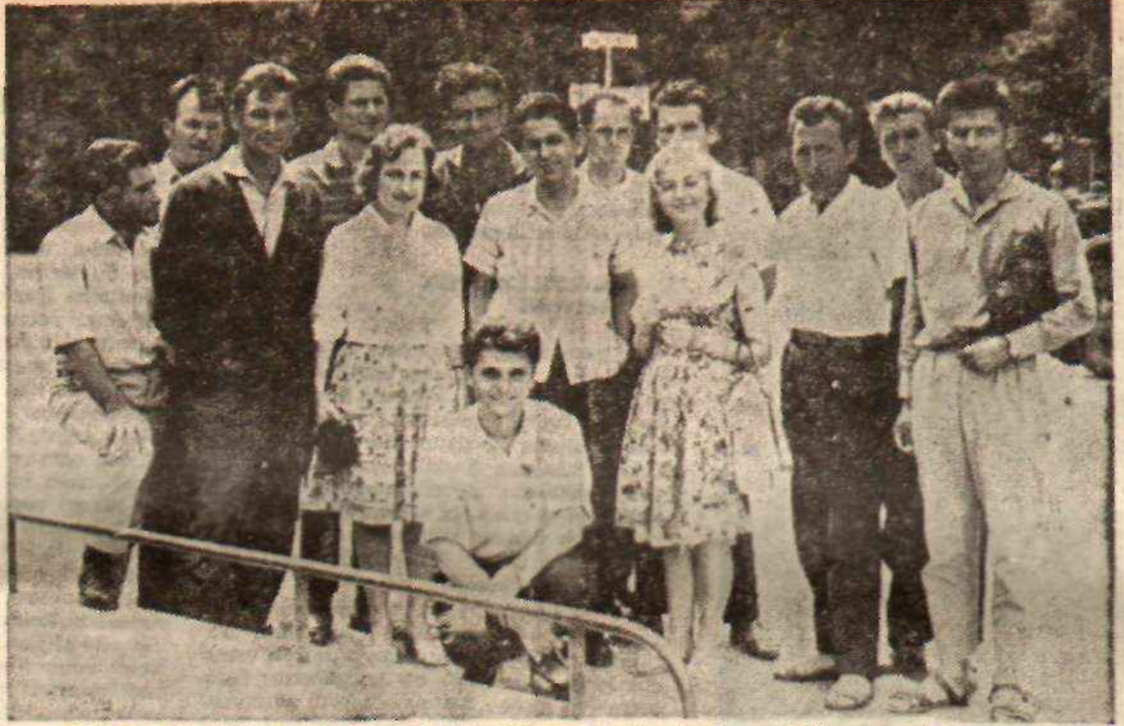
	Program Finansmanı						Proje Finansmanı				
	Serbest		Bağlı								
	Nakit	Erteleme	Hibe	Borç	İhracat kredisi	Toplam	Serbest	Bağlı	Toplam	Genel toplam	Kulanılan miktar
Belçika	1200	—	—	1200	—	2400	—	—	—	2400	—
Fransa	—	200	—	3300	6700	10300	—	—	—	10300	—
B.Almanya	—	12100	—	24900	—	37000	—	3000	3000	40000	28700
Lüksemburg	—	—	—	100	—	100	—	—	—	100	—
Hollanda	2500	—	—	—	—	2500	—	—	—	2500	—
İngiltere	—	2400	—	16800	—	19200	—	—	—	19200	10600
Amerika	—	—	6600	70000	—	76600	—	—	—	76600	64000
IDA	—	—	—	—	—	—	29000	—	29000	29000	700
İsveç	—	—	—	—	—	—	1000	—	1000	1000	—
Avusturya	—	100	—	1000	—	1100	—	—	—	1100	100
İsviçre	900	—	—	1600	—	2500	—	—	—	2500	—
Norveç	500	—	—	—	—	500	—	—	—	500	—
Danimarka	—	—	—	500	—	500	—	—	—	500	—
TOPLAM	5100	14900	6600	121800	6700	155100	30000	3000	33000	188100	104100

Kaynak: DPT 1964 Yılı Raporu

Bulgaristan İzlenimleri: 5

ORADAKİ TÜRKLER

Fakir Baykurt

Eski Zara'da Eğitimi Geliştirme Enstitüsünün seminerine katılan Türkler arasında...

Bulgaristan'da 600.000 Türk var. Daha da çok olacakmış, 1949 - 1950 de 150.000 kadarı Türkiye'ye göç etmiş. Söylediklerine göre Türkiye Radyoları o zaman Bulgaristandaki Türkleri çok «kışkırtmış». Göç edenler özellikle köylülermiş.

Göçmelerine izin verilmiş, geri gelmelerine izin verilmemiş. O günler, sıkıntılı dönemlermiş. Bütün blokta bir Stalin havası esiyormuş. Zamanla o hava dağılmış. Şimdi yönetim yumuşak bir düzen haline gelmiş. Hükûmet, «Küçük köyleri yıkacağım, birleştirip büyük köyler yapacağım.» diyor, köylüler istemediği için bu iş olmuyor. Benim gördüğüm, şimdi orada, sade Bulgarlar değil, Türkler, Ermeniler de, hayatlarından hoşnut; 1944 Dimitrof anayasası, azınlık çoğunluk ayrıcalığını kaldırmış, herkesi eşit kılmış. İş hayatında, eğitimde, kültür ve sanatta, dinlencede, eğlencede, gezide herkese aynı koşullar...

Türklerin en yoğun olduğu Kırcali bölgesine gidemedim. Ama gittiğim başka yerlerde çok Türk vardı. *Eskizara Eğitimi Geliştirme* Enstitüsünün yaz kurslarındaki öğretmenlerin çoğu Kırcali'dendi. Onlarla aramızda hiçbir Bulgar yokken ve sadece kendi dilimizle uzun konuşmalar yaptık. Bunların çoğu köylerden kopup gelmişlerdi. Okuyup liselere öğretmen olmuşlardı. Okullarda Türk diliyle dersler veriyorlardı. Türk alfabesiyle basılmış Türkçe kitapları okutuyorlardı. Bu kitaplardan bazılarını gördüm. Müfredat Programlarını inceledim. Gördüğüm Türkçe kitaplarının başında Bulgar millî marşı, Georgi Dimitrof için bir şiir, Elin Pelin'den bir hikâye; sonra Tevfik Fikret'le bizim edebiyat başlıyordu. Bence böyle hallerde ne okutulduğundan daha önemli olan, bunların hangi dil ve hangi alfabeyle okutulduğudur. Sekiz milyondaki altıyüz bine, dünyanın her yerinde «azınlık» gözüyle bakarlar. Birçok azınlıkların ana dilleriyle öğretim görmeleri, sadece kanunlarda yazılı kuru birer haktır. İşlemez. Bulgaristan Türkleri azınlık değil «yurttaş» tırlar. Başka ülkelerde öyle «yurttaş» lar vardır ki, ayrı alfabe yapmaları, anadilleriyle öğretim görmeleri olanağı yoktur. Bulgaristan Türkleri, Türkçeyle, Türk alfabesiyle öğretim görürler, bu dille düşünürler, bu dille sanat eserleri meydana getirir, bastırır ve yayarlar. Dimitrof anayasası bu hakkı güvenlik altına almış. Orada birçok Türk aydını gördüm ki, şiir hikâye kitapları, romanlar yazıp bastırmışlar. Bunlar genel ve özel kitaplıklara girmiş. Halit Ali Osman'ın hikâye kitabı, «Dağlının Oğlu» Türkçeydi, bizim alfabeyle basılmıştı. Bu şekilde basılmakta olan bir de romanı vardı. Recep Küpçü'nün, Hasan Karahüseyin'in, Sabahattin Bayram'ın şiir kitapları Türkçeydi, bizim alfabeyle basılmıştı. Daha birçok şiir hikâye kitapları, antolojiler, folklor derlemeleri böyle basılmıştı. Hayriye Memova ile Emil P. Boyef'in derlediği «Rodop Halk Masalları», «Maniler», «Türküler» önemli çalışmalardı. Bütün bu yayınlar, devlet eliyle, iyi kâğıda basılmış ve ciltli olarak yapılıyor. Fiatlar ucuz. Baskı sayıları 1000 ile 5000 arasında değişiyor. Çağdaş Türkiye edebiyatı da Türkçe olarak ve gayet güzel kitaplar halinde basılıp yayılmaktadır. Kalburüstü bütün yazarlarımızın eserleri basılmış ve kısa zamanda satılıp bitmiş. Bunları genel ve özel kitaplıklarda gördüm, fakat kitapçı dükkânlarında bulamadım. Bütün bunlar «Narodna Prosveta» adlı bir yayınevi eliyle yapılıyor. Burası bir devlet kurumudur. Müdürü Pançef, Başredaktörü Vorgulef ve Türkçe Bölümü Şefi Beliçef'le tanıştım. Türkçe bölümünde çalışan redaktörlerle de görüştüm. Eski bir öğretmen ve milletvekili olan Sabri Demir, Bulgaristan Türklerinin henüz tiyatro eseri yaratmaya başlamadıklarını söyledi. Bu konuyu sonradan birkaç yerde genç ozan ve yazarlarla tartıştık. Edebiyatın en çetin dalı olan Tiyatro, elbet öteki dallar kadar canlı olamaz birden bire..

Fakir Baykurt, Türk ozanlardan Lâtif Ali ile

Oradaki Türklerin Türkçe eser vermeleri, kendi istekleri olduğu kadar, Bulgarların da isteği. Bu canlılığın başlaması şurada kaç yıllık iş? Başlangıçta Türk ozanları Bulgarcaya özenmişler. Hasan Karahüseyin bunlardanmış. Sonra Bulgar ozanı Georgi Bitsin'le bir tartışma yapmışlar. Bitsin: «Sen Türksün, anadilin Türkçe, Türkçe yazman gerek şiirlerini. Herkes senin gibi davranırsa Bulgar Türklerinin şiirini kim yazacak?» demiş. Hasan bu sözler üstünde düşünmüş, sonra Türkçe güzel bir şiir kitabı meydana getirmiş. İkinci kitabı da basılmak üzere. Türkçe iki kitap yayınlamış olan Sabahattin Bayram: «Başlangıçta biraz hata işledik, Türkçenin içinde Bulgarca sözler kullanmayı hüner saydık. Sonradan bunun yanlışlığını gördük, vazgeçtik.» diyor. Recep Küpçü, tıpkı Türkiyedeki ozanlar gibi, öztürkçe, yeni sözcüklerle yazıyor. Oradaki ozanların çoğu, bizim yeni sözcükleri istekle kullanıyorlar. Bizdeki dil ve edebiyat hareketlerini iyi izliyorlar. Narodna Prosveta ve Sofya Radyosu redaktörlerinde de bu isteği gördüm. Yalnız, Bulgaristan Türkçesini, tıpkı Türkiye Türkçesi gibi tutmaya çalışmanın doğruluğundan emin değilim. Dil, birtakım yaşama koşullarıyla; iş hayatı, din, eğitim, politika ve öteki kültür dallarıyla çok ilintilidir. Koşullar farklı olunca, dil de bazı farklar gösterebilir. İzlenecek yol, halka bakmak, halkın kullandığı sözcükleri kullanmak, halk dilini geliştirmek olabilir. Bir de dil'i, sadece bir sözcükler dizisi halinde görmek yanlışından kurtulmak gerekir. Dil, yan yana gelen sözcüklerden çok, canlı, anlamlı bir «düşünce aktarma aracı» dır. Giderek oradaki Türklerin bu gerçekleri de bulacaklarına inanıyorum. Bizim Türk Dil Kurumu ve Üniversite Edebiyat Fakülteleri onları mutlaka desteklemeli ve beslemelidir. Türk Dil Kurumu, oralarda yapılan dil çalışmalarından da haberli olmalıdır.

Bulgaristan Türkleri için kitap yayımından başka Türkçe dergi ve gazeteler de yayınlanmaktadır. Silistre'de «Ziya», Sofya'da «Yeni Işık» ve «Halk Gençliği» benim gördüklerim arasındadır. Yeni Işık ve *Halk Gençliğindeki* arkadaşlarla oturup bir süre konuştuk. Başyazar Hasan Tekeli'nin odasında, yardımcısı Selim Bilâl, ilk Türkçe romanı yazan Sabri Tatof, Recep Kavalcı, Yeni Işık'ın kültür bölümü şefi Kemal Bunarcı, ozan Hasan Karahüseyin, hikâyeci Süleyman Gavaz, bana sanat ve eğitimle ilgili sorular sordular. Benim sorduklarıma da karşılık verdiler. Türk edebiyatçıları da tıpkı Bulgar meslekdaşları gibi yayınlanan eserlerinin bedelini dergi ve gazetelerden, yayınevlerinden almaktadırlar. Şiir, genel olarak bir mısra, bir leva getiriyormuş. Ben kendilerine Türkiyedeki durumu anlattım, pek çoğu inanmak istemedi.

Türk dili ve edebiyatından başka genel olarak Türk kültürünü geliştirici çalışmalar da vardır. Sahnelerde az da olsa Türkçe oyunlar oynanıyormuş. Türkçe tiyatronun gelişmesi Türkçe oyunlar yazılmasına bağlı, bunu anlamağa başlamışlar. Türk grupları, haftalar süren folklor şenliklerine katılıp iyi dereceler tutturuyormuş. Dulova ormanındaki güzel sesli kızların çoğu bu gibi şenliklerde iyi derece alanlardandı. Halk türkülerinin, masalların, mânilerin, bilmece ve atasözlerinin derlenmesi, değerlendirilmesi, geniş ölçüde ele alınmıştır. Bu çalışmalara üniversiteler de katılmıştır. Öte yandan yeni yeni Türkçe sözlük yazarları belirmektedir. Bunlardan biriyle konuştuk. Bana, yazdığı sözlükle, yaptığı atasözleri derlemesini getirecekti. Gelmedi, buluşamadık. Nasıl olsa görüşeceğiz diye adını da yazmamıştım... Ayrıca, Türkçe plâklar, mağazalarda tıpkı ötekiler gibi satılmakta, kapışılmaktadır. Bu plâkların çoğunu, güzel sesli, tanınmış kimseler dolduruyor. Tıpkı bizdeki gibi iyi yetişmiş saz ekipleri de var.

Birçok yerlerde Türkiye Radyolarını rahatlıkla dinlediklerini gördüm. Yalnız Ankara, Sofya'dan biraz zor duyuluyor. En çok ilgilendikleri bizim halk türküleri ve Zeki Müren. Birkaç yerde benden Müren'in evlenip evlenmediğini sordular. Filmlerimizi merak ediyorlar. Sanıyorum bu yıl Varna ve İzmir Festivallerinde Bulgarlara birkaç film sattık. Bu ilişkilerin gelişmesi oradaki Türkleri sevindiriyor. Ancak oraya çok kaliteli, teknikçe düşük olmayan filmleri göndermeli. Çünkü Bulgar seyircisi, yerli yabancı çok iyi filmler görmektedir. Bulgar seyircisine film beğendirmek kolay olmasa gerektir.

Başka bir merak da Türkçe dergi, gazete ve kitaptır. Kitapları alıp hemen basıyorlar. Ama dergi ve gazete gitmiyor. Bu merakın özellikle aydınlar arasında yüksek olduğunu gördüm. İki ülke arasındaki kültür anlaşmasına konacak önemli maddelerden birisi bu olmalıdır: Oraya dergi, gazete, kitap yollamak.

Karikatürcülerimizin de çoğu biliniyor, seviliyor. Gelecek yıl bir Türk karikatür albümü çıkarılacağını öğrendim. Hazırladıkları plân için benim de görüşümü sordular. *Birlikte bir liste yaptık. Seçimin* nasıl yapılacağını, karikatürlerin nasıl sağlanacağını konuştuk. Ayrıca, ben ayrıldıktan bir hafta sonra Bulgaristan'a gelecek olan Aziz Nesin'den de bu konuyu soracaklardı.

Türk balesi, ve modern müziği de ilgi görüyor. Buradan giden sanat ekiplerinin her yerde çok candan karşılandıklarını çok kimselerden duydum. Filibe'de yıllarca önce Suna Kan'ı dinleyen biri hâlâ derin bir hayranlıkla onun sözünü ediyordu.

Çağdaş Türk edebiyatından Bulgarcaya yapılan çeviriler de epey sayı tutuyor: Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Reşat Nuri, Sabahattin Ali, Nâzım Hikmet, Orhan Kemal benim gördüklerimden. Galiba Samim Kocagöz'den de bir roman çevrilmiş. En son Nâzım Hikmet'in «Romantika» sı çıkmıştı ben oradayken. Donka Melâmed, Orhan Kemal'in «Bereketli Topraklar...» ını da bitirmişti. Varna'da görüştüğüm Svoboda Germanova, Reşat Nuri'nin «Yeşil Gece» sini çeviriyordu. Yayınevlerinin gelecek yılki programlarında başka Türk eserleri de vardı. Bu büyük ilginin Türkiye yakası ne yazık ki, büyük bir sessizliktir. Türk okuyucusu Elin Pelin'den başka Bulgar edebiyatçısının adını bilmez. Elin Pelin'in klâsikler arasında çıkan hikâyeleri de çoktan tükenmiştir. Şimdi hiçbir kitapçıda bulunmaz.

Bulgaristan'da Türklerle Bulgarlar, birçok köylerde karışık, yan yana yaşıyorlar. Tümden Bulgarlarla, ya da Türklerle dolu olan köyler de var. Bunların çoğunda yurttaşlar yeni evler yapıp içini döşemişler, bahçelerini güle çiçeğe belemişler. Köy sokaklarını, alanlarını, kooperatif «avlu» larını, tarlaları, blokları bayındır hale getirmişlerdir. Su, elektrik, o-

Türk köylerinden birinin caddesi. Köyün suyu, elektriği okulu ve reviri var.

kul, yol, sağlık hizmetleri birçok köylerde tamdır. Buna benzer dertlerden kurtulamamış köylerin oranı % 3 ile % 4 arasında imiş. Bunlar Türklerin oturduğu köyler değil, dağbaşlarındaki küçük köyler. Onların derdine de sıra gelmiş durumda zaten. Din, dil ayrımı insanları uğraştıran sorunlar olmaktan çıkıp gitmiş. Uzaktan dedikodusunu çok işittiğimiz «cami minare» konusunu ayrıca ele alacağım. Gezdiğim köylerin çoğu camili, minareliydi yalnız.

Eskiden birçok köylerin adı Türkçeymiş. Çoğu öyle başlamış, bugüne kadar öyle gelmiş. Ama şimdi bütün köy ve kasaba adlarını Bulgarca yapma akımı var; başlamış. Bir yerden söz edilse, kimi eski adını söylüyor, kimi yeni adını. Baştino diyen de var, Pıtraklı diyen de. Diçova diyen de var, Kemalköy diyen de. Ama kütüklerde Baştino ve Diçova yazılıdır Varna'da Sabahattin Bayram'ın arkadaşı olan bir bayan öğretmenle tanıştık: Desko. Varna'ya seminere gelmiş. Bir köyde öğretmenlik yapıyormuş. Köyünün eski adı: Alanlık. Yeni adı, Ruyen... Tonguç'un doğduğu köyün eski adı: Tataratmaca. Şimdi. Sokol... Bunların çoğu Türkçe adın Bulgarcaya çevirisi: Atmaca = Sokol. Türklerin en kalabalık olduğu bir sancak merkezi: Kırcali. Bunun da adını değiştireceklermiş. Tarihte ilk köle ayaklanmasını yapan Spartaküs'ün Makedonyalı olduğu söylenir ya, meğer Kırcali'de doğasıymış Şimdi o kente «Spartak» adını vereceklermiş, Kırcali yerine. Hangi düzende olursa olsun, ad değiştirmenin neden bu kadar önemli sayıldığını bir türlü anlamıyorum Aynı işi Türkiye'de biz de yapıyoruz Hem de karışık yapıyoruz Bütün köy adlarını Türkçeleştiriyoruz derken, Ankara'daki öpöz Türkçe «Boylu Sokak» ın başına bir teneke asıp «Kennedy Cad.» yapıyoruz. Onlar da köy adlarını Bulgarcaya çevirirken, eski çağlardan beri «Dobriç» denilip gelen kasabaya bir Rus mareşalinin adını verip «Tolbouhin» diyorlar. İnsanlar şehir adlarıyla, köy adlarıyla fazla oynanmasını sevmezler Dışlarından söylemeseler bile içlerinden bu oynamayı yapanların şunun bunun yağcısı olduklarını söylerler. Yağcıların koyduğu adlar, mektup zarflarında, kütüklerde bir süre görünür, sonra başka yağcılar gelir, hepsini değiştirir. Eğer bir değişiklik yapılmak isteniyorsa, bu değişiklik köylerin kentlerin adına değil, içine, yaşayışına yöneltilmelidir. Doğru olan budur.

Bulgar Türkleri eğitim öğretim alanında yeni yeni sivrilmeğe başlamışlar. Çoğunluk lise derecesinde kalmış. Tanıştıklarım arasında yüksek öğretim yapabilenler azdı. Silistre sancağının Tarım Müdürü Aziz Molla'yı tanıtırken «Ali tahsili vardır.» demeyi unutmuyorlardı. Ama bir uçtan, yüksek öğretim görenler de çoğalıyor. Köy çocukları üçer beşer yüksek öğretim görüp sanata, yönetime, bilim ve teknik çalışmalarına katılmaya başlamışlar. Tataratmaca'dan yüksek öğretim görenlerin sayısı 10 idi. Bunun için alınmış genel tedbirler vardır. Silistre'deki 700 yataklı öğrenci yurdu, köy çocuklarının Türk Bulgar ayrılmadan, buradan yararlanarak yükselmelerine yardım etmeye başlamıştır. Böylece Türkler yüksek öğrenim alanındaki açıklarını da kapatacaklardır.

Bulgaristan Türklerinin beliren bir sızıltısı, Türkiye'deki akrabalarıyla olan ilgileri konusundadır. Kiminin kızkardeşi burda, kiminin anası, teyzesi. Buradan «Bulgar vizesi» alıp oraya gidenler var. Bazılarıyla görüştüm. Ama oradan gelmenin «çok zor» olduğunu söylüyorlar. İki ülke, aradaki havayı yumuşatır, gidip gelmeyi kolaylaştırırsa bu sızıltı da kesilecektir.

Bütün bunlar böyle. Ama oradaki yaşamadan hoşnut olmayan yok mu? Öylelerine de rastladım Bir köyde bazı delikanlılar kooperatifte çalışmanın güçlüğünü anlatıyorlardı.

«Zorla mı çalıştırıyorlar?»

«Hayır, ama çalışmazsan aç kalırsın.»

«Yalnız Türkler mi böyle?

«Yooo, herkes.»

«Ücret verilmiyor mu?»

«Veriliyor ama yetmiyor. Bir evden üç kişi, beş kişi çalışırsa iyi. Ama bir kişi çalışırsa kötü. Ev yapamıyorsun, eşya alamıyorsun.»

«Kredi?»

«Kredi var ama borç.»

Tırnova'da, on oniki yaşındaki çocuklarla konuştum. Kızlı oğlanlı bir gruptu. Tepelerden çırpı toplamışlar, kampın avlusunda ateş yakacaklardı. Parmakları arasına sigara yerleştirmiş biri şöyle söylüyordu:

«Fırsat olsa biz Türkiye'ye geliriz. Çünkü burada insana çok karışıyorlar. Ensende saç büyütüyorsun kesiyorlar. Tee şu arkadaşın giydiği pantalondan giyiyorsun, öğretmenler kızıyor.»

«Giymeyin o pantalonlardan siz de. Saçlarınızı da kesiverin.»

Sigarasını atıyor yere: «Eeee, işte...» diyor.

Gruptan başka bir çocuk soruyor:

«Türkiye'ye gelsek bizi öldürürler mi?»

«Hayır!»

«Türkiye'de subay olabilir miyiz? Burada istediğimizi yapmıyorlar. Beni radyo mühendisi yapacaklar. Ben istiyorum subay olmak, uçmak havalarda...»

«İçinizde subay olmak isteyen var mı başka?»

«Ben varım, ama beni de elektrikçi yapacaklar...»

Sofya'daki eğitimcilerle bu konuyu tartıştım. Bana, okullarda mesleğe yöneltme işinin okulun rehberliğine bağlandığını, yöneltme yapılırken, çocukların zekâ ve yeteneklerinin göz önünde tutulduğunu söylediler. «Bir çocuk doktor olmak ister. Ama yeteri kadar zeki değildir. Doktorluk yüksek zekâ ister. Biz o çocuğu hemşirelik ya da hastabakıcılığa yöneltiriz. Az zekâ ile doktorluğu yapamıyan, ötekileri yapabilir. Subaylığa gelince, çok subaya ihtiyacımız yok. Biz ülkenin genel ihtiyaçlarını düşünürüz. Mesleğe yöneltmede ihtiyaç çok önemli bir faktördür...»

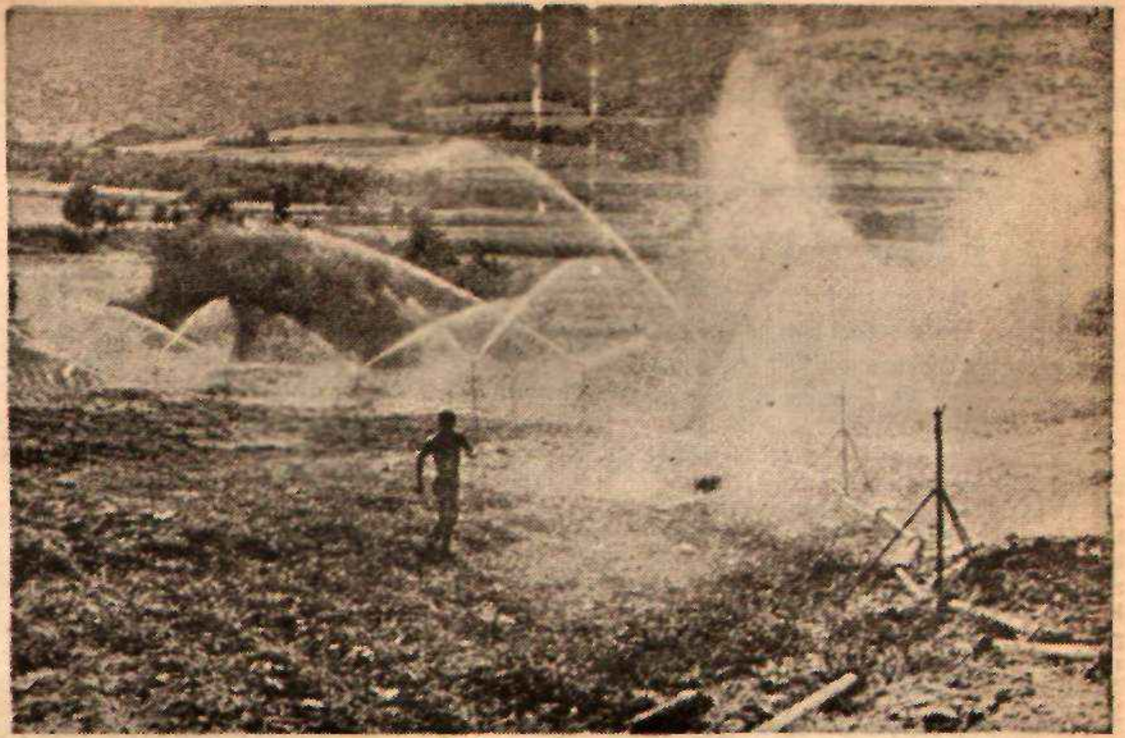
Hem yüzde yüz doyum (tatmin) nerede var? Yüzde yüz doyum'u sağlasan bile, dünyada kendini yine mutlu saymayacak mızmız çoktur. İnsanların çoğunluğu, başka ülkelerdeki insanların neler çektiğini, nelerden ve nelerden yoksun olduğunu bilmeden, kendi doyumsuzluklarını büyütürler de büyütürler. Bana, kazancının yetmediğini söyleyen delikanlılardan biri, köyün «reisine binip» (otobüsüne), haftada iki üç sefer kente gittiğini, geç vakitlere kadar içip çok iyi eğlendiğini de söylüyordu.

Tolbouhin'de berber olarak kooperatifte çalışan ve «Su, elektrik bol ama çalışırsan ekmek var, çalışmazsan yok!» diyen Faik Selim, akrabası Sabahattin'in yanında bana rejimin eleştirmesini yapıyordu. Geziyi bitirip Sofya'ya gelince, Sabahattin'e çekilmiş bir tel bulduk. Faik Selim, beklenmedik bir kalp kriziyle ölmüştü. Hemen hastaneye kaldırılmıştı ama kurtarılamamıştı. «Karısı Emine, iki çocukla dul kaldı. Okula giden çocukları vardı. Şimdi halleri ne olacak, ne yapacak o kadın?» diye üzülüyordum. Bir Türk arkadaşın hanımı kulağıma eğildi: «Hiç üzülme, aklı varmış ki kooperatife girmiş! Şimdi o eve Faik Selim'in kazandığından çok yetim aylığı girecek. Çocuklar eskisi gibi okuyacaklar, Emine hanım da rahat edecek...»

Bir gün bozulan çantamı onartmak için tek başıma Sofya sokaklarına daldım. Araya araya bir eskici buldum. Türkçeyi şöyle böyle konuşan bir Bulgardı. Rejim üzerine onunla da tartıştık. Faik enişteye hiç benzemiyordu. Hastalanıp altı ay kadar hastanede kalmıştı geçen yıl. Kendisine çok pahalı iğneler vurulmuştu. Gerçi hastane, hekim, ilâç, kooperatife girsin girmesin, herkese parasızdı. «Ama altı ay hiç çalışmadım ben. Altı ay maaşım tam olarak gitti evime. Özel çalışsam ne yapardı benim çocuklar?» Bulgar eskiciyle konuşmayı uzattık. Çantayı onarıp elime verirken, «Bizim rejim kötü; kime kötü biliyor musun?» diye sordu. Sorusunun karşılığını yine kendisi verdi: «Tembele kötü!..»

Bütün bunları çok düşündüm. Kendi kendimle de tartıştım. Düşüncemin takılıp kaldığı konu şu oldu: Burası sekiz milyonluk bir ülkedir. Burada ciltli, ceketli, pırıl pırıl kitaplar basılmaktadır. Baskı sayıları 15.000'den, 200.000'e kadar çıkar. Fiat son derece ucuzdur. Halkın kitap alacak parası, okuyacak zamanı vardır. Hepsi de okuduğunu anlayacak kadar yetişmiştir... Sadece 600.000 Türk için basılan kitaplar da böyle güzel, böyle ucuzdur. Baskı sayıları yüksektir. Ve bu kitaplar, onların kendi dillerinde, Türk alfabesiyledir...

Macaristan'ı yazarken bu dil özgürlüğünün güzel bir hikâyesini anlatacağım oradan.

Tarlalar sulanıyor

Mekin Gönenç, Toronto'dan yazıyor:

BEYAZ SARAYIN YENİ BİR OYUNU

Mehmetçik'in Vietnam'da savaşmasını onaylayacak bir hükûmet, Türk tarihine ancak kara harflerle geçebilir.

Beyaz Saray bugünlerde Batı dünyasına yeni sürprizler hazırlamakta. Amerikan diplomatik çevreleri uzun bir süreden beri hazırlamakta oldukları plânı uygulayabilmek için her türlü siyasî çareye başvurmaktan geri kalmıyorlar. Bu sürpriz plâna *Türkiye de dahil bulunuyor.* Beyaz Sarayın plânı Vietnam ile ilgili.

Bilindiği gibi ABD geçen Mayıs ayından beri Vietnam topraklarındaki askerlerinin sayısını iki misli arttırmış bulunuyor. Resmî çevrelere göre, Vietnam'daki Amerikan askerlerinin sayısı şu anda 150 bin kişi. *Çok yakın bir gelecekte bu rakkam daha bir misli artacak.* Amerika'nın Vietnam'da yığınak yapmasının tek sebebi, ilerde, yani yağmur mevsiminin sona ermesiyle Vietnam'lı milliyetçilere karşı girişeceği topyekûn taarruzla ilgili.

Askerî ve stratejik hazırlıklar meyanında, Amerika diplomatik çevreleri de boş durmayıp Vietnam'daki haksız müdahale ve 1954 Cenevre anlaşmasına aykırı tecavüz hareketlerine uluslararası bir veçhe vermeye çalışmakta ve iktisadî bakımdan tamamen *kontrol altına* aldıkları büyüklü küçüklü ülkeleri de kendi saflarında bu savaşa sürüklemek için devamlı bir faaliyet göstermekteler.

Bu faaliyetler bazı ülkelerde tesirini göstermiş, ilk olarak Yeni Zelanda ve Avustralya hükûmetleri Beyaz Saray'ın tekliflerini kabul ederek Vietnam'a asker göndermiş bulunuyorlar. *ABD,* aynı günler içinde tekliflerini İngiltere ve Kanada'ya da *tekrarlamış, fakat* Wilson hükûmeti, ülkesinin içinde bulunduğu malî krizi ileri sürerek birlik gönderemiyeceğini, bunun yerine diplomatik çevrelerde ABD'nin Vietnam politikasını destekleyeceğini Beyaz Saray'a taahhüt etmiş bulunuyor. Kanada hükûmetine yapılan teklif ise, uzun süre kamu oyundan saklanmış ve haberin basına sızması *üzerine, olay* Başbakan Pearson tarafından yalanlanmıştı. Fakat ne var ki, 19 Ekim 1965 günü, Maliye Bakanı Walter Gordon basına verdiği bir demeçte, bizzat Başkan Johnson'un 26 Temmuzda Başbakan Pearson'a bir mektup gönderip Vietnam için Kanada askeri talep ettiğini basın mensuplarına bildirmiştir. Buradaki siyasî çevreler, *ortada fol yok yumurta* yokken ve normal seçimlere iki yıla yakın bir zaman varken Pearson Hükûmetinin anî olarak genel seçimlere karar vermesini pek hayra yormuyorlar. Pearson'un sık sık «kesin parlâmento çoğunluğunu sağlamak» deyimini kullanması, sırf Vietnam ile ilgili Amerikan tekliflerini dikensiz, ya da dikeni *az bir gül bahçesinden kolayca* geçirebilmek için seçimlere karar vermesiyle bağlantılı görüyorlar.

ABD, bu arada tekliflerini yalnız bu ülkelere yapmayıp *Güney Kore'ye de başvurmuş* bulunuyor. İktisaden tamamen ABD'nin kontrol ve baskısı altında bulunan bu az gelişmiş ülke, teklife derhal «evet» demiştir. Ağustos başında sayısı 2500 olan Vietnam'da vazifeli Güney Kore birliğinin mevcudu, yıl sonuna kadar 17.500'e yükseltilecek.

Bu yılın başlarında Beyaz Saray, aynı teklifi Ankara ve Atina hükûmetlerine de tekrarlamayı düşünmüşse de, *Kıbrıs olaylarının her iki ülkede yarattığı gergin durum ve* Amerikan aleyhtarı bir havanın ortaya çıkması dolayısile, teklifin daha sonraya bırakılması uygun görülmüştür. Aynı zamanda böyle bir teklife kolay kolay «evet» demiyecek İnönü ve Papandreu hükûmetleri de ustalıklı bir ayak çalımıyla elimine ediliyor *ve yerlerine Amerika'ya yakın*lıklarıyla ünlü kişilerin geçmesi sağlanarak plânın ilk kısmı uygulanmış bulunuyordu.

Batılı diplomatik ve siyasî çevreler, ABD'nin Vietnam ile ilgili isteklerini, hükûmet kurulur kurulmaz Türkiye'ye de tekrarlıyacağını söylemekte ve yeni iktidar ileri gelenlerinin bu isteği reddedemiyecekleri kanısına sahip bulunmaktalar.

Ne var ki bu defa, Türk askerinin Amerikan birlikleri yanında, ülkesinin egemenlik ve bağımsızlığı için yıllardır çarpışan Vietnam'lı milliyetçilere karşı savaşa girmesi, dünyanın en saygı değer ve mütevazi askeri *Mehmetçik'in tarihteki asil* ismine gölge düşürecektir. Mehmetçik'in, gönülsüz vatan - millet nutukları ve «komünizmin yok edilmesi ve hür dünyanın korunması» edebiyatı ile, aslında milyarlık Amerikan tekellerinin Güney - Doğu Asya ve Pasifikteki çıkarlarının korunması uğruna ve Amerikan harp sanayiini elinde bulunduran 40 kadar *ailenin milyarlar vurma*sına âlet edecek bir hükûmet, Türk *tarihine* ancak kara harflerle geçebilir.

Her gün yüzlerce sivil insanı uçaklarından yağdırdığı bombalarla öldüren, evlerini yakıp yıkan ve ülkeyi iktisaden mezara *gömmüş bulunan* Beyaz Saraya bu savaşta yardımcı olmak Türkiye'ye dünya kamu oyunda da *değerli bir yer* sağlamıyacaktır. Bir damla Mehmetçik kanının *dahi, Beyaz Saray* politikacılarının oyununa gelip Vietnam'da akıtılması tarih boyunca affedilemez.

Bizler, yerli kompradorların bu derece basiretsiz kişiler ola*bileceklerini kabul edemiyor ve* ABD'nin böyle bir teklifinin hükûmet tarafından mutlak surette reddedileceğine inanıyoruz. Zaten Türkiye'nin zinde kuvvetleri, böyle bir teklifi onaylayacak siyasî kadroya, Anayasa çerçevesi içinde «dur» demesini bilecek niteliktedir. Bu arada Türk *hükûmetine düşen* görev, tekzip yerine görüşünü açık *olarak* kamu *oyuna* bildirmektir.

YÖN'ÜN NOTU:

Amerika, yeniden kazanabileceği ümidine kapıldığı Vietnam harbine yeniden hız vermiştir. Vietnam'da gayri resmi olarak yüksek ücret karşılığı Alman askerleri de paylaşmaktadır. Washington, Güney Amerika ülkelerini de bu yola itmektedir. Türkiye'ye de Vietnam'a asker yollama talebinin yapılmasına şaşmamak gerekir. Fakat hiç bir Türk hükûmetinin bu teklifi kabul edebileceğini sanmıyoruz.

Bu pis harbe karşı, şimdiye kadar politik meselelere tam bir *ilgisizlik gösteren* Amerikan gençliği de baş kaldırmıştır. İşte YÖN'ün New-York *muhabiri,* Amerikan gençlerinin protestosunu anlatıyor:

AMERİKA'DA NÜMAYİŞLER

— New - York Muhabirimiz yazıyor —

*Ekim'in 14, 15 ve 16'ncı gün*leri, ABD'nin bütün büyük şehir ve üniversite çevrelerinde Amerika'nın Vietnam politikasına karşı nümayişler düzenlendi.

3 Ekim günü Papa ile buluş*mak üzere* New-York'a gelen Başkan Johnson, karşısında «Bu, bankerlerin ve kumpanyaların savaşıdır», «Hitler faşizminden ne farkımız kaldı», «Bu çirkin savaşa son verilmelidir» diye bağıran çoğu genç üniversite öğrencisi bir topluluk buldu. 15 Ekim hareketleri, başta «Vietnam Savaşını Sona Erdirme Millî Komitesi» (Bu teşekkülün merkezi Madison Wisconsin'dedir) olmak üzere Demokratik öğrenci Topluluğu (Merkezi Şikago'da), Savaş Aleyhtarı *Birlik, Öğrenci* Barış Birliği, Katolik Barış Topluluğu gibi teşekküllerce düzenlendi ve her yerde onbinlerce öğrenciyi *etrafında topladı.*

İlk gün Berkeley'de (Kaliforniya) onbinden fazla öğrencinin Oakland ordu tesislerine (bu üs Vietnam'a ikmal yapmaktadır) doğru yapacakları yürüyüş polisçe önlendi. Aynı gün Michigan'da 38 kişi (içlerinde 6 kadın, 1 profesör, 4 öğretim üyesi vardı) tevkif edildi.

Ertesi gün New York'ta ya*pılan yürüyüşe onbinlerce* öğrenci katılıyordu. Bu yürüyüşte David Miller adlı bir öğrenci, «Ümit ederim ki faydalı olur» diyerek herkesin gözü önünde «sevk pusulası»nı yaktı, fakat ertesi gün Federal suç işlediği gerekçesiyle tevkif edildi.

Nümayişler sonunda genel kanaat, bu yürüyüşlerin eskilerine nisbetle çok daha başarılı, sağlam ve geniş bir kütleye hitap eder olduğudur. Nazilerin karşı *nümayişleri, Başsavcının* «Yürüyüşlere komünistler karışmıştır, bunları araştıracağız» sözleri, onbinlerin karşısında pek az etkili kaldı.

Hükûmet çevrelerinin tutumunu yorumlayan öğrenci teşekkülleri, son bildirilerinde «Dünya halklarına, Amerikan halkının savaş taraftarı olmadığını ispat edeceğiz. Bu çirkin ve utanç verici savaş bitmelidir» diyorlar.

New York Times, 19 Ekim tarihli başyazısında, «Yürüyüşlerde komünist aramanın, olayı tertipleyenleri kahramanlaştıracağını ve Amerika'nın şampiyonluğunu yaptığı hürriyet ve *demokrasi anlayışına aykırı ola*cağını» belirtirken, öğrencilerin de sadece Washington'u değil, komünist başkentleri de hedef alarak «barış» için çalışmaları gerektiğini kaydediyor.

Öğrenciler, profesörler, kısacası Amerikan aydını, bir taraftan gençlerin askere alınmasını önleyecek yolları gösteren faşizm ve savaş aleyhtarı kitap ve broşürler yayınlarken, diğer taraftan da yeni yürüyüşlere, daha büyük mukavemetlere hazırlanıyor.

İRAN

Sehpaya giden öğrenciler

(İranlı Öğrenciler Konfederasyonunun bildirisi)

*İranlı Öğrenciler Federasyo*nu, aralarında altı eski liderimiz de bulunan 14 kişinin yargılanmasına dünya kamu oyu-

Vietnam'da sivil halkı silâh baskısı altında tutan kuvvetler Amerikan gençliğinin de itiraz sesi yükseldi

nun dikkatını çeker Bu kişiler, Şah'ı katletmek için tertiplere girişmekle suçlanmaktadırlar. Bu yılın 20 Nisan'ından beri tutuklu bulunan arkadaşlarımız, her çeşit işkenceye uğratılmışlardır. Çok güvenilir İranlı özel kaynaklara göre, elektrik şokları, kauçuk değnek ile kamçılanma, sigara ile yakma, rektuma çomak sokulması ve uzun uykusuz dönemler, başvurulan işkence usulleridir.

İran Öğrencileri Konfederasyonu, bir çok millî öğrenci teşekkülleri, dünyaca ünlü kişiler ve İnsan Hakları ile ilgili bazı milletlerarası teşekküller, bu kişilerin yabancı gözlemcilerin de huzuruyla bir an önce sivil bir mahkemede açık olarak yargılanmalarını talep etmişlerdir. Fakat İran rejimi, kutsal geleneğine uyarak, üçü Tahran Üniversitesinden olan, beşinin de hüviyetleri gizli tutulan dokuz arkadaşımızı, askerî bir mahkemeye sevketmiştir.

Sanıklar için ölüm cezası isteyerek, İran rejimi, bir defa daha terör ve baskı sisteminin kurbanı olan 14 yeni kişinin kanını akıtmak üzeredir. Yıl içinde, rejimin siyasî muhaliflerinden *dördüncü bir grup kurşuna* dizilerek ölecektir.

Ölüm kararı ihtimali çok kuvvetlidir. France Press Ajansının bildirdiğine göre, Askerî Mahkeme, Savunma Konseyinin yetkisizlik iddiasını bir saatlik bir tartışmadan sonra reddetmiştir.

İranlı Öğrenciler Konfederasyonu, başta hukukçular ve gazeteciler olmak üzere, bütün dünya demokratlarını, ölüme giden bu 14 kişinin yardımına koşarak İran'da İnsan Haklarının yeniden kurulması hareketini desteklemeye çağırır. İranda genellikle İnsan Haklarının ve özellikle 14 kişinin durumunu objektif yazılarla belirterek, demokratik hukuk usullerini kabul ettirmek için İran rejimi üzerine gerekli baskıyı yapmak basının görevidir.

İran Öğrencileri Konfederasyonu, İran'da İnsan Haklarını yeniden kurmak ve bahis konusu 14 kişinin hayatını kurtarmak için gücünün yettiği her çareye başvuracağını bir defa daha *belirtir.*»

AMERICAN PARTY

M. Hasırşapkalı

Tuslog'da çalışan Amerikalı çavuşlar, öbür görevliler, PX'de çalışanları, *hemen hemen çoğu Türkiye'deki son seçimlerle ya*kından ilgilenmişlerdi. Tuslog önündeki ayakkabı boyacıları, taşıyıcılar, sık sık Amerikalı çavuşların şöyle soruları ile karşılaşıyorlardı:

«— Sen hangi parti?..»

«— Ben Demirel Parti, Adalet Parti!..»

Çoğu, Demirel partisine, Adalet Partisine vermişlerdi oylarını. Bu da anlaşıldı. Amerikalı keyifleniyordu.

«— AP. good party, American Party.. Kazandı American Party..»

«— Öyle..» diyorlardı, «kazandı» diyorlardı. Oradaki Türk boyacı, Türk taşıyıcı. Zaten oyunu AP.'ye vermişti çoğu.

Amerikalı. sağ ayağının topuğu ile yana doğru vuracakmış gibi bir hareket yapıyor, dilini damağına çarptırarak, alıştığı sesi çı*karıordu:*

«American Party tamam, İnönü gümmmm..» demeye getiriyordu.

Bazıları, Amerikan Parti'nin iyi olacağını parmakları ile de anlatmak istiyorlar, «American party çok para.. var, vermek çok para biz» diyorlardı.

Bunlar, Amerikalı çavuşlar, Türk boyacılar ve personel arasında geçiyordu.

★★

Ankara'nın göbeğinde, Biteks denilen pazarlarda, kaçak Amerikan eşyaları satılır. Bunlar, elden ele devredilerek «ağu pahasına» satılır, Amerikan eşyası meraklılarına. Amma, bunlar Amerikalı çavuşların, personelin PX dedikleri satış yerlerinden aldıkları, sonra getirip karaborsada sattıkları şeylerdir. PX'de bir ku*tu sigara onbeş liradır.* El altından altmış liraya kadar dışarıya satılır bunlar. Bu sigara satışını hemen hemen yapmıyan yoktur. Amerikalı yargıçlar kadar, askerî yargıçlara kadar yaparlar bu sigara kaçakçılığını. Sigara kaçakçısı çıksa acaba, bu yargıcın karşısına, ne yapar nasıl hüküm verir bu yargıç?

Türkiye'deki davranışlarını, yaşayışlarını yadırgadığım Amerikalılar için bana, «Sen ne sanıyorsun? Bunlar, maceracı tipte olanlarıdır. Macera aramasalar, ne işleri var Türkiye'de, memleketlerinde çalışırlar» demişlerdi.

Bir Amerikalıya da, «Bu sizinkiler, neden bu kadar sevimsizleşiyorlar, şöyle efendi efendi olsalar olmaz mı?» diye sormuştum. Amerikalılar Türkiye'de büyük yalnızlık çekiyorlarmış. Doğru dürüst bir kız arkadaş edinemiyorlarmış. Kendi içlerine kapanıyorlar. Ne yapsınlar? Onlar da dostluk yerine düşmanlık besliyorlarmış! Bu *bayrak yırtmaların filân* içyüzü buymuş.. «Eeee, ne yapalım yâni?» diye sormuştum.

Amerikalıların, memleketlerinde yaşıyanlarından gerçekten insan sevgisi taşıyanları vardır. Dış memleketlerde olanlarında da yok diye kesip atmak yanlış olur. Bir Amerikalıdan mektup aldım. «*Burada* herkes, hükûmetin Vietnam politikasına karşıdır..» diye yazıyordu.

Orada, hükûmetlerini tenkit edenlerle, Türkiye'de bir partiyi Amerikan Parti! diye benimseyenler arasında karşılaştırma yapma olanağı bile yoktur. Karaborsacı ve kaçakçı ile, özgürlük yanlışını, vergi ödeyenini yanyana getirebilir misiniz?

★★

Memleketimle, Amerika arasında şimdiye kadar pek çok gizli ikili anlaşma yapılmış. Bunların sayısını bile doğru dürüst bilen yok. Bir *zamanlar günün konusu olan bu ikili anlaşmaların gözden* geçirilmesi meselesi unutulmuşa benzemektedir. Eskiden Dışişleri Bakanı Hasan Işık, bunlardan Türkiye'de suç işleyen Amerikalıların Türk yargıçları önüne çıkmalarını önliyen anlaşmanın değiştirilmek üzere ele alındığını söyler dururdu. Ama Amerikalı yetkililer, bunu *dahi değiştirmeye* yanaşmamışlardır ve şimdi Hasan Işık da yoktur.

Kulaktan kulağa geldiğine göre, Genel Kurmay'da, bu ikili anlaşmaları gözden geçirme gereğini duymuş ve bunların topunu Nato dairesinden istetmiştir. İmtiyazlılarla dolu olduğu bilinen ikili anlaşmaların mutlaka değiştirilmeleri gereklidir. Bunları da Amerikalıların benimsemiyeceği bir parti iktidarı yapabilir şüphesiz.

BREZİLYA

Goriller sahnede!

Güney Amerika'da, Amerikan desteği ile kurulan gerici askerî idarelere, Gorila rejimleri adı verilmektedir. Gorila rejimleri subayları, Amerikalıların yönettiği okullarda yetiştirilir ve *onlara halk ayaklanmalarına* karşı koyma teknikleri öğretilir. Bu rejimlerden biri 1964 Nisanında Brezilya'da kurulmuş ve Başkan Johnson, Gorila yönetimini, Kalkınma İçin İttifak Programının ilk dört yılında görülen üç olumlu olaydan biri olarak selâmlamıştır. Ne var ki Gorila rejiminin bir ufacık kusuru vardır. Güdümlü baskı yönetimi altında dahi seçimlere gidilse, halk büyük çoğunlukla go*rilleri tasvip etmediğini belirt*mektedir. Nitekim Brezilya'daki valilik seçimlerinde, Gorila rejiminin aforoz ettiği eski Cumhurbaşkanı Kubişek'in yakınları büyük başarı sağlamışlardır. Goriller bunun üzerine, partileri kapatmışlar ve eskisinden de sert bir baskı idaresinin yolunu tutmuşlardır. İşçiler ve öğrencilerin ölümü göze alarak giriştikleri protesto gösterilerine rağmen, Gorila rejimi. Amerika'nın *desteği sayesinde duruma* hâkimdir. Büyük Amerikan desteği olmasa, halk Gorilleri çoktan yere serecek güçtedir. «Hür Dünya» lideri, özgürlük adına en aşağılık cinsten gerici baskı rejimlerinin kol kanat gericisidir.

The Nation Dergisinin Hükûmete yönelttiği şu soruyu biz de soralım: Amerika'da, Komünist Polis Devletlerinin kurbanlarına yardımı öngören kanundan yararlanan 200 binden fazla Kü*balı mülteci vardır.* Nüfusu Küba'nın dörtte biri olan Paraguay'da, 600 bin kadar insan, ekonomik ve politik şartlar yüzünden komşu ülkelere kaçmıştır, ya da sürgün edilmiştir. Acaba Yardım Kanununun, gerici rejimlerin kurbanlarının da ondan yararlanmasını sağlayacak şekilde değiştirilmesi düşünülmekte midir? Düşünülemez, zira Paraguay halkına zulmeden emniyet kuvvetlerinin 20 önde gelen *simasına zulüm metodları* dahi Washington'da FBI tarafından öğretilmiştir!

Sosyal Açıdan Spor

BESLENME VE SPORCU

(Bu inceleme Ankara Profesyonel Futbolcular Sendikası adına Tamer Güney tarafından hazırlanmıştır.)

FUTBOL NEDEN GERİLİYOR?

Gıda rejiminin insanlar, bilhassa sporcular için önemini belirtmek için, bu araştırmada emeği geçen sporcu hocanın satırlarından bir cümleyi okuyalım: «...Bunlar dışarıdan alınmazsa vücut ihtiyacı için en az lüzumlu organ parçalar ve ihtiyacını temin eder.»

Gıda rejimi ifadesini 'kalori'de bulur. Bir sporcunun kalori ihtiyacı ise aşağıda çıkarılmıştır.

8 saatlık orta derece iş için	1400	kalori
2 saatlik idman için	1000	»
8 saatlik uyku için	520	»
6 saatlik oturma ve istirahat	600	»
Yemek *sindirimi* için	280	»
24 saatlik toplam kalori	380	

Fakat sadece 3800 kaloriyi verecek gıdayı da almakla iş bitmiş olmaz. Meselâ 2 saatlik idmanı karşılayacak 1000 kaloriyi insan 230 gram ekmek veya 110 gram tereyağı ile karşılayabilir. Bunun için alınan gıdanın çeşidi ve ölçüsü aşağıdaki tabloya uygun olmalıdır.

	Kalori	Yüzde	Gram
Karbonhidrat	2000	48	500
Yağ	1400	40	150
Protein	400	12	100
Toplam	3800	% 100	750

Beslenmede asıl mühim problem 'PROTEIN'dir. Protein, et, süt, yumurta gibi hayvansal maddelerle, baklagiller gibi bitkisel maddelerde bulunur.

İşin bir mühim tarafı daha vardır. Proteinler 'Yapı Taşı' vazifesi gören 23 tane 'Amino Asit'ten meydana gelmiştir. Hiçbir protein 23 amino asidi ihtiva etmez. Onun için değişik maddelerden protein almak lâzımdır. Ve işin burasında da meselenin iktisadi önemi ortaya çıkar.

Şimdi 3800 kalorinin piyasadaki değerini hesaplamaya çalışarak neticeye bir parça daha yaklaşalım 250 gram ette ve sütte 50 grm saf protein vardır. Günde 100 gr saf protein almak icap ettiğine göre, ya iki öğünde et yemek, ya da öğünde et yemek, 250 gr. *süt içmek lâzımdır Aşağıdaki liste Tablo 2'deki gıda dağı*lışına uydurulmaya çalışılmıştır. Yemek fiatları Ankara'da beş millî lig futbolcusunun devamlı yemek yediği bir lokantadan alınmıştır.

		Kalori	Fiat Kr.
Süt	250 gr.	300	50
Sucuk	100 »	525	160
Şeker	50 »	200	15
Tereyağı	50 »	360	80
Ekmek	200 »	490	25
Çukulata	100 »	575	200
Ispanak	1 Porsiyon	50	125
Börek	1 »	240	350
Makarna	1 »	320	100
Salata	1 »	40	125
Şişkebap	1 »	650	150
Kavun	1 »	75	150
		3825	1730
		% 10 Garson	170
		Bahşiş	100
	TOPLAM	3825	20.00 TL.

*Bu hesaba vücudun su ve vitamin ihtiyacını karşılayan içe*cekler katılmamıştır. En iyimser hesaplarla bile yekûn 20 TL. bulmaktadır.

BİR TEST VE NETİCE

Ankara'da 49 millî lig futbolcusu arasında yapılan testte beslenmeye ayrılan paralar şöyledir:

19 kişi	300 — 450 TL.
21 »	450 — 600 TL.
9 »	600 — 750 TL.

1 — Bekâr futbolcuların çoğu tam bir sabah kahvaltısı yapamamaktadır.

2 — Futbolcuların çoğu öğle yemeklerini, ucuz tabldotlarda, proteini çok düşük gıdalarla karşılamaktadırlar.

*3 — Futbolcuların pek azı binin biraz üstünde maaş almakta*dır. Hemen büyük çoğunluğunun maaşı 500 ile 750 lira arasındadır. 500 TL. altında futbol oynıyan yine bir sürü çilekeş vardır

150 ile 1000 küsur lira arasında değişen maaş tutarlarıyla. değişmemesi lâzım gelen gıda masrafları arasındaki oran. bu işin en önemli tarafıdır.

Şu ufak inceleme bize futbolcuların ya gerektiği gibi beslenmediğini ya da gıda masraflarının maaşın çok büyük kısmını tuttuğunu gösterir.

Türk Futbolunun gerileme sebeplerini araştırma yolunda gıda rejimine de bir nokta koymak lâzımdır.

HALİT ZİYA'YI OKURKEN

Fethi Naci

Halit Ziya Uşaklıgil, «Kırık Hayatlar deyiminden pek hoşlanıyor Altı romanındaki kişilerin hep «kırık bir hayatları» vardır. «*Nemide*» *de, Nemide veremden* ölür, babası çıldırır «Bir Ölünün Defteri» nde gerçi Nigâr'la Hüsam mutluluk içinde yaşarlar ama, kendi mutluluklarını gerçekleştirmek için ölen Vecdi'nin anısı onları bırakmaz. «*Ferdi ve Şürekâsı*»nda Haver bir yangında ölür. İsmail Tayfur çıldırır Saniha bütün ömrünü bu deliye bağlar. Halit Ziya'nın İzmirde, çıraklık yıllarında, yazdığı bu üç romanda olduğu gibi İstanbulda yazdığı, ustalık devrinin üç büyük romanında da kırık hayatlar birbirini kovalar. «Mavi ve Siyah»ta Ahmet Cemil'in kızkardeşi ölür Ahmet Cemil bütün umutları bütün yükselme ve üne erme hayalleri yıkılarak başını alır, annesi ve Seher'le birlikte, bir uzak ülkeye doğru yola çıkar. «Aşk-ı Memnu» da Bihte kendini öldürür Adnan Bey mutluluğu, hayatını kızına, Nihal'e bağlamakta arar. «Kırık Hayatlar» adından da belli, hayatları kırılmış kişilerin bir geçit resmi gibidir. Belki de Halit Ziya bunun için en çok bu romanını seviyordu. «Kırık Hayatlar» ın başındaki «Muharrir ne diyor?» başlıklı önsözde Halit Ziya bu romanı için şunları söylüyor: «... Bir muharrir kendi eserleri hakkında sahih bir fikir beyan edemez, bununla beraber cesaret ederek diyeceğim ki «Kırık Hayatlar» gerek dil, gerek yapı bakımından kendisinden evvel yazılan ve nasılsa edebiyat tarihinde hususî bir mevkie müstahak *addedilen «Mavi ve Siyah»* ile «Aşk-ı Memnu» romanlarından çok üstündür. Münekkitler ne hüküm verirler bunu bilmiyorum fakat bu iddiayı serdederken hiç bir öğünme hevesine kapılmadan *söylemek isterim ki bu kitap* muharririnin en olgunluk devresinin mahsulüdür. Elbette bu hükmü, eser her türlü tenkide sebep olacak nakiselerden âridir mânasına almak doğru olmaz.» Halit Ziya'nın «*memleketin hakikî hayatından bir levha*» vermek dileğiyle yazdığı Kırık Hayatlar, Mavi ve Siyah'la Aşk Memnu yanında pek sönük kalır. Bir kere, Halit Ziya, «memleketin hakikî hayatını» ancak *Ömer Behiç'in evinin* aracılığıyla görüyor, o evin ilişkileri içinde görüyor. Sonra toplumdan bir kesit vermek isterken hep bireysel ve olağandışı (istisnaî) durumlara takılıp kalıyor; bir *türlü toplumsal nedenlere* inemiyor: kırık hayatları toplumsal bir olgu olarak değil bireysel bir olgu olarak alıyor. Bu yüzden «Ne yapmalı?» der (S 335) fakat cevap veremez. Kırık Hayatlar, roman olarak iyi de kurulamamıştır. Halit Ziya tanıdığı birtakım kişileri bir araya toplamış. Kişiler arasında pek öyle bir bağlılık yok. Bunun için, kişileri bir roman düzeni içinde ele alıp karşılıklı ilişkilerine göre inceleyerek geliştiremiyor: kişiler hakkında bildiklerini söyleyince susuyor. Yer yer sözü uzatması bu yüzden. Roman, Ömer Behiç'in «hayatının en mühim feragatı» nı yapmasıyla biter: Ömer Behiç metresini bırakır ve üzüntüden saçlarına ak düşen karısına döner.

Halit Ziya'nın en başarılı romanı *bence Aşk-ı Memnu'dur*. Aşk-ı Memnu, valnız Halit Ziya'nın değil Türk edebiyatının da en mükemmel romanıdır desem bilmem ileri gitmiş olur muyum? Bu, belki de öbür romanlarında bir şeyler ispat etmeğe çalışan *Halit* Ziya'nın bu romanında, kendini bırakarak bir takım insanları anlatmaktan başka bir amaç gütmeyerek yazmış olmasının sonucudur. Halit Ziya'nın bu romanı hakkında 10 Ağustos 1941'de Suut Kemal Yetkin'e yazdığı ve *5 Eylül 1953'de Ulus gazetesinde* yayınlanan mektubunda çok ilgi çekici yerler var. «Aşk-ı memnu yazılırken İstanbulun muayyen muhitlerinde, hususiyle Boğaziçinde, Melih Bey takımını andıran *aileler vardı.*» «*Muharrir* bunları uzaktan, yakından bilir ve tanırdı. Hayalinde biriken karmakarışık intibalar vardı. Bunları tebellür ettirecek bir mecmu çıkarmak için muhayyilesini kamçılamak kâfi idi.» «*Eserde* birçok eşhas vardır. Bunların hiçbiri muayyen bir takım şahsiyetlerin tasviri değildir. Fakat heyet-i umumiyesi itibariyle birçok şahsiyetlerden istiare edilmiş, müteferrik eczadan terekküp eden bir mevcuddur. Meselâ eserin başlıca şahsiyetlerinden biri olan Behlûl, benim, hususiyetlerini tanımadığım bir iki belki üç gençten toplanmış bir gençtir. Firdevs Hanım ve kızları, hele Nihal'in babası, bunlar da öyle. Vakaya gelince, o tamamiyle hayal masulüdür. Bir kere hayal, bu muhtelif şahısları o vakanın içine atıp da yaşatmaya başlayınca hele sanatkâr, vak'anın muhtelif safhalarında şahısların herbirine temessül edip onları ayniyle, bir sahne sanatkârı gibi oynatınca artık hikâye canlı bir levha olarak, kendi kendine bir hayat kesbetmiş olur. Bu eserin birtakım meziyetleri varsa, onların başında eşhasın çok olması ve her birinin hususî ve zatî bir hayat ile yaşamasıdır.»

Halit Ziya'nın Aşk-ı Memnu'da en büyük başarısı, kendisinin de söylediği gibi, kişilerinin çok olması ve «her birinin hususî, zatî bir hayat ile yaşamasıdır.

Romancılığımızın en büyük ustası, *Aşk-ı Memnu'da kusursuz bir* roman hareketi içinde kişilerini ele alır, onları karşılıklı ilişkileri içinde geliştirir. Romandaki *kişilerden hiçbiri*, bu *gelişimin* dışında kalmıyor: yürüyen hayat ve ortaya çıkan durumlara göre, bu hayatın ve durumların biçim verdiği kişileri görüyoruz. Bunlar, romancının kafasında olmuş *bitmiş kişilerden çok, ipleri romancının* elinde olan birer kukladan çok kendi hayatlarını yaşayan kişilerdir. Behlûl'ün, Firdevs Hanımın, Bihter'in unutulmayacak roman kişileri haline *gelmesi, romancının bu tutumunun* sonucudur.

Oysa, Nihal'de, romancının kendini zorladığı, hayatla pek ilişiği olmıyan bir tipi günlük gerçekler ve ilişkiler dışında yaşatıp geliştirmeğe çalıştığı görülür. Bunun için de Nihal, bizde yaşamıyor.

Halit Ziya, Aşk-ı Memnu'da, Firdevs Hanım ve kızlarıyla Adnan Bey ailesini ele alır; bu iki aile aracılığıyla bir zümrenin yaşayış biçimini, bütün ayrıntılarıyla verir. Aşk-ı Memnu'da bir toplumsal gerçeklik romana özgü biçimler içinde ustaca anlatılmıştır. Çünkü Halit Ziya, toplumsal gerçekliği, bugün kimi romancılarımızın yaptığı gibi, kişilerden ayrı, kişilerin dışında düşünmemiştir. Aşk-ı Memnu, toplumsal gerçekliğe romancı olarak yanaşan ve bakmasını bilen bir romancının eseridir. Bence Aşk-ı Memnu'nun önemi, değeri ve kalıcılığı bundan geliyor.

Romancılarımız, romanlarında kadın *tiplerini* işlemeye pek yanarmazlar; romanda kadın olsa bile, genel olarak bunlar kalın çizgilerle geçiştirilir. Oysa Halit Ziya, bu romanında Firdevs Hanımı olsun, Bihter'i olsun, *birbirini kovalıyan olaylar içinde çok* yakından izlemekte ve onlardaki değişimi günlük gerçeklere ve kişiler arası ilişiklere bağlıyarak şaşırtıcı bir ustalıkla anlatmaktadır.

Aşk-ı Memnu, romana özgü hareket bakımından da kusursuz bir örnek olarak gösterilebilir. Romandaki hiçbir hareket gelişigüzel düzenlenmemiştir. Her hareket belirli bir amaca hizmet eder. Bu amaç da karakterlerin gelişmesi, iyice belirmesi ve sonunda unutulmayacak bir roman kişisi haline gelmesidir.

Halit Ziya'nın neşrimize getir*dikleri hakkında konuşmak* benim için çok güç. Çünkü bütün romanlarını «sadeleştirilmiş» baskılarından okudum. Bu baskılardaki dil, bugün artık eskimiş olsa bile, sağlam bir dildir. Gerçi *yaşadığı devrin ağır durgun*, cansız havası Halit Ziya'nın üslûbuna sinmiş gibidir ve kimi okurlara okunması güç gelecekse dilinden çok, bu üslûbundan ötürü güç gelecektir. Ama romancılığımız hakkında konuşabilmek için *Halit Ziya'yı okumak* şarttır. Yalnız romancılığımız hakkında konuşabilmek için de değil: Usta işi roman okumak için de Halit Ziya'yı okumak şarttır.

SEVİ

Çok seviyorum seni Türkiye
Bir bozkırsın bende, sabah güneşinde
Tüten toprağı duya duya
Yavşan otlarını yaşadığım
Bir belâlı tiftik keçisi gibi kayalarda.

Bir denizsin bende, Erdekte,
Ve attığım bir mavi gülün
Dağlardan İzmire.
Bir kıyısın varmak istediğim,
Susuzluklardan yana yana.

Bir ovasın bende, buğday
Susuz topraklarınla Urfa,
Ve kasketli ırgatlarınla
Bir çarşısın bende, uyanan
Yalınayak, işsiz ve bungun.

Bir demiryolsun bende, her sabah
Sekiz yirmide geçer o ıssız istasyondan
Pencerelerinden uykulu gözlerle
Çocuklar bakan tiren
Bir özlemsin bende uzun öten düdüklerde.

Bir türküsün bende, Niksarın fidanları
Hoppa nina ninanay ninanay nay
Ay gelip gül dallarına yaslandığında
Bir dinlencesin başımı koyduğum
Elif kızın ak göğsünde.

Bir kavgasın bende, hey Baba İlyas
Bir türlü dikemediğimiz o bayrak
Halk düzeninin tepesine
Bir topraksın kardeşler ağıdı
Ve özgür buğdayımızdan ekmek!

Bir ölüsün bende, Yunus Emre
Bir zerdali ağacı Sarıköyde
Gün gelir vakt erişir ben de ölürüm
Türkiye al beni bir Mayıs ayı
Bozkır baştan başa çiçeklendiğinde.

Çok seviyorum seni Türkiye,
Bir sevisin bende çocukluğumdan
Gelişip büyüyen ışıltılı kavak dalı
Sevdim seni daha o gün, Ankarada
Mustafa Kemalin askerlerini ilk gördüğümde.

Ceyhun Atuf Kansu

«FERHAD İLE ŞİRİN» İN İKİ BASKISI ÜZERİNE MEKTUP

Yalnız bizim okurlarımız için değil, dünya dillerine çevrilmiş «Ferhad ile Şirin» baskılarının da yeniden ele alınması için belki bir uyarma olur umuduyla bu mektubumun «Yön» de yayımlanmasını istiyorum.

Memet Fuat

Sayın Fethi Naci,

İki ay kadar önce Nâzım Hikmet'in «Ferhad ile Şirin»ini yayımlamıştım. Başına «Baskıya hazırlayan» diye adımı da koydum. Birtakım sorumlulukları yayınevine bırakmamak, kendi üstüme almak için.. Yoksa elimdeki metin bir «karalama» ya da karışık bir müsvedde» değildi. Zaten Nâzım Hikmet oyunu daktiloyla, baskıya verilecek gibi yazmış, ayrıca bazı yerlerini de el yazısıyla düzeltmişti. Bu oyun, biliyorsun, Bursa Cezaevi'nde yazılmıştır Nâzım Hikmet o zaman üvey babamdı. Oyunu temize çektikçe sahne sahne anneme gönderiyordu. Üçüncü perdenin birinci sahnesini gönderdikten bir süre sonra, biz ikinci sahneyi beklerken, şöyle bir mektup geldi:

«Ferhadla Şirini ilk önce başka türlü bitirmek niyetindeydim, üçüncü perdeyi de iki sahne yapmak istiyordum. İkinci sahnede, yani üçüncü perdenin ikinci sahnesinde, suyun çeşmelerden akışını ve Ferhadın Şirinin kucağında ölüşünü yazacaktım. Fakat sonra düşündüm, hem esas fikir itibariyle piyes üçüncü perde birinci sahnede bitiyor, hem de Ferhad'la Şirinde seninle bana benzeyen bir taraf var ki, âdeta kendimi sana kavuştuğum anda senin kucağında öldürmüş gibi olacaktım: buna gücüm yetmedi.»

Böylece «Ferhad ile Şirin»in üçüncü perde, ikinci sahnesi yazılmadı. Ama daha önce gönderilmiş olan üçüncü perde birinci sahnenin sonunda şu sözler kaldı:

(Gürzün sesi devam ederken per perdesi —ki biraz geç açılacak— de kapanır ve ikinci sahnenin perdesi —ki biraz geç açılacaktır— açılana kadar —en nihayet yavaş yavaş kaybolarak— icap ederse müzik— işitilir.)

Üçüncü perde birinci sahnenin sonu
PERDE 3. SAHNE 2.

Oyunu baskıya verirken burasını çıkarmam gerekirdi belki, ama bunlara hiç dokunmayıp kitabın arkasına mektuptaki sözleri eklemek daha ilginç olur diye düşündüm.

Bazı kimseler önce bu durumu «kullandılar»: «De Yayınevi'nin yayımladığı Ferhad ile Şirin eksik, yakında Dost Yayınları arasında oyunun tamamı yayımlanacak,» diye bir söz ağızdan ağıza dolaştı durdu. Dediklerine göre, Nâzım Hikmet sonradan o ikinci sahneyi de yazmıştı. Şerif Hulusi bu görüşün öncülüğünü, bilim adamlığını yüklendi, «Eksiğini oynamayın, yakında tamamı çıkıyor,» diye işi Cezzar'lara kadar götürdü. Derken Dost Yayınevi'nin «Ferhad ile Şirin»i yayımlandı. Sonradan yazıldığı söylenen ikinci sahne yoktu. Ufak tefek değişiklikler olduğu belliydi —şöyle bir karıştırmıştım kitabı, ikisi arasında bir karşılaştırma yapmamıştım...

Bu iş öylece de kalacaktı her halde. Ne var ki geçenlerde Milliyet gazetesinde Tarık Dursun'un bir yazısı çıktı, iki kitabı karşılıklı değerlendiren bir yazı... Tarık Dursunun dediğine göre benim baskıya hazırladığım «Ferhad ile Şirin» dağınık bir müsvedde, bir taslak bir «karalama» imiş; şair sonradan bu karalama üzerinde çalışıp Dostun yayımladığı «Ferhad ile Şirin»i ortaya çıkarmış. Bu ikinci kitabın üstünlüğü açıkça görülüyormuş.

Önce çok üzüldüm. Bir kitabın iyisi dururken, kötüsünü yayımlamış olmak hoş bir şey değil. Sonra merak ettim. Tarık Dursun'un dedikleri doğruysa, ben de onu destekleyen bir yazı yazarım diye düşündüm.

Böylece de, geçen pazar günü bu iki kitabı baştan sona sözcük sözcük karşılaştırdım.

Ne denir bilemiyorum, ama Tarık Dursunun o yazıyı niçin yazdığını da, Milliyet gazetesindeki köşesinden ne yolda yararlanmak istediğini de çok iyi anladım. Yaptığım karşılaştırmanın sonuçlarını «Yeni Dergi» de yayımlayacağım. Yalnız okurlar değil, Tarık Dursun da hayretler içinde kalacak...

Bu mektupta, kısaca, vardığım sonucu belirtmek istiyorum:

İki kitap arasında son on dört sayfaya kadar bir ayrılık yok.

Yalnız, Dost Yayınevi baskısında «Şah Sanem»ler «Şah Selim» olmuş; «Hızır»lar da, «Hintli.»

Bir yerde 1 satır çıkarılıp yerine 4 satırlık bir konuşma konmuş.

Çeşitli yerlerden 6 cümle çıkarılmış.

Bir yerde 5 satırlık bir parça yanlışlıkla atlanmış.

Bir yerde 1 satır yanlışlıkla 3 satır aşağıya girmiş.

Ayrıca bütün kitap pek çok dizgi yanlışı ve anlamı ya da söyleyişi bozan sözcük atlamalarıyla dolu.

Son on dört sayfaya gelince:

Buradaki eklemeler, çıkarmalar başka türlü. Bu sayfalar yeniden yazılmış. De Yayınevi baskısında 8 puntu ile 14 sayfa tutan bu bölüm, Dost Yayınevi baskısında 10 punto dizildiği halde 13 sayfaya düşmüş. Eklenen şey az buna karşılık çıkarılanlar pek çok.

Yeniden yazılan bu son sayfalarda eski metin üzerinde çalışılıp düzeltmeler yapılmış havası yok. Sanki Nâzım Hikmet oyunun bu sayfalarını kaybetmiş de, hatırladığı kadarıyla yeniden yazmış gibi. Birçok yerlerde en güzel sözler atılmış. önceki metinde aynı şey daha güzel söylenmiş olarak varken, sonraki metinde daha kötü bir söyleyişle yetinilmiş. Ayrıca, oyunun başından beri sürdürülen, kısa kısa tekrarlamalara, duralamalara dayanan üslûp yok olmuş. Araya, «Yürü gidelim... —Nereye?— Bahtiyarlığa...» gibi, «Ağlama... Ne olursun ağlama... Gözyaşlarınla elimi kolumu bağlama,» gibi sözler girmiş.

Hiç bir yazar üzerinde çalıştığı güzel bir metni böylesine bozamaz. Onun için de ben Nâzım Hikmet'in o sayfaları kaybettiğine, hatırladığı kadarıyla yeniden yazdığına, Bursa Cezaevi'ndeki havanın çok uzağında kalmak yüzünden de aynı üslûbu tutturamadığına inanıyorum.

Sayın Fethi Naci,

Yalnız bizim okurlarımız için değil, dünya dillerine çevrilmiş «Ferhad ile Şirin» baskılarının da yeniden ele alınması için belki bir uyarma olur ümuduyla bu mektubumun «Yön»de yayımlanmasını istiyorum.

Bir iki örnek de vereyim.

Çıkarılan bir konuşma (Bu konuşma belki de oyunun bildirisini en iyi özetleyen konuşma diye gösterilebilir; hattâ Nâzım Hikmeti en iyi özetleyen...):

FERHAD. Hayır... (ŞİRİN'e sarılır.) Seni unutmak imkânsız... Yaşıyorum, seni nasıl unutabilirim. Seni unutsaydım çoktan giderdim burdan. Seni unutmak dünyayı sevmeyi, insanları sevmeyi, çeşmelerden akacak suyu sevmeyi unutmaktır. Halbuki bütün bunları her gün biraz daha çok seviyorum, yani seni, Şirin'i, her gün biraz daha çok, her gün biraz daha kendimden geçerek...

Yukarda, «Daha kötü bir söyleyişle yetinilmiş,» derken neyi anlatmak istediğime de bir örnek vereyim.

ÖNCEKİ METİNDE:

ŞİRİN. Ne diyordum, Vezir ölümünden bir gün önce, çünkü ertesi gün kalbi duruverdi, yıkıldı, öldü, fakat öleceğini biliyordu, ne diyordum, ölmeden önce beni kahretmek için köşke geldi, bana iki şey söyledi...

FERHAD. Ne? Ne söyledi?

ŞİRİN. Bir kere şunu bil ki Şirin Sultan, dedi, dağ yirmi yılda da delinmez. Zaten daha ben doğmadan önce, babamın vaktinde de uğraşılmış. Bilmiyordum. Kaç kişinin bu uğurda can verdiğini teker teker saydı. Sonra «Ferhad'ınıza inşallah kavuşursunuz,» dedi, «faka, o zaman yüzünüz ablanızınkinden ihtiyar olacak. Hiç olmazsa onun vücudu genç, sizin vücudunuz da,» dedi... Sonra öteki şeyi de söyledi...

FERHAD. Ne o, öteki şey?

ŞİRİN. Bunu seninle çok sonra konuşuruz. Ablama ait bir şey. Bunu sana ancak, sen de, ben de ihtiyarladığımız zaman söyleyebilirim. Ben inanmadım. Fakat bir kere şüphe düştü içime... Hâlâ kurt gibi kemiriyor... Daha beteri, daha kötüsü bu ikinci şeyi işitmiş olmam, ablama gidip sana koştuğu şartı geri alması için yalvarıp yakarmama engel oldu.

Bu konuşmada anlatılanlar sonraki metinde şöyle veriliyor:

ŞİRİN. Dinle, dinle, müthiş bir şey öğrendim, korkunç bir şey. İnanmıyorum, ama inanmamazlık da edemiyorum. Hele ablamı bu o yıl içinde her gün benden biraz daha uzaklaştığını düşündükçe... Hele yine şart koşunca...

FERHAD. Ne şartı? Neymiş öğrendiğin şey?

ŞİRİN. Dinle... Vezir üç ay önce öldü.

FERHAD. Duydum.

ŞİRİN. Ölmeden bir gün önce bana geldi. İnsan yüzünün böylesine hayın, böylesine sinsi, bu kadar nefretle dolu olabileceğini sanmazdım. Şirin sultan, dedi bana, senden nefret ediyorum ve günlerim sayılı, biliyorum, ama ölmeden önce sana bir çift sözüm var: Sen ablanın yalnız güzelliğini değil, sevdiği erkeği de çaldın...

FERHAD. Ne?

ŞİRİN. Vezir böyle dedi bana...

FERHAD. Yalan...

Sayın Fethi Naci,

Bu ikinci metnin birincisiyle karşılaştırılamayacak kadar kötü olduğunu Tarık Dursun bile anlardı ya, kitaplara bir göz bile atmadan yazmış yazısını her halde. Neyse, bütün dünya dillerindeki «Ferhad ile Şirin» çevirilerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini dosta düşmana duyurmuş olduk böylece.

Selâmlar,

Memet Fuat

PAUL ELUARD

UMUDUN GÜCÜ

Sayın AYBAR'a

Açıkça söylemeli olup biten ne varsa:
Aldılar neyim varsa birer birer hepsini
Bir gider bir gelirim sarp amansız yollarda
Çökük omuzlarımla yaşlı bir köle gibi;
Çabanın en zorlusu, gözyaşı, alınteri:
Çiledir yaşamaktan payıma düşen parsa.
Ya acır geçer bana ya utandırır beni
Olan gücümü gelip bende dener bu dünya.

İçimde tükenmez bir yemek içmek isteği
Doyuncaya dek yemek ve içmek herkes kadar;
Ve güneşte kıvrılıp uyumak itler gibi:
Kahpe felekten bütün dileğim işte bunlar,
Gel ki ne uyku durak ne de üstte başta var,
Saramadım üstelik özlediğim güzeli;
Ama yorgunluk bilmez ne ağrır ne de sızlar
Çarpar gene yüreğim sanki aslan yüreği.

Ben de gülebilirdim hoplatıp göbeğimi.
Sabah yükselen güneş beni de bulup sarar
Korur aydınlatırdı yaşardım adam gibi.
Ve önümde ardımda çiçek açmış insanlar.
Acımasın istemem, bayrak diye alanlar
Körlüğü, sağırlığı ve adaletsizliği:
İçimde bir uğultu bir gün diye fısıldar
Kuracaksın herkesle bir canlı yapı gibi
İnsanın insanlara dost olduğu ülkeyi.

Türkçesi: Attilâ Tokatlı

KENDİ PARAN
KENDİ EMEĞİN
KENDİ PETROLÜN
TÜRKİYE PETROLLERİ A. O.
YEPYENİ SATIŞ İSTASYONLARI
VE MODERN SERVİSİ İLE
DAİMA HİZMETİNİZDEDİR
TP
Cevdet Batur